

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

VÝŽIVNÉ MEZI ROZVEDENÝMI MANŽELY
VE SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

RIGORÓZNÍ PRÁCE

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Mgr. Kamila Vítková

VÝŽIVNÉ MEZI ROZVEDENÝMI MANŽELY
VE SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma: *Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely ve srovnání se zahraniční právní úpravou* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V České Lípě dne .....

.....
Mgr. Kamila Vítková v.r.

Já, níže podepsaná **Mgr. Kamila Vítková**, autorka rigorózní práce „Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely ve srovnání se zahraniční právní úpravou“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech UP, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého v Olomouci. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že moje osobní údaje jsou pravdivé.

V České Lípě dne .....

.....
Mgr. Kamila Vítková v.r.

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. a JUDr. Ondřeji Šmídovi, Ph.D. za trpělivost, odborné vedení a za cenné rady a připomínky k této rigorózní práci. Rovněž oběma děkuji za zapůjčení všech velmi užitečných materiálů a odborných publikací k problematice, jíž se tato práce věnuje.

1. OBSAH

1.	OBSAH	6
2.	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	9
3.	ÚVOD	11
4.	VÝŽIVNÉ	19
4.1	Obecné úvahy	19
4.1.1	<i>Úvod do problematiky</i>	19
4.1.2	<i>Výživné ve světle obecných úvah</i>	19
4.1.3	<i>Dílčí závěr</i>	20
4.2	Výživné aneb nejen chlebem živ je člověk.....	21
4.2.1	<i>Úvod do problematiky</i>	21
4.2.2	<i>Pojem a obsah výživného</i>	21
4.2.3	<i>Dílčí závěr</i>	23
5.	VÝŽIVNÉ MEZI ROZVEDENÝMI MANŽELY	25
5.1	Smysl a podstata právní úpravy	25
5.1.1	<i>Úvod do problematiky</i>	25
5.1.2	<i>Primární cíl právní úpravy</i>	26
5.1.3	<i>Výživné rozvedeného manžela – základní charakteristika</i>	26
5.1.4	<i>Dílčí závěr</i>	33
5.2	Vznik výživného mezi rozvedenými manžely	36
5.2.1	<i>Úvod do problematiky</i>	36
5.2.2	<i>Vznik výživného</i>	36
5.2.3	<i>Pozitivní podmínky vzniku dle jednotlivých právních úprav</i>	37
5.2.4	<i>Neschopnost sám se žít (resp. hmotná nouze)</i>	40
5.2.5	<i>Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného subjektu</i>	43
5.2.6	<i>Neschopnost sám se žít a společné jmění manželů</i>	43

5.3	Korektiv dobrých mravů	46
5.3.1	Úvod do problematiky	46
5.3.2	Dobré mravy	46
5.3.3	Poskytování výživného v souladu s dobrými mravy	46
5.3.4	Judikatura a dobré mravy	49
5.3.5	Dílčí závěr	50
5.4	Rozsah	52
5.4.1	Úvod do problematiky	52
5.4.2	Rozsah	52
5.4.3	Dílčí závěr	55
5.4.4	Judikatura	55
5.4.5	Dílčí závěr k judikatuře	56
5.5	Výživné v rozsahu stejné životní úrovně	58
5.5.1	Úvod do problematiky	58
5.5.2	Tzv. sankční výživné	58
5.5.3	Závažná újma ve světle judikatury	60
5.5.4	Dílčí závěr k uvedené judikatuře	61
5.5.5	Výživné v rozsahu stejné životní úrovně dle NOZ	62
5.5.6	Dílčí závěr	64
5.6	Doba trvání vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely	64
5.6.1	Úvod do problematiky	64
5.6.2	Časové omezení poskytování výživného rozvedenému manželovi	64
5.6.3	Dílčí závěr	69
5.7	Zánik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely	71
5.7.1	Úvod do problematiky	71
5.7.2	Zánik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely	71
5.7.3	Poskytnutí jednorázového plnění	73
5.7.4	Dílčí závěr	74

6.	ZÁVĚR.....	76
7.	RESUMÉ.....	83
8.	ABSTRACT	84
9.	SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	85
10.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	86
10.1	České zdroje.....	86
10.1.1	Monografie	86
10.1.2	Komentáře	87
10.1.3	Odborný časopis	87
10.1.4	Noviny a časopisy s nižší než 14denní periodicitou.....	88
10.1.5	Právní předpisy	88
10.1.6	Judikáty.....	89
10.1.7	Internetové odkazy	90
10.2	Německé zdroje	91
10.2.1	Právní předpisy	91
10.2.2	Judikáty.....	91
10.2.3	Internetové odkazy	91
10.3	Slovenské zdroje	92
10.3.1	Monografie	92
10.3.2	Komentář	92
10.3.3	Právní předpisy	92
10.3.4	Judikatura	92
10.4	Polské zdroje.....	92
10.4.1	Komentář	92
10.4.2	Právní předpisy	92
10.4.3	Judikatura	93
10.4.4	Internetové zdroje.....	93

2. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ABGB	Příloha císařského patentu z 1. 6. 1811, JGS. Nr. 964, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB), ve znění pozdějších předpisů.
BGB	Zákon ze dne 18. srpna 1896, RGBl. S. 195, Das Bürgerliche Gesetzbuch , ve znění pozdějších předpisů.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád , ve znění pozdějších předpisů.
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník , ve znění pozdějších předpisů.
SJM	Společné jmění manželů .
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině , ve znění pozdějších předpisů.
SZOR	Slovenský zákon č. 36/2005 Sb., o rodine , ve znění pozdějších předpisů.
KRO	Kodex o rodině a opatrovnictví . Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59).
NOZ	Nový občanský zákoník , zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
ZDP	Zákon o důchodovém pojištění , zákon č. 155/1995, Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
R	Rozhodnutí nejvyššího soudu České republiky , popř. tehdejší Československé republiky, publikované ve Sbírce rozhodnutí nejvyššího soudu.

„Hlavní příčinou rozvodů jsou manželství.“

Marcel Achard, francouzský dramatik a scenárista

„Oženit se znamená zdvojnásobit svoje povinnosti a napůl omezit svá práva.“

Arthur Schopenhauer, německý filosof

„Manželství je dohoda mezi dvěma lidmi, kteří se pak už často nikdy nedohodnou.“

Oldřich Fišer, český spisovatel, aforista

3. ÚVOD

Předkládaná rigorózní práce je věnována problematice vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely v českém právním řádu.

Daným tématem spolu s problematikou vyživovací povinnosti mezi manžely jsem se zabývala i ve své diplomové práci¹, a to rovněž z hlediska komparativního. Dospěla jsem k závěru, že rozhodování o výživném mezi rozvedenými manžely **nepředstavuje nijak jednoduchou soudní agendu, že kolem podmínek pro plnění vyživovací povinnosti rozvedeného manžela panuje celá řada dohadů, domněnek či nepřesných informací a že se jedná o společensky zajímavé téma, kterému však v odborné literatuře není vždy věnována dostatečná pozornost**². Na problematiku vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely byla zaměřena pozornost v řadě časopiseckých článků, jedná se ovšem v převážné míře o články poměrně staršího data publikované v roce 1998³, reagující na novelu zákona o rodině č. 91/1998 Sb., a v letech 2004⁴, 2006⁵ a 2008⁶. Aktuální ucelená vědecká monografie schází⁷.

Jsem přesvědčena, že **aktuálnost dané problematiky** je třeba spatřovat i v kontextu nového občanského zákoníku, který byl dne 22. 3. 2012 publikován ve Sbírce zákonů pod číslem 89/2012 Sb. (dále jen **NOZ**)⁸. Tento kodex, který pravděpodobně nabude účinnosti dne 1. 1. 2014, přináší celou řadu změn, a to i v oblasti rodinného práva.

---

¹ VÍTKOVÁ, Kamila. *Vyživovací povinnost mezi manžely a mezi rozvedenými manžely ve srovnání se zahraniční právní úpravou*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2011.

² Současné dostupné publikace jsou spíše příručkami pro rozvádějící se partnery či rozvedené manžele nežli vědeckými pracemi, srov. např. DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana; FRANCOVÁ, Marie. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, 260 s.

³ Např. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely podle velké novely zákona o rodině účinné k 1. 8. 1998. *Právní rozhledy*, roč. 6, č. 8, 1998, s. 389–432. NOVÁ, Hana. Výživné v nové úpravě rodinného práva (zejména z hlediska soukromých podnikatelů). *Obchodní právo*, roč. 34, č. 7–8, 1998, s. 34–40. KRÁLÍK, Michal. Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními zákona o rodině z pohledu soudní praxe. *Právní rozhledy*, č. 7, 1998, s. 352–359. NYKODÝM, Jiří. Novela zákona o rodině (zákon č. 91/1998 Sb. zák.). *Bulletin advokacie*, č. 8, 1998, s. 12–23.

⁴ Např. DEL FAVERO, Marek. Příspěvek na výživu rozvedeného manžela pro dobu po rozvodu. *Právo a rodina*, 2004, č. 5, s. 15–18.

⁵ Např. WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 19–203.

⁶ Např. NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená, *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1–2, s. 31–41.

⁷ Jakýmsi pokusem zmapovat problematiku vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely i mezi manžely během manželství je monografie Nové a Těžké, která však již v samotném názvu upozorňuje na fakt, že se jedná spíše o praktickou příručku. NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha a.s., 1995, 226 s.

⁸ Dne 22. 3. 2012 nabyl platnosti nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb. V účinnost vstoupí pravděpodobně 1. 1. 2014. Nová kodifikace soukromého práva zahrnuje i právo rodinné. Obecné pojetí rodinného práva zůstává v novém kodexu nezměněno, je navazováno na nyní platnou právní úpravu. Odchylyky

Cílem mé práce je snaha podrobit platnou a účinnou právní úpravu institutu vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely bádání jak z pohledu teorie, tak aplikační praxe. Práce je vedena myšlenkou komplexní analýzy právní regulace s cílem jejího kritického zhodnocení a úvah de lege ferenda.

Ve své rigorózní práci se pokusím vytčenou problematiku zpracovat především se zaměřením na problematické a diskutabilní otázky. Tyto problematické otázky bych nastínila následovně: Intenzita rozvodovosti je dlouhodobě mírně pod 50 %, nejvyšší míru rozvodovosti mají manželství po dvou až pěti letech trvání. Z úhrnu rozvedených manželství v roce 2011 bylo 55,4 % manželství, kde žily nezletilé děti.⁹ Zákonodárce na nezletilé děti u rozvádějících se či rozvedených manželů pamatuje v tom směru, že muž a žena nebudou rozvedeni, dokud nepředloží pravomocné rozhodnutí soudu, kterým byly upraveny poměry nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství, nebo schválena jejich dohoda o výchově a výživě nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, tedy musí být vyřešena otázka, komu bude nezletilé dítě svěřeno do výchovy, popřípadě, zda bude dítě svěřeno do střídavé nebo společné výchovy obou rodičů a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. **Avšak ten z rodičů, který má nezletilé dítě po rozvodu manželství ve výchově, v oblasti výživného mezi rozvedenými manžely již nijak zvlášť zvýhodňován není¹⁰**, na rozdíl například od právní úpravy ve Spolkové republice Německo (dále jen SRN).¹¹ Pokud se tedy osoba pečující o nezletilé dítě s bývalým manželem na výživném rozvedeného manžela nedohodne, musí v soudním řízení prokazovat, že není schopna sama se živit, popř. že jí rozvodem vznikla závažná újma.

---

právní úpravy rodinného práva v novém občanském zákoníku od dosavadní právní úpravy mají převážně formulační charakter, snahou zákonodárce pravděpodobně bylo usnadnit porozumění textu a rovněž interpretovat konkrétní právní pravidla. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dostupný z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>.

⁹ Oficiální internetová stránka Českého statistického úřadu, dostupná z: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031411.doc>>. [ke dni 22. 1. 2012].

¹⁰ Např. Rozsudek Krajského soudu v Brně 19 Co 314/1975 ze dne 27. 8. 1975 (získáno dne 28. 6. 2010 z databáze ASPI).

¹¹ Právní úprava výživného mezi rozvedenými manžely ve Spolkové republice Německo (SRN) je velice obsáhlá a propracovaná. Na rozdíl od našeho právního řádu (prozatím) je úprava manželství, rozvodu, majetkových práv manželů i výživného obsažena v občanském zákoníku (Das Bürgerliche Gesetzbuch, dále jen BGB), nikoliv v samotném právním předpisu. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely je upravena v ustanovení § 1569 a násl. BGB. Jedním z druhů výživného pro dobu po rozvodu manželství je výživné z důvodu péče o dítě (§ 1570 BGB), tzv. opatrovnické výživné. Rozvedený manžel může od druhého manžela z důvodu péče o společné dítě nebo jeho výchovy požadovat nejméně tři roky po jeho narození výživné. Dokonce podle zákona od oprávněného manžela z důvodu péče o dítě nelze očekávat výdělečnou činnost.

Stejně tak dosavadní právní úprava výslovně **nezvýhodňuje osoby nemocné ani příliš staré**.¹²

Z dikce zákona vyplývá základní podmínka pro přiznání výživného rozvedenému manželovi, a to sice jeho neschopnost sám se živit. Teprve poté, kdy soud má za prokázané, že rozvedený manžel není schopen živit se sám, hodnotí další zákonná kritéria, tedy možnosti, schopnosti a majetkové poměry rozvedeného manžela, případně, zda by nebylo přiznání nároku na výživné v rozporu s dobrými mravy. Je povinností soudu podle § 118 odst. 3 zákona č. 99/1963, občanský soudní řád (dále jen **o.s.ř.**)¹³ poučit účastníky o jejich povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní k prokázání této skutečnosti. Pokud by se soud schopností sám se živit nezabýval a bez provedení a zhodnocení důkazů uzavřel, že tomu tak je, či naopak není, byl by rozsudek nepřezkoumatelný. Schopnost sám se živit musí být postavena najisto. Pokud to některá ze stran navrhne, pak by se měl soud zabývat i nabídkou volných pracovních míst, ale např. i možností oprávněného manžela pracovat při nutné péči o nezletilé děti nebo děti vyžadující zvláštní péči. Podle rozhodnutí Okresního soudu v České Lípě č.j. 12 C 97/2010 byla neschopnost sám se živit postavena najisto i za situace, kdy žalobkyně mohla z důvodu péče o postižené dítě pracovat na zkrácený úvazek. Žalovaným byly předloženy důkazy o nabídkách volných pracovních míst, ovšem téměř všechna místa byla spojená s nutností dojíždění, jednalo se o místa na zkrácený pracovní úvazek nebo na pozici, kdy by již žalobkyně nebyla schopna zabezpečit péči o nezletilou dceru. Pokud by žalobkyně hradila pro postižené dítě asistenční služby v rozsahu 3 hodiny denně, jednalo by se o takový výdaj, že by příjem žalobkyně byl zanedbatelný. Lze tedy uzavřít, že i když rozvedený, plnění vyživovací povinnosti požadující manžel je nemajetný, nezaměstnaný, veden na úřadu práce v evidenci uchazečů o zaměstnání, soud nemůže automaticky dovodit, že byly splněny podmínky pro přiznání výživného ve smyslu

---

¹² Např. jedno starší, ale dle mého názoru poplatné rozhodnutí Nejvyššího soudu v Brně č.j. Cz 111/1953: „Pro posouzení, zda manžel dožadující se příspěvku na úhradu osobních potřeb je či není s to potřeby uhradit, nestačí jen zjištění stupně jeho pracovní neschopnosti, nýbrž je nutno přihlídnout k jeho výdělkovým a majetkovým možnostem.“

¹³ § 118 o.s.ř.: „(1) Po zahájení jednání předseda senátu vyzve žalobce (navrhovatele), aby přednesl žalobu (návrh na zahájení řízení) nebo sdělil její obsah, a žalovaného (ostatní účastníky řízení), aby přednesl nebo sdělil obsah podaných písemných vyjádření ve věci; podání nepřítomných účastníků přečte nebo sdělí jejich obsah předseda senátu. Žalovaného (jiného účastníka), který dosud neučinil písemné podání, předseda senátu vyzve, aby se ve věci vyjádřil. Je-li to potřebné, předseda senátu účastníka též vyzve, aby svá tvrzení doplnil a aby navrhl k prokázání svých tvrzení důkazy. (2) Po provedení úkonů podle odstavce 1 předseda senátu sdělí výsledky přípravy jednání a podle dosavadních výsledků řízení uvede, která právně významná skutková tvrzení účastníků lze považovat za shodná, která právně významná skutková tvrzení zůstala sporná a které z dosud navržených důkazů budou provedeny, popřípadě které důkazy soud provede, i když je účastníci nenavrhli. (3) Nestanoví-li zákon jinak, určuje další průběh jednání předseda senátu podle okolností případu.“

ustanovení § 92 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen **ZOR**)¹⁴. Soud v takovém případě zkoumá, **zda neschopnost rozvedeného manžela sám se žít je skutečně stavem objektivním, anebo zda tento rozvedený manžel má reálnou možnost zajistit si příjem vlastním přičiněním, zejména vlastní prací.** Z důkazů svědčících o tom, že oprávněný rozvedený manžel by si odpovídající zaměstnání zajistit mohl, musí být vyvozen závěr, že by mohl dosahovat příjmů pro zajištění svých potřeb, a důsledkem je zamítnutí žaloby. Za stavu, kdy platná právní úprava neobsahuje alespoň demonstrativní výčet případů, kdy nárok na výživné rozvedenému manželovi vzniká vždy, se takovouto aplikací práva stává institut výživného mezi rozvedenými manžely opatřením zcela výjimečným, připadajícím do úvahy jen ve zvláštních případech, mnohdy i těžko představitelných.

Před několika lety jsem zhlédla televizní reportáž Josefa Klímy¹⁵ pojednávající o institutu výživného mezi rozvedenými manžely, zejména o problematice nárokování výživného rozvedeného manžela po uplynutí delší doby od rozvodu manželství. V jednom případě se jednalo dokonce o uplynutí dvaceti let od rozvodu manželství. Šlo o příběh nemajetného invalidního rozvedeného muže, jenž se měl domáhat po své bývalé manželce, podnikatelce, plnění vyživovací povinnosti. Tomuto muži byly orgánem státní sociální podpory vypláceny dávky sociální péče. Pracovnice orgánu státní sociální podpory jej vyzvala, aby uplatnil vůči své bývalé manželce zákonem založený nárok na výživné rozvedeného manžela. Úřednice při tom vycházela z teze, že každý sociálně potřebný občan se musí nejprve sám snažit vyřešit svou majetkovou a sociální situaci, např. tedy i uplatněním nároku na výživné od povinné osoby. Taková sociální politika je patrná i na Slovensku.¹⁶ Zmiňovaný nemajetný rozvedený muž žalobou nárokoval po své bývalé manželce výživné po uplynutí delší doby od rozvodu jejich manželství. Okresní soud posuzoval nárok ve světle platné a účinné právní úpravy, zkoumal, zda jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky, a výživné rozvedenému manželovi přiznal. **Nezaobíral se však otázkou, zda nemajetnost a invalidita muže má svůj původ v manželství, ani nezohlednil dobu, která**

---

¹⁴ § 92 ZOR: „(1) Rozvedený manžel, který není schopen sám se žít, může žádat od bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Nedohodnou-li se, rozhodne soud o výživném na návrh některého z nich. (2) Tato povinnost předchází vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům.“

¹⁵ Josef Klíma (nar. 19. 3. 1951) je český novinář, spisovatel a televizní reportér. Uvedená reportáž se jmenovala „Manželé a manželky – alimenty až do smrti“ a byla odvysílána televizí NOVA v rámci pořadu Na vlastní oči. Bohužel jsem nebyla s to vyhledat přesné datum odvysílání této reportáže, ani případný internetový odkaz, kde by byla možnost jejího opětovného zhlédnutí.

¹⁶ Podle „§ 9 odst. 1, 2 zákona č. 599/2003 Z.z., o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, pokud občan v hmotné nouzi a osoby, které se s občanem v hmotné nouzi

od rozvodu manželství uplynula. Okresnímu soudu po formálně právní stránce nelze nic vytýkat, neboť postupoval v souladu s dosavadní právní úpravou. Soud se však podle mne dostatečně nezabýval otázkou, zda není přiznání nároku v rozporu s dobrými mravy, nezkoumal, kdy u oprávněného manžela nastaly okolnosti, pro které není schopen sám se živit, zda mají původ v manželství či nikoliv, jakým životem každý z manželů od rozvodu žil, zejména, jakým způsobem si zajišťoval prostředky pro svou obživu a jak s těmito prostředky hospodařil, jaká doba od rozvodu manželství uplynula atd. Které skutečnosti soud posuzuje a jak je hodnotí, je zcela v kompetenci soudu v duchu zásady volného hodnocení důkazů ve smyslu § 132 o.s.ř.¹⁷ Poskytování výživného rozvedenému manželovi podle § 92 odst. 1 ZOR není ani nijak časově omezeno. Takový stav může ve svém důsledku nepříznivým způsobem dlouhodobě zasahovat do poměrů výživou povinného rozvedeného manžela. Do účinnosti zákona č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině¹⁸, povinnost platit příspěvek na výživu rozvedeného manžela trvala nejdéle po dobu 5 let od rozvodu. Ve výjimečných případech mohla být doba prodloužena, nebo mohlo být časové omezení zcela vyloučeno. V nynější právní úpravě výživného mezi rozvedenými manžely podle mne chybí **mantinely vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, zejména v otázce časového omezení poskytování plnění se stanovením přiměřené doby od rozvodu manželství, ve které lze ještě výživné rozvedeného manžela nárokovat.**¹⁹

Podle platné a účinné právní úpravy soud rozvedenému manželovi výživné nepřizná, pokud by jeho poskytování bylo v rozporu s dobrými mravy. V praxi je však hledisko dobrých mravů pro odbornou veřejnost, a tím spíše pro veřejnost laickou, hůře uchopitelné.²⁰ **Zákon o rodině taxativně, ani demonstrativně, neobsahuje výčet skutečností, které kolidují s dobrými mravy a pro které nelze výživné přiznat.** Ani samotný pojem dobré mravy není v žádné právní normě definován. Břemeno interpretace pojmu dobré mravy tak leží na soudech, kdy v jednotlivých případech soudy formulují konkrétní obsah a dosah tohoto institutu. Česká republika patří ke kontinentální evropské právní kultuře, kde „soudní rozhodnutí právo nevytvářejí, neboť úkolem soudce je pouze právo nalézat, ne jej vytvářet,

---

společně posuzují, neuplatní své zákonné nároky, kterými si mohou zabezpečit základní životní podmínky a pomoc si v hmotné nouzi, nepovažuje se za občana nacházejícího se v hmotné nouzi.“

¹⁷ § 132 o.s.ř.: „Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.“

¹⁸ Tento zákon vypustil ustanovení § 93, jenž upravovalo časové omezení v trvání pěti let od rozvodu manželství.

¹⁹ Oficiální internetová stránka [online] JUDr. Pavla Vrchy, soudce Nejvyššího soudu ČR, dostupná z: <<http://vrcha.webnode.cz/news/vyzivne-rozvedeneho-manzela>>.

²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

kde soudní rozhodnutí zavazují pouze subjekty konkrétního řízení a nevytvářejí obecně závazné pravidlo²¹, konstantní judikatuře, zejména nejvyššího soudu, je přesto přiznáván zásadní právní význam, a pokud se soud nižší instance chce od této judikatury odchýlit, musí své rozhodnutí náležitě odůvodnit, jinak se vystavuje riziku zrušení svého rozhodnutí. V České republice jsou k řízení v prvním stupni, pokud zákon nestanoví jinak, příslušné okresní soudy. Spory vyplývající z práva rodinného řeší v prvním stupni okresní soudy, soudy krajské pak nastupují jako soudy odvolací. Existující počet okresních a krajských soudů²² a také fakt, že ve věcech upravených zákonem o rodině není až na výjimky dovolání přípustné, nahrává platnosti pořekadla „jiný kraj, jiný mrav“. Za takového stavu soud musí řešit v každém konkrétním posuzovaném případě, zda rozvedenému manželovi lze za dané důkazní situace výživné přiznat či nikoli, aniž by existovala jednotná rozhodovací praxe a závěr soudu mohl být opřen o judikaturu Nejvyššího soudu. Bohužel, ne zřídka se stává, že není shoda ani mezi jednotlivými senáty odvolacích soudů, proto nebývá jednotná ani rozhodovací praxe v rámci toho kterého kraje (zkušenosti z rozhodovací praxe v našem kraji). S ohledem na neexistenci judikatury Nejvyššího soudu bylo problematické srovnávat mé právní závěry s judikaturou.

V předkládané rigorózní práci se tedy budu snažit zaujmout stanovisko k výše nastíněným problematickým a diskutabilním otázkám. V rámci plnění vytyčeného cíle se bude práce snažit zaměřit pozornost na otázky problematické a bude se snažit vyvarovat přílišnému popisování zvoleného tématu. Poněkud popisnější bude pravděpodobně část zabývající se vymezením samotného pojmu výživné a vyživovací povinnost a část pojednávající o přijetí nového občanského zákoníku. Avšak domnívám se, že část práce zabývající se pojmem výživné a vyživovací povinnost bude její nezbytnou součástí, jakožto dílčí otázka, která musí být podrobena vědeckému bádání, aby mohl být naplněn samotný cíl rigorózní práce.

Práce bude zpracována z pohledu právního, nikoli z pohledu psychologického či sociologického, a to i přesto, že je rodinněprávní problematika s těmito obory nedílně spojena. Nejsem však kvalifikována k tomu, abych tyto obory do své práce začlenila.

Cíle této práce bude dosaženo využitím těchto **vědeckých metod**:

---

²¹ HUNGR, Pavel; KUBŮ, Lubomír; OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 187.

²² V České republice existuje 75 okresních soudů, 3 pobočky okresních soudů a 10 obvodních soudů v Praze, 8 krajských soudů a 7 jejich poboček. U některých z těchto soudů jsou zřízeny zvláštní rodinněprávní senáty. Viz zákon č. 6/2002, Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

Analýza neboli rozbor jednotlivých prvků ustanovení relevantních norem zákona o rodině a popřípadě dalších předpisů. Tato metoda bude v práci uplatněna společně s metodou indukce a dedukce.

Indukce, tj. proces vyvozování obecného závěru na základě poznatků o jednotlivostech, tedy zajištění přechodu od jednotlivých soudů k obecným, a **dedukce** jakožto způsob myšlení, při němž od obecných závěrů, tvrzení a soudů přecházíme k méně známým.

Abstrakce, tedy myšlenkový proces, v jehož rámci dochází k potlačování nepodstatných znaků sledovaného objektu, vydělují se pouze jeho podstatné charakteristiky. Těto metody bude v práci využito tehdy, bude-li potřeba vytvořit mocný pojem z důvodu výstižnosti.

Právní metodologie neboli výklad jednotlivých právních norem pomocí prostředků interpretace práva²³. Tento postup bude v práci uplatněn vzhledem k právní úpravě obsažené v ZOR, především při výkladu obsahu pojmu výživné a při výkladu obsahu samotného institutu výživného mezi rozvedenými manžely. Pro získání relevantních poznatků bylo využito gramatického výkladu, systematického výkladu, výkladu logického (argumentum a contrario, argumentum a simile, argumentum per analogiam) a dalších metod výkladu.

Komparativní metody bude v práci využíváno jednak při komparaci platné a účinné české právní úpravy vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely se **zahraniční právní úpravou** (s platnou a účinnou právní úpravou rozebíraného druhu výživného v **Polské republice, Slovenské republice a** v menší míře i **ve Spolkové republice Německo**) a jednak komparace platné a účinné právní úpravy obsažené především v ZOR **s úpravou platnou obsaženou v NOZ**. Práce bude porovnávat zmiňované právní úpravy (platnou a účinnou, zahraniční a obsaženou v NOZ) po stránce obsahové a z hlediska jejich praktické funkčnosti. Na základě jejich srovnání se budu snažit poukázat na nedostatky, popř. i klady platné a účinné české právní úpravy obsažené v ZOR. Komparace se zahraniční právní úpravou si tedy klade za cíl poukázat na odlišné způsoby řešení problematických a diskutabilních otázek a najít inspiraci pro jejich rozumné možné řešení de lege ferenda. Ve světle úvah nad novou právní úpravou obsaženou v NOZ se budu snažit vydat směrem její kritické analýzy. Co se týče zvolených zahraničních právních úprav, tak Spolkovou republiku Německo²⁴ jsem zvolila již ve své diplomové práci, na kterou odkazují shora, a ostatní dvě

---

²³ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 284 s.

²⁴ Spolková republika Německo má pevnou a dlouholetou právní tradici. Dalším důvodem je fakt, že Německo stejně jako Česko patří ke kontinentální evropské právní kultuře.

pak jednak z hlediska teritoriální blízkosti a jednak, v případě Slovenska, z důvodů historických.

Svou rigorózní práci doplním **poznámkovým aparátem**. V poznámkovém aparátu budou odkazy na relevantní judikaturu a publikace, znění příslušných ustanovení právních norem, o kterých se budu v práci zmiňovat, a další mé poznámky, které nechci začleňovat do samotného textu práce. Citace budou tvořeny v souladu se směrnicí děkanky Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci č. 2/2010, kterou se stanoví náležitosti kvalifikačních prací na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Z hlediska struktury je práce **členěna** do jednotlivých kapitol, podkapitol a dílů.

Po samotném obsahu práce bude v práci začleněn seznam zkratk, a to s ohledem na srozumitelnost práce.

V úvodu jsem vymezila cíl práce, odůvodnila jsem zvolené téma a uvedla zvolené vědecké metody, které budou v práci využity k dosažení stanoveného cíle, a nastínila jsem strukturu práce.

Následující kapitola bude věnována institutu výživného. Pokusím se teoreticky vymezit pojem výživného, vyživovací povinnosti a vyživovacího vztahu. Při zpracování této kapitoly využiji poznatků z dřívější i současné odborné literatury a soudní judikatury.

Těžištěm práce bude kapitola 5.

V páté kapitole se zaměřím na samotný institut výživného mezi rozvedenými manžely. V úvodní části bude nezbytné vymezit právní úpravu, její smysl a podstatu a obecnou charakteristiku tohoto druhu výživného. Dále bude pozornost zaměřena na vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, na korektiv dobrých mravů, rozsah, dobu trvání a na zánik této vyživovací povinnosti, na výživné v rozsahu stejné životní úrovně. Celá kapitola je provázána pojednáním o platné úpravě obsažené v NOZ. Popisovaná kapitola bude promítnutím mé snahy podrobit novou právní úpravu kritické analýze a odpovědět na otázku, zda přijetí nové právní úpravy bylo nezbytné a kolik přináší nových rozumných řešení.

Postupně získané poznatky budou formulovány do závěrů, které shrnu v sedmé kapitole. V závěru bude rovněž zhodnoceno dosažení cíle práce.

Závěrečné kapitoly budou obsahovat seznam použité literatury a judikatury, shrnutí a klíčová slova v českém a anglickém jazyce.

4. VÝŽIVNÉ

4.1 Obecné úvahy

4.1.1 *Úvod do problematiky*

V oblasti rodinného práva jsou primárními vztahy osobní. Naopak majetkové vztahy vznikající v rodině byly dlouhou dobu podceňovány.²⁵ Ovšem charakteristika rodinněprávních vztahů je taková, že majetkové hledisko z nich nelze úplně oddělit a právně samostatně upravit tak, že by zůstala bez souvislostí s právní úpravou osobních vztahů.²⁶ Majetkové aspekty rodinných vztahů hrály a hrají vždy více či méně významnou roli.

4.1.2 *Výživné ve světle obecných úvah*

Až do počátku minulého století platilo, že ten, kdo rodinu ovládá²⁷, má povinnost, byť i jen morální, postarat se jejím členům o výživu. Není-li toho schopen, pak tato povinnost postupně váže další členy rodiny. Rodina tedy představovala ekonomickou jednotku, od níž se očekávalo, že se postará o jednotlivé své členy.²⁸ Stát zpočátku zastával pasivní roli. Pomoc ze strany státu nebo jiných nestátních organizací přicházela jen výjimečně. Postupem doby se role státu měnila, začal se sociálně angažovat a uspokojovat základní životní potřeby jedinců prostřednictvím dávek sociálního zabezpečení, budováním a provozováním zařízení pro nemohoucí osoby a dalšími nejrůznějšími sociálními programy. Každý moderní demokratický stát je státem sociálním. Míra sociálních aktivit se v jednotlivých moderních demokratických státech liší. Nikde však stát zcela nepřevzal roli pečovatele o životní potřeby jedince.²⁹ Povinnost rodiny postarat se o své členy zůstává vždy a všude prvořadá. Tento

---

²⁵ ELIÁŠ, Karel; GLOS, Josef; PLANKOVÁ, Olga; RADVANOVÁ, Senta. *Rodinné právo*. 2. přepracované vydání. Praha: Orbis, 1970, s. 210.; KNAPPOVÁ, Marta; RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2007, s. 149.

²⁶ KNAPPOVÁ, Marta; RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2007, s. 149.

²⁷ Patria potestas – k tomu více KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 143.

²⁸ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 165.; KNAPPOVÁ, Marta; RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2007, s. 149.

²⁹ TRÖSTER, Petr a kol.: *Právo sociálního zabezpečení*, 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. s. 26–35.; KNAPPOVÁ, Marta; RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2007, s. 149.

závěr vyplývá z jedné z významných funkcí rodiny³⁰, funkce ekonomické, projevující se především u výživného.

4.1.3 Dílčí závěr

V rodině zpravidla **nejsou všichni její členové současně produktivně činní anebo nemají stejně vysoké příjmy, a potřeby neproduktivních členů domácnosti tak zabezpečuje ve větší či menší míře rodina**. Nastupuje tak ekonomický proces rozdělování příjmů získaných pracujícími členy rodiny. Tato vzájemná pomoc členů rodiny je označovaná jako **vyživování** neboli **alimentace**.³¹

---

³⁰ Podrobněji se jednotlivými funkcemi rodiny zabývá ve své publikaci Češka. Vedle funkce ekonomické podrobněji rozebírá funkci biologickou a výchovnou. In ČEŠKA, Zdeněk a kol. *Československé rodinné právo*. Praha: Panorama, 1985, s. 12–23.

³¹ ČEŠKA, Zdeněk a kol. *Československé rodinné právo*. Praha: Panorama, 1985, s. 16.; KNAPPOVÁ, Marta; RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné 3. 4. vydání*. Praha: ASPI a.s., 2007, s. 150.

4.2 Výživné aneb nejen chlebem živ je člověk

4.2.1 Úvod do problematiky

Legální definici pojmu **výživného** výslovně v žádném svém ustanovení ZOR neuvádí.³² Definici tohoto pojmu, tedy co se rozumí výživným, nestanoví ani slovenský „Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine, v znení neskorších predpisov“ (dále jen **SZOR**), ani polský „Kodeks rodzinny i opiekuńczy“ (dále jen **KRO**), ale ani německý občanský zákoník „Das Bürgerliche Gesetzbuch“ (dále jen **BGB**).

4.2.2 Pojem a obsah výživného

Slovo „výživné“ je v českém a slovenském zákonu o rodině užíváno ve dvojitým smyslu.³³ Je ho užíváno jednak jako nadpis celé jedné části zákona (**širší smysl**) a jednak jako označení předmětu práva, resp. povinnosti (**užší smysl**, výživným se v tomto smyslu rozumí samotné plnění dávky výživného).

V této souvislosti zmíním názor Radvanové a Zuklínové, jež poukazují na nevhodnost označení třetí části ZOR pojmem „výživné“. Tuto nevhodnost odůvodňují tím, že takové označení je nepřesné a není souřadné s ostatními názvy jednotlivých částí ZOR, které představují zároveň názvy právních institutů. Ve své učebnici³⁴ považují výživné jen za jakousi zkratku, která vyjadřuje, jakou právní problematiku příslušná ustanovení ZOR řeší, a domnívají se, že vhodnější by bylo označení výživa nebo vyživovací povinnost. Nová s Těžkou se k uvedenému názoru více méně přiklání, když ve své publikaci³⁵ vyslovily názor, že výživné není institutem ve vlastním smyslu slova. Přesto, že dle mého názoru výživné za institut rodinného práva považovat lze³⁶, domnívám se, že název pododdílu čtvrtého, části druhé, hlavy druhé, oddílu třetího NOZ je správný³⁷. Jsem si vědoma názoru³⁸, že pojem výživné v sobě jako dílčí atribut zahrnuje jak výživu, která je chápána jako majetkový soubor věcí a hodnot poskytovaných jednou osobou osobě druhé za účelem

³² Výživné výslovně nedefinuje ani NOZ, srov. především ustanovení § 910 a násl. NOZ.

³³ Stejně tak tomu je i v NOZ.

³⁴ Nový občanský zákoník pododdíl 4. oddílu 3 nazval „vyživovací povinnost“.

³⁵ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1995, s. 6.

³⁶ S označením výživného jako institutu soukromého práva se lze setkat např. v KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 490.

³⁷ NOZ nově používá označení vyživovací povinnost.

³⁸ ŠMÍD, Ondřej. *Výchova a výživa k nezletilým dětem a řízení o nich*. Disertační práce. Olomouc, 2012.

jejího vyživování³⁹, tak i vyživovací povinnost. Přesto jsem však přesvědčena, že označení příslušné části NOZ „**Vyživovací povinnost**“ je vhodné, hlavně z toho důvodu, že je lépe uchopitelné pro laickou veřejnost.⁴⁰ Stejně je tomu v polském rodinném právu. KRO sice užívá pojmu výživného i vyživovací povinnost, ale díl třetí nese název „*Obowiazek alimentacyjny*“.

Dvojnásobnost se snažil odstranit zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který část třetí označil názvem „Úhrada osobních potřeb“⁴¹. Ačkoli mnozí⁴² hovořili o tom, že tento pojem byl všeobecnější a lépe vystihoval charakter tohoto plnění, které ztělesňoval, zákon o rodině z roku 1963 obnovil označení „výživné“,⁴³ kdy důvodová zpráva k tomuto zákonu uváděla, že tento pojem je „srozumitelnější pracující třídě“.⁴⁴ Zůstalo tak na soudech⁴⁵, aby odstranily vzniknuvší výkladové nejasnosti a problémy, neboť tento slovní obrat mohl vést k závěru, že jde jen o uspokojování potřeb souvisejících s výživou. Lze říci, že v praxi je výše uvedené dělení irelevantní, neboť zákonný text pojmu výživné užívá tak, aby bylo vždy patrné a jasné, zda jde o samotné plnění výživného nebo o právo či povinnost vyplývající ze vztahu mezi osobou výživou povinnou a oprávněnou. Pokud bude dále v práci uváděno „výživné“, nebo „vyživovací povinnost“, bude se jednat o výživné v širším slova smyslu, výživné v užším slova smyslu bude v práci označováno a užíváno jako dávka neboli plnění výživného.

Jak jsem již uváděla výše, zákonnou definici pojmu výživného v zákoně nenalezneme. Pokusila se jej definovat teorie. Podle Králíčkové⁴⁶ se výživným rozumí zabezpečování

---

³⁹ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 166.

⁴⁰ Na druhou stranu označení příslušné části zákona o rodině jako „vyživovací povinnost“ je v rozporu s označením práva jednoho z rozvedených manželů, který není schopen sám se živit, žádat od bývalého manžela výživné. ZOR i NOZ používá označení Výživné mezi rozvedenými manžely. Dle mého názoru by se terminologie měla sjednotit.

⁴¹ PLANKOVÁ, Olga. Úvahy nad novelizáciou úpravy rodinnoprávných vzťahov. *Právny obzor*, roč. 67, č. 4, 1984, s. 330–344.

⁴² VARGA, Erik In HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodine. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 304.

⁴³ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 165–166.; KNAPPOVÁ, Marta; RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2007, s. 150.; PLANKOVÁ, Olga. Úvahy nad novelizáciou úpravy rodinnoprávných vzťahov. *Právny obzor*, roč. 67, č. 4, 1984, s. 330–344.

⁴⁴ VARGA, Erik In HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodine. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 304.

⁴⁵ Československé soudy při svém rozhodování zaujaly k rozebíranému pojmu výživné výkladové stanovisko, tedy že pod pojem výživné je nutno zahrnout uspokojování nejen základních potřeb nutně spojených s existencí člověka, ale i ostatních hmotných a kulturních potřeb obvyklých pro život člověka, a tento výklad přetrvává i při rozhodování nynějších slovenských i českých soudů.

⁴⁶ Viz. KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentár*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 395.; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In:

potřeb mezi subjekty rodinněprávního vztahu, Nová s Těžkou⁴⁷ definují výživné jako zabezpečování a úhradu potřeb mezi osobami, které k sobě mají příbuzenský nebo jiný rodinný vztah, definice výživného dle Radvanové se Zuklínovou⁴⁸ je taková, že výživné je plnění, kterým někdo má být povinen nebo je povinen jinému poskytnout za účelem zajištění jeho potřeb, a to dle rozhodnutí, jež bylo vydáno na základě zákona a podle pravidel jím stanovených, popř. dle dohody, která byla uzavřena na základě zákona a v jeho souladu. Hendrych⁴⁹ pak ve výživném spatřuje zabezpečování a úhradu osobních potřeb oprávněných fyzických osob, tedy nejenom zabezpečení výživy ve vlastním slova smyslu, ale i uspokojení ostatních hmotných a kulturních potřeb oprávněného subjektu v rozsahu, který je dán odlišně podle jednotlivých druhů vyživovacích povinností, Holub a kol.⁵⁰ ve svém komentáři k ZOR výživné definuje jako uspokojování všech životních potřeb toho, komu má být poskytováno, Planková⁵¹ považuje výživné za předmět vyživovací povinnosti a vyživovacím vztahem označuje příslušnou problematiku rodinného práva (výživné v širším slova smyslu).

Obsah výživného lze vymezit jako souhrn právních vztahů mezi subjekty zákonem o rodině přesně určenými (subjekty rodinněprávního vztahu), jehož obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti těchto subjektů, zejména závazek jedné osoby přispívat finančně (naturálně) druhé, tj. poskytovat dávku výživného a tomu odpovídající právo osoby oprávněné na poskytování dávek výživného.

Předmětem výživného je plnění dávek výživného. Plněním se dle mého názoru rozumí nejen plnění v penězích, ale zahrnuje i osobní péči o děti, o sebe navzájem, o domácnost, bydlení a jiné věcné plnění. Předmětem výživného mezi rozvedenými manžely však bude plnění dávek v penězích.

4.2.3 *Dílčí závěr*

S ohledem na výše uvedené teoretické definice pojmu výživného, bych **výživné definovala jako rodinněprávní institut, jehož obsahem je souhrn zákonem upravených práv a povinností zákonem přesně určených osob** (tyto osoby musí být subjekty

---

HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 247.

⁴⁷ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1995, s. 6.

⁴⁸ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 166.

⁴⁹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

⁵⁰ HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 314.

⁵¹ PLANKOVÁ, Olga In: ČEŠKA, Zdeněk. *Československé rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1985, 307 s.

specifikovanými zákonem o rodině nebo v NOZ, například manželé, rozvedení manželé, rodiče a děti, prarodiče) **při zabezpečování úhrad oprávněných osobních potřeb v materiální i nemateriální sféře**, především výživy, ošacení, bydlení, péče o zdraví, vzdělávání, výchovy, kulturního a sportovního života a zájmů.

Z definice pojmu výživného lze dovodit jeho pojmové znaky. **Existence rodinněprávního vztahu**⁵² mezi osobou výživou oprávněnou a povinnou, přičemž tyto osoby jsou přesně vymezeny zákonem o rodině⁵³ a zásadně **existence odkázanosti na výživu** na straně osoby oprávněné.

Výživné je majetkovým vztahem mezi osobou oprávněnou a povinnou. Tato povinnost je smluvně nepřevoditelná.

ZOR a SZOR dále používá pojem „příspěvek na výživu“, a to u rozvedených manželů v případě slovenského zákona o rodině a u neprovdané matky v případě české⁵⁴ i slovenské právní úpravy. Ovšem toto označení neznámá, že se nejedná o vyživovací povinnost, resp. o výživné. Snahou zákonodárce v první řadě bylo zdůraznit nepatrně odlišnou povahu těchto druhů vyživovací povinnosti.⁵⁵

V posuzovaných právních úpravách teorie rozlišují několik druhů výživného. Vzhledem k tematickému zaměření této rigorózní práce bude nadále věnována pozornost pouze problematice výživného mezi rozvedenými manžely.

---

⁵² V NOZ je užíváno označení rodinněprávní poměr. V práci bude užíváno terminologie dle platné a účinné právní úpravy, tedy dle ZOR.

⁵³ Český právní řád nezná např. vyživovací povinnost mezi sourozenci. Pokud by jiné osoby, než ty, které taxativně vyjmenovává zákon o rodině, uzavřely dohody, jejichž předmětem by byla vyživovací povinnost, musely by být tyto dohody posuzovány v rámci zákona občanského, kdy obsahem půjde o smlouvy o důchod.

⁵⁴ Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce.

⁵⁵ VARGA, Erik In HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodině. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 304.

5. VÝŽIVNÉ MEZI ROZVEDENÝMI MANŽELY

5.1 Smysl a podstata právní úpravy

5.1.1 *Úvod do problematiky*

Rodina patří mezi základní pilíře, na kterých stojí moderní společnost. Tradičním způsobem založení rodiny je manželství, jež je obecně uznávaným svazkem mezi mužem a ženou. Manželství je uměle založený příbuzenský vztah a cituji-li znovu Acharda: je jednou z příčin rozvodů⁵⁶. Rozvod je vedle smrti jednoho z manželů a prohlášení jednoho z manželů za mrtvého zákonem stanovený způsob zániku manželství jakožto právního vztahu.⁵⁷ Důsledkem rozvodu manželství může mimo jiné⁵⁸ být, v případě splnění zákonem stanovených podmínek, vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, tedy závazek jednoho z rozvedených manželů přispívat finančně druhému, který není schopen sám se živit, tedy tomu, kdo se ocitl v takové životní situaci, jež mu nedovoluje pokrýt své potřeby z vlastních zdrojů. Výživné může povinného manžela, na rozdíl od vypořádání společného jmění manželů, jenž představuje jednorázové vyrovnání, zatížit na mnoho let. V tržní ekonomice, která s sebou nese i institut nezaměstnanosti a vysoké rozdíly v příjmech, nabývá otázka výživného na významu. Odkázanost výživou některých členů rodiny na jiném členu rodiny je stále častější. Nejcitelnější je zřejmě odkázanost výživou mezi bývalými manžely, tedy vyživovací povinnost v situaci, kdy rozvodem manželství došlo k zániku rodinných a citových vazeb. Sporů o výživné přibývá a lze předpokládat nárůst tohoto trendu. Jsem přesvědčena, že jakkoli jsou emocionálně a důkazně náročné spory o vypořádání společného jmění manželů (dále **SJM**), mohou se postupně stávat spory o výživné, zejména mezi rozvedenými manžely, náročnějšími. Zatímco při vypořádání společného jmění manželů dochází k rozdělení toho, co manželé za trvání manželství nabyli společně za dobu trvání právního institutu manželství, vyživovací povinnost vůči bývalému manželovi je plněna

---

⁵⁶ Marcel Achard, francouzský dramatik a scenárista.

⁵⁷ § 22 odst. 1 ZOR.

⁵⁸ Se zánikem manželství je spojen zánik majetkového i osobního společenství manželů. Zánikem manželství zanikají základní práva a povinnosti mezi manžely, jenž jsou upraveny v ustanovení §§ 18 a 19 ZOR, dále ze zákona zaniká vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely, která je upravena v ustanovení § 91 ZOR, rovněž zaniká společné jmění manželů upravené v § 143 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen **OZ**). Manžel, který přijal příjmení druhého manžela, může do jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí o rozvodu oznámit na matričním úřadě, že opět přijímá své dřívější příjmení,

z příjmů povinného manžela, které nabyl až po rozvodu manželství svým vlastním přičiněním, bez podpory a zásluh oprávněného manžela⁵⁹, přičemž se jedná o opakující se dávku hrazenou zpravidla dlouhodobě. Zatížení se tak může stát pro povinného manžela a jeho novou rodinu citelnějším a finančně náročnějším než samotné vypořádání společného jmění manželů.

5.1.2 Primární cíl právní úpravy

Základním smyslem současné právní úpravy vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely je chránit sociálně a ekonomicky slabší subjekty. Na druhou stranu se právní úprava snaží zdůraznit výjimečnost tohoto druhu výživného, která vychází z faktu, že rozvodem manželství se mezi bývalými manžely ruší rodinné i právní vazby. Přesto však mohou mít za splnění zákonem stanovených podmínek k sobě tito již „cizí lidé“ vyživovací povinnost.

5.1.3 Výživné rozvedeného manžela – základní charakteristika

Sledované právní úpravy se shodují v tom, že se zánikem manželství zaniká i vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely. V případě splnění zákonem stanovených podmínek může ovšem **po smrti některého z manželů** vzniknout vyživovací povinnost dětí vůči rodičům nebo rodičů k pozůstalému dítěti.⁶⁰ Na dědice zemřelého manžela nepřechází ani vyživovací povinnost, ani právo na výživné.⁶¹ **V případě rozvodu manželství** přichází do úvahy další druh vyživovací povinnosti, a to výživné rozvedeného manžela.⁶² Jedná se o speciální případ, kdy se na zánik manželství váže vznik práva.⁶³ Obvykle je sice po rozvodu

---

popřípadě, že upouští od užívání společného příjmení vedle příjmení dřívějšího, o tom jej soud při jednání i písemně v rozhodnutí upozorní. Ustanovení § 29 ZOR.

⁵⁹ Jsem si vědoma faktu, že uvedená skutečnost nemusí být vždy pravdivá. Pokud rozvedený manžel nárokuje výživné krátkou dobu po rozvodu, pak pravděpodobně povinný manžel bude dávku výživného poskytovat z finančních prostředků, které mají svůj původ z rozvedeného manželství, např. proto, že oprávněný rozvedený manžel mu vytvářel takové rodinné prostředí, aby povinný rozvedený manžel mohl v klidu pracovat a nemusel obstarávat běžný chod domácnosti, péči o děti apod. Vyslovená teze bude patrna zejména při uplatnění výživného delší dobu po rozvodu manželství. Jak bude uvedeno dále, jsem přesvědčena, že výživné rozvedeného manžela by mělo být časově omezeno.

⁶⁰ Tato povinnost může vzniknout i v případě rozvodu manželství či prohlášení manželství za neplatné. Zákon ovšem stanoví tuto povinnost jako podpůrnou, tedy nastupuje až tehdy, pokud nejsou splněny hmotněprávní podmínky pro vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely a jsou-li splněny zákonné podmínky pro vznik těchto jiných vyživovacích povinností.

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu 30 Cdo 2128/2003 ze dne 22. 4. 2004 (získáno 6. 9. 2010 z databáze ASPI).

⁶² Na Slovensku hovoříme o „*príspevku na výživu rozvedeného manžela*“, v Polsku se tato povinností označuje jako „*obowiazek alimentacyjny*“, v Německu rozlišujeme výživné mezi manžely v době rozluky (§ 1361 GB) a vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely (§ 1569 BGB).

⁶³ VARGA, Erik In HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodine. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 379.; HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 439.; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka.

manželství již každý z manželů povinen hradit si své náklady a potřeby ze svých výlučných prostředků, avšak posuzované právní úpravy zakotvují tento druh výživného za účelem zmírnění nestejného ekonomického postavení rozvedených manželů vznikuvšího rozvodem manželství.

V **České republice** jde o nárok rozvedeného manžela, který není schopen sám se živit, na příspěvek na přiměřenou výživu od bývalého manžela, a to podle jeho schopností, možností a majetkových poměrů. Pokud se manželé nedohodnou, rozhodne na návrh některého z manželů soud.⁶⁴ Pravidlem je, že tento druh výživného nemá mít charakter sankčního výživného⁶⁵, je tedy nepodstatné a soud nezkoumá, z jakých důvodů došlo k rozvratu manželství. Výjimkou je § 93 ZOR, kde je upravena tvrdostní klauzule, častěji nazývaná jako sankční výživné, která umožňuje rozvedenému manželovi, který rozpad manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, přiznat výživné v takovém rozsahu, který zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň. V tomto případě lze výživné přiznat nejdéle na dobu tří let od rozvodu.⁶⁶

Slovenský zákon o rodině používá pro tento druh vyživovací povinnosti označení „*príspevok na výživu rozvedeného manžela*“. Zákonodárce chtěl tímto označením pravděpodobně zdůraznit rozdíly ve vztahu k výživnému mezi manžely, neboť tyto vyživovací povinnosti se odlišují jednak v podmínkách jejich vzniku a jednak v jejich rozsahu. Tím se slovenská právní úprava odlišuje od české a polské, když tyto hovoří o výživném mezi rozvedenými manžely. Další rozdíl spočívá v tom, že SZOR neumožňuje přiznat tento druh výživného v rozsahu odpovídajícímu výživnému mezi manžely. Podstata „*príspevku na výživu rozvedeného manžela*“ spočívá v tom, že rozvedený manžel, který není schopen sám se živit, může žádat od bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu, a to podle jeho schopností, možností a majetkových poměrů. Slovenská právní úprava

---

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely podle velké novely zákona o rodině účinné k 1. 8. 1998. *Právní rozhledy*, roč. 6, č. 8, 1998, s. 389–432.

⁶⁴ § 92 ZOR: „Rozvedený manžel, který není schopen sám se uživit, může žádat od bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Nedohodnou-li se, rozhodne soud o výživném na návrh některého z nich. Tato povinnost předchází vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům.“

⁶⁵ Jedná se o tzv. objektivní pojetí výživného mezi rozvedenými manžely. Vina, resp. nevína bývalého manžela na rozvratu manželství nehraje při rozhodování o výživném roli. Rozhodující je neschopnost sám se živit.

⁶⁶ § 93 ZOR: „Soud může rozvedenému manželovi, který se porušením manželských povinností na rozvratu manželství převážně nepodílel a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, přiznat proti jeho bývalému manželovi výživné ve stejném rozsahu, jako je vyživovací povinnost mezi manžely podle § 91 odst. 2 ZOR. Výživné podle odstavce 1 lze přiznat nejdéle na dobu tří let od rozvodu.“

v prvé řadě předpokládá, že se bývalí manželé na případné vyživovací povinnosti dohodnou. Až tehdy, když se rozvedení manželé nedohodnou, určí rozsah příspěvku na výživu na návrh některého z nich soud. Na rozdíl od české právní úpravy SZOR výslovně stanoví povinnost soudu přihlížet (v případě, kdy nastupuje rozhodovací činnost soudů, tj. když se bývalí manželé nedohodnou) k příčinám, které vedly k rozvratu vztahu mezi manžely. Tímto je naznačen jakýsi prvek sankčnosti tohoto druhu výživného, resp. se jedná o vyjádření ochrany druhého „nevinného“ manžela. Osobě, která z větší míry zapříčinila rozpad manželství, se ukládá, aby nesla odpovědnost za odstranění nepříznivých materiálních následků rozvodu. Aplikace tohoto ustanovení přichází do úvahy především tehdy, kdy zavinění rozvratu manželství bude možné v převážné míře přičítat jednomu z manželů. Ovšem i v případě, kdy se zjistí zavinění obou manželů, může soud výživné přiznat, záleží na úvaze soudu.⁶⁷ Slovenský zákon o rodině v ustanovení § 72 odst. 3 přímo zakotvuje dobu, na kterou lze příspěvek na výživu rozvedenému manželovi nejdéle přiznat, ale zároveň stanovuje výjimky z toho pravidla.⁶⁸

Polský právní řád, stejně jako český, zakotvuje vlastně dva druhy výživného mezi rozvedenými manžely. První z těchto druhů, upravený v článku 60 § 1 KRO⁶⁹, je v polském komentáři k právnímu předpisu o rodině⁷⁰ označován jako tzv. „obvyklé výživné“. Druhý je upraven v článku 60 § 2 KRO⁷¹ a je označován jako tzv. „zvláštní výživné“. Pro oba druhy

⁶⁷ HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodině. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 377 a 380.

⁶⁸ § 72 SZOR: „Rozvedený manžel, ktorý nie je schopný sám sa živiť, môže žiadať od bývalého manžela, aby mu prispieval na primeranú výživu podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov. Ak sa bývalí manželia nedohodnú, určí rozsah príspevku na výživu na návrh niektorého z nich súd. Prihliadne pritom aj na príčiny, ktoré viedli k rozvratu vzťahov medzi manželmi. Príspevok na výživu rozvedeného manžela možno priznať najdlhšie na dobu piatich rokov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o rozvode. Súd môže výnimočne túto dobu predĺžiť, ak rozvedený manžel, ktorému súd príspevok priznal, nie je z objektívnych dôvodov schopný sám sa živiť ani po uplynutí tejto doby, najmä ak ide o toho manžela, ktorému bolo v konaní o rozvod manželstva zverené do osobnej starostlivosti dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom, alebo o manžela, ktorý má sám dlhodobou nepriaznivým zdravotným stav vyžadujúci sústavnú opateru.“ § 73 SZOR: „Právo na príspevok na výživu zanikne, ak oprávnený manžel uzavrie nové manželstvo alebo ak povinný manžel zomrie.“

⁶⁹ Článek 60 § 1 KRO: „Małzonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzionego dostarczenia środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego.“ „Rozvedený manžel, který nebyl uznán za viníka rozvodu (oprávněný) a který se nachází v nedostatku (hmotné nouzi), může požadovat od druhého manžela (povinný) náhradu vzniklé škody (výživné) v rozsahu odpovídajícím spravedlivým potřebám oprávněného, v závislosti na finančních a majetkových možnostech povinného manžela (viník rozpadu manželství).“

⁷⁰ GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, s. 580 – 581.

⁷¹ Článek 60 § 2 KRO: „Jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczynić się w odpowiednim

je společné, že vycházejí ze zásady viny a nevinu na rozvratu manželství. Stěžejní otázkou se tedy v Polsku při rozhodování o rozvodu a o výživném stává, kdo zavinil rozvrat manželského soužití.⁷² Z těchto důvodů pak rozlišujeme rozhodnutí o rozvodu manželství s vyslovením viny a s jejím nevyslovením. V prvním případě, kdy vina nebude vyslovena (článek 60 § 1 KRO), může manžel nacházející se v hmotné nouzi⁷³ žádat od bývalého manžela výživné na pokrytí svých přiměřených potřeb, a to úměrně k výdělečné schopnosti a finanční situaci bývalého manžela. Manželé se na případné vyživovací povinnosti v době po rozvodu mohou také dohodnout. Jedná se o interní dohodu, která přichází v úvahu například tehdy, pokud jeden z manželů způsobil rozvrat manželství, čehož si je plně vědom, a svou vinu uznává. Druhý případ spočívá v tom, že soud ve svém rozsudku o rozvodu manželství vysloví, který z manželů zavinil rozvrat manželství neboli který z manželů byl ve „zlé víře“. Takového manžela, tedy toho, jenž je zodpovědný za rozpad manželství, pak může bývalý manžel, u něhož rozvod znamená podstatné zhoršení hmotné situace, žádat o uspokojení svých přiměřených potřeb, a to i když není v hmotné nouzi (článek 60 § 2 KRO). Manžel, který je uznán vinným, je tedy povinen se o druhého manžela náležitě postarat, aby tento byl plně zabezpečen. Tato povinnost je určována striktně, nerozhodují zde majetkové poměry povinného manžela. Jedná se ve své podstatě o sankci⁷⁴ pro toho z manželů, který způsobil rozvod. Břemeno posouzení otázky viny či nevinu na rozvratu manželství leží na soudu, který rozhoduje o rozvodu manželství. Soud ve svém rozhodnutí vysloví, zda a který z manželů zavinil rozvrat manželského soužití (popř. zda se na rozvratu podíleli oba manželé). Taková otázka nemůže být řešena až při rozhodování o výživném.⁷⁵

---

zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku.“ „**Jestliže jeden z manželů byl uznán vinným z rozvodu manželství (povinný) a rozvod způsobí tomu, co ho nezavinil (oprávněný), podstatné zhoršení životní materiální situace, soud na žádost manžela nevinného/oprávněného může určit, že je ten viník povinen se postarat o druhého manžela finančně i v případě, že ten se nenachází v nedostatku/hmotné nouzi.**“

⁷² Přestože je Polsko silně věřícím státem a přibližně 2/3 manželství jsou uzavírána právě před církví, průzkumy z posledních let ukázaly, že v Polsku se rozvádí více než 60.000 manželství, což je přibližně 1/3 lidí, kteří se vzali. Důvodem je nejčastěji nevěra, alkohol, ale i neshoda v sexu. Návrh na rozvod podávají nejčastěji ženy. Nejvíce se rozvádí lidé po třicítce, po třech až šesti letech manželského soužití. Oficiální stránka Českého rozhlasu, dostupná z: < http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/v-polsku-se-podle-pruzkumu-rozvádí-az-tricet-procent-manzelstvi--938329>. [ke dni 3. 3. 2012].

⁷³ Hmotná nouze znamená neschopnost dostatečně uspokojit své vlastní přiměřené potřeby z vlastních zdrojů a vlastním úsilím.

⁷⁴ Na druhé straně figuruje zvýšená ochrana bývalého manžela. Zde je zřejmý silný vliv církve, neboť církev rozvod neuznává. Více než 2/3 manželství jsou uzavírány v kostele, katolická církev rozvod nepřipouští, proto je ten, kdo způsobí rozpad manželství, tímto způsobem sankcionován.

⁷⁵ GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego*. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, s. 580–581.

Pokud tedy vina nebyla v pravomocném rozsudku soudu o rozvodu vyslovena, nelze se jí dovolávat a prokazovat ji ve sporu o výživném.⁷⁶

BGB upravuje jednak výživné mezi manžely v době rozluky⁷⁷ a jednak výživné mezi rozvedenými manžely⁷⁸. Pokud jeden z manželů není po rozvodu schopen sám se živit, má nárok na výživné od bývalého manžela, ale jen tehdy, je-li dán některý z důvodů uvedených v § 1570 až 1576 BGB. V ostatních ustanoveních jsou obsažena pravidla pro určení rozsahu výživného, samotného poskytování, jakož i zánik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. BGB upravuje tyto druhy výživného pro dobu po rozvodu manželství:

1. Výživné z důvodu péče o dítě (§ 1570 BGB)⁷⁹ tzv. opatrovnické výživné.

Rozvedený manžel může od druhého z důvodu péče o společné dítě nebo jeho

---

⁷⁶ Nesprávné rozhodnutí v otázce zavinění po nabytí právní moci rozsudku o rozvodu může být změněno pouze cestou mimořádného opravného prostředku.

⁷⁷ § 1361 BGB. Rozluka neboli situace, kdy sice manželé neukončili svůj manželský svazek rozvodem, ale žijí odděleně. Německý právní řád umožňuje každému z manželů, pokud chce, žít odděleně. Nejsou vyžadovány zvláštní náležitosti. Nepředpokládá se žádné soudní prohlášení. Podmínkou rozluky tedy je, že manželé žijí odděleně, tj. nemají společnou domácnost a jeden z manželů opustí manželské soužití. Viz Evropská soudní síť [online], 20. 7. 2010, dostupné z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce_ger_cs.html> . Výživnému v době rozluky není v této práci věnována větší pozornost.

⁷⁸ § 1569 BGB.

⁷⁹ Z výživných po rozvodu manželství upravených v BGB se zaměřím na opatrovnické výživné (§ 1570 BGB), které je zřejmě nejčastější. Podle § 1609 BGB má nárok na opatrovnické výživné před ostatními druhy výživného po ukončení manželství. Na opatrovnické výživné má rozvedený manžel nárok až do 3 let věku společného dítěte vždy. Po dovršení třetího roku života dítěte trvá nárok na opatrovnické výživné jen tehdy, pokud to odpovídá slušnosti a spravedlnosti, přičemž důvody pro posouzení "slušnosti" a "spravedlnosti" se vztahují buď k nezletilému dítěti (§1570 odst. 1 věta třetí BGB), nebo k jeho rodičům (§1570 odst. 1 věta druhá BGB – zejména dlouhotrvající manželství). Doba trvání nároku tak může být prodloužena s ohledem na potřeby nezletilého dítěte a při zohlednění péče a výdělečné činnosti během manželství a dále s přihlédnutím k délce trvání manželství. Důkazní břemeno k prokázání nároku na prodloužení opatrovnického výživného je na oprávněném rodiči (Rozsudek Spolkového soudního dvora XII ZR 14/06 ze dne 6. 2. 2008 (získáno dne 25. 10. 2010 z databáze juris.de). Od 3 let věku dítěte je však považována za zásadně realizovatelnou alespoň částečná výdělečná činnost i přes trvající péči o dítě. Soudní judikatura v otázce povinnosti výdělečné činnosti oprávněného rodiče je poměrně jednoznačná: „Je-li rodiči, který opatruje dítě v předškolním nebo školním věku, které je starší tří let, odepřen nárok na výživné za opatrování, protože by se měl o svou výživu postarat sám, je po něm požadováno, aby svůj celkový život zaměřil na tento úkol a své vlastní zájmy ponechal v co největší míře stranou. Naproti tomu by druhého rodiče postihla pouze povinnost platit finanční výživné pro dítě. Tento rodič by nebyl omezován v uspořádání svého volného času [...]“. (Rozsudek Spolkového soudního dvora XII ZR 102/08 ze dne 17. 6. 2009 (získáno dne 25. 10. 2010 z <<http://www.juris.de/jportal/portal/y7k/page/jurisw.psm1?action=co>>.). „Vykonávaná a požadovaná výdělečná činnost v době, která zbývá po výchově a opatrování dětí v denních zařízeních, nesmí vést k nadměrnému zatížení opatrujícího rodiče, které by mohlo mít negativní dopad na blaho dítěte [...]“. (Rozsudek Spolkového soudního dvora XII ZR 102/08 ze dne 17. 6. 2009 (získáno dne 25. 10. 2010 z <<http://www.juris.de/jportal/portal/y7k/page/jurisw.psm1?action=co>>.); Rozsudek Spolkového soudního dvora XII ZR 109/05 ze dne 6. 5. 2009 (získáno dne 25. 10. 2010 z databáze juris.de). Rovněž v rozsudku Vrchního zemského soudu Mnichov soud konstatoval: „Pokud budou odmítnuty opatrujícímu rodiči dítěte staršího tří let v době návštěvy mateřské a základní školy nároky na opatrovnické výživné, protože by měl být za svou výživu odpovědný sám, je od něj vyžadováno, aby se po celou dobu života přizpůsobil tomuto úkolu a vzdal se takřka všech svých zájmů. Oproti tomu by měl druhý rodič nést pouze povinnost finanční úhrady pro dítě. Nebylo by tak zajištěno přiměřené rozdělení zátěže mezi oběma rodiči, kteří jsou zásadně zavázáni stejným dílem. Aby se zátěž nestala nepřipustnou a nedošlo ke vzniku výrazně nevyváženého stavu požadavku na společnou odpovědnost rodičů, lze požadovat zpravidla pouze pracovní činnost na částečný úvazek, kterou lze s rostoucím věkem dítěte rozšiřovat na činnost na plný úvazek

- výchovy požadovat nejméně 3 roky po jeho narození výživné. Podle zákona od oprávněného manžela z důvodu péče o dítě nelze očekávat výdělečnou činnost.
2. Výživné z důvodu stáří (§ 1571 BGB), kdy od oprávněného manžela nelze v době rozvodu, ukončení péče nebo výchovy společného dítěte nebo ukončení předpokladů pro nárok na výživné podle § 1572 a 1573 BGB z důvodu stáří očekávat výdělečnou činnost.
  3. Výživné z důvodu nemoci, neduhu (§ 1572 BGB), kdy od oprávněného manžela nelze v době rozvodu, ukončení péče nebo výchovy společného dítěte nebo ukončení předpokladů pro nárok na výživné podle § 1573 BGB z důvodu nemoci nebo jiného neduhu nebo slabosti jeho tělesných nebo duševních sil očekávat samostatnou výdělečnou činnost.
  4. Výživné z důvodu nezaměstnanosti a zvýšené výživné (§ 1573 odst. 1 BGB). Pokud oprávněný manžel nemá nárok na výživné podle § 1570 až 1572 BGB, může požadovat výživné tak dlouho, dokud po rozvodu nemůže najít přiměřenou výdělečnou činnost. Tato vyživovací povinnost může být rozhodnutím soudu časově omezena, je-li časově neomezená vyživovací povinnost podle názoru soudce nespravedlivá. Posuzuje se zejména délka trvání manželství, vedení domácnosti apod. Uplynutím doby stanovené rozsudkem pak nárok na výživné zanikne, a to i v případě, že by právní důvod pro tuto vyživovací povinnost nadále trval.
  5. Výživné z důvodu rozdílu v příjmech, kdy příjmy z výdělečné činnosti oprávněného manžela nedostačují k úhradě celkové výživy (§ 1573 odst. 2 BGB). Nestačí-li příjmy z přiměřené výdělečné činnosti oprávněného k plnému zajištění jeho životních potřeb, může, pokud nemá nárok na výživné podle § 1570 až 1572 BGB, požadovat rozdíl mezi svými příjmy a plným výživným. Jedná se o tzv. částečné výživné. Nárok na toto výživné vzniká jen v případech, kdy rozvedený manžel měl nárok na výživné podle § 1570 až 1572 BGB a § 1575 BGB, avšak předpoklady

---

[...].“ (Rozsudek Vrchního zemského soudu Mnichov 12 UF 1125/07 ze dne 4. 6. 2008 (získáno dne 25. 10. 2010 z <<http://www.juris.de/jportal/portal/t/1001/page/jurisw.psml?action=c>>.). Vždy jsou tedy posuzovány individuální okolnosti případu, tj. v jakém rozsahu je nebo by mohlo být zajištěno opatrování dítěte v zařízení pro něj vhodném a jaký je zdravotní stav dítěte. I když by děti mohly být po celý den ve vhodném denním zařízení a opatrující rodič by tak mohl pracovat na plný úvazek, existuje další potřeba opatrování (péče o domácnost, nákupy, organizace aktivit dítěte ve volném čase apod.), a nelze tak na rodiči vyžadovat práci na plný úvazek. Soudy zdůrazňují i skutečnost, že opatrování v denním zařízení nemůže nahradit osobní péči rodiče.

pro nárok na výživné odpadly. Rovněž tato vyživovací povinnost může být rozhodnutím soudu časově omezena.

6. Výživné z důvodu vzdělání (§ 1575 BGB). Jedná se o situaci, kdy se rozvedený manžel vzdělává, zdokonaluje nebo přeškoluje, aby vyrovnal nevýhody po zániku manželství. Předpokladem pro vznik nároku je, že vzdělávání, zdokonalování nebo přeškolování zahájí co nejdříve, aby získal vhodnou výdělečnou činnost, a že lze očekávat úspěšné absolvování vzdělání.
7. Výživné z důvodu spravedlnosti (§ 1576 BGB). Na toto výživné vzniká nárok v případech, kdy od oprávněného manžela z jiných závažných důvodů nelze očekávat výdělečnou činnost a nepřiznání nároku na výživné by bylo nespravedlivé s ohledem na potřeby obou manželů.

Novým občanským zákoníkem doznal změn i institut výživného mezi rozvedenými manžely. Právní úprava tohoto druhu výživného je obsažena v ustanovení § 760 a násl. NOZ jakožto jeden z následků zániku manželství. Pro vyživovací povinnost rozvedených manželů platí obdobně obecná ustanovení o výživném, ustanovení § 910 a násl. NOZ. Oproti současné právní úpravě jsou do nového občanského zákoníku vložena omezující ustanovení, inspirovaná německou a švýcarskou právní úpravou, jejichž cílem je zakotvit pro výživné mezi rozvedenými manžely určité mantinely. Rozvodem manželství se ruší rodinné i právní vazby, a proto bylo snahou zákonodárce zdůraznit výjimečnost tohoto druhu výživného. Nová právní úprava výživného mezi rozvedenými manžely zůstává u objektivního pojetí. Tedy na rozdíl od polské právní úpravy nerozhoduje vina nebo nevina bývalého manžela na rozvratu manželství, ale rozhodující je neschopnost sám se žít. Nová právní úprava vyzdvihla výjimečnost tohoto druhu výživného, vymezuje hlediska, k nimž má být přihlédnuto v rámci dosavadního obecného kritéria dobrých mravů. Právo na výživné v přiměřeném rozsahu vzniká rozvedenému manželovi, který není schopen sám se žít, tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním a lze-li to na povinném rozvedeném manželovi spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů. Uvedené skutečnosti, které mají svůj původ v manželství nebo jsou s ním v přímé souvislosti, jsou uvedeny jen příkladmo. Má se jednat o situace, které jsou důvodem neschopnosti rozvedeného manžela sám se žít, popřípadě žít se dostatečně.⁸⁰

---

⁸⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michela In ELIÁŠ, Karel a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha: Sagit, 2012, s. 5 a s. 332 – 333. Stránky určené novému občanskému zákoníku: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz>>. [ke dni 1. 9. 2012].

5.1.4 Dílčí závěr

Zákon o rodině výslovně upravuje základní práva a povinnosti, kterými manželé vůči sobě navzájem disponují, resp. kterými jsou zavázáni. Manželé jsou tedy povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet tak zdravé rodinné prostředí⁸¹, zejména jsou pak povinni pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů o uspokojování potřeb rodiny⁸². Katalog těchto práv a povinností je doplněn o vzájemnou vyživovací povinnost mezi manžely. Tato spočívá v tom, že manželé mají vůči sobě vzájemnou vyživovací povinnost a pokud ji jeden z manželů neplní, určí soud na návrh některého z nich její rozsah, přičemž přihlédne k péči o společnou domácnost. Samotný rozsah vyživovací povinnosti pak stanoví tak, aby hmotná a kulturní úroveň obou manželů byla zásadně stejná.⁸³ Všechna tato výše uvedená práva a povinnosti jsou osobní povahy a jako taková zanikají spolu se zánikem manželství. Manželství zaniká smrtí jednoho z manželů, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého, dnem nabytí právní moci soudního rozhodnutí o neplatnosti manželství⁸⁴ a dnem nabytí právní moci rozhodnutí soudu o rozvodu manželství. Se zánikem manželství je spojen zánik majetkového i osobního společenství manželů.⁸⁵ Jedním z následků rozvodu manželství může být vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely. Jedná se o speciální případ, kdy se na zánik manželství váže vznik práva.

V dnešní době jsou si postaveni oba manželé na roveň a nemělo by být přiznání výživného rozvedenému manželovi ničím výjimečným⁸⁶. Tato skutečnost je zřejmá i z toho,

---

⁸¹ § 18 ZOR: „Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.“

⁸² § 19 ZOR: „O uspokojování potřeb rodiny jsou povinni oba manželé pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Poskytování peněžních a jiných prostředků na náklady společné domácnosti může být zcela nebo zčásti vyváženo osobní péčí o společnou domácnost a děti. Neplní-li jeden z manželů svoji povinnost hradit náklady společné domácnosti, rozhodne na návrh druhého manžela ve věci soud.“

⁸³ § 91 ZOR: „Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost. Neplní-li jeden z manželů tuto povinnost, určí soud na návrh některého z nich její rozsah, přičemž přihlédne k péči o společnou domácnost. Rozsah vyživovací povinnosti stanoví tak, aby hmotná a kulturní úroveň obou manželů byla zásadně stejná. Nedohodnou-li se, rozhodne soud o příspěvku na výživu na návrh některého z nich. Tato vyživovací povinnost předchází vyživovací povinnosti dětí.“

⁸⁴ Jedná se o specifický způsob zániku manželství. Ustanovení § 11 až § 17 ZOR In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 37 – 50.

⁸⁵ ČEŠKA, Zdeněk a kol. *Československé rodinné právo*. Praha: Panorama, 1985, s. 253. HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2001, s. 111., RADVANOVÁ Senta; ŠTĚPINA, Jaroslav. *Majetkové otázky v manželství a rodině. Praktické příručky*. Praha: Orbis, 1967, s. 69.

⁸⁶ Při své praxi advokátního koncipienta jsem se zatím setkala pouze s návrhy na určení příspěvku na výživné rozvedené manželky.

že na tento druh výživného mají za splnění zákonem stanovených podmínek nárok i registrovaní partneři.⁸⁷

Domnívám se, že český právní řád, ačkoliv je bezesporu ovlivněn nejstarším středoevropským kodexem ABGB, je v otázce úpravy výživného mezi manžely již zastaralý a neodpovídá potřebám tržní ekonomiky. Tento fakt je dán zejména přerušением kontinuity práva érou socialismu, kdy podstatnou roli hrála zejména prakticky stoprocentní zaměstnanost a minimální rozdíly v příjmech, takže se potřeba úpravy vyživovací povinnosti mezi manžely a mezi rozvedenými manžely nejevila příliš významnou. V současné době, kdy dochází jednak k výraznému nárůstu nezaměstnanosti⁸⁸, v důsledku čehož zejména osoby bez kvalifikace, osoby pečující o malé děti, osoby zdravotně handicapované či jinak znevýhodněné mají jen omezenou možnost uplatnění na trhu práce, a jednak ke značným rozdílům v příjmech jednotlivých osob, vyvstává potřeba dokonalejší úpravy výživného tak, aby odpovídala potřebám faktického stavu společnosti.

Co se týče výživného mezi rozvedenými manžely, domnívám se, že naše právní úprava oproti úpravě Spolkové republiky Německo je poměrně strohá a právní praxe pak doplňuje nedostatečnou právní úpravu výkladem obecných pojmů v zákoně zakotvených. Navíc vede ke zbytečným soudním sporům, kdy oprávněný manžel je nucen zejména prokazovat, že není schopen sám se živit, a povinný manžel naopak prokazuje, že toho schopen je. Jsem přesvědčena, že by bylo vhodné zejména výslovně upravit, obdobně jako ve Spolkové republice Německo, podmínky, za nichž rozvedenému manželovi vždy nárok na výživné vzniká. Rovněž považuji za spravedlivé určit okamžik, ke kterému musí okolnost zakládající nárok na výživné existovat. Domnívám se, že by se tak snížilo množství sporů, neboť by bylo

---

⁸⁷ § 11 zákona o registrovaném partnerství: „Pokud bylo partnerské soužití zrušeno, může bývalý partner, který není schopen se sám živit, žádat od bývalého partnera, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Nedohodnou-li se, rozhodne soud o výživném na návrh některého z nich. Bývalému partnerovi, který se na trvalém rozvratu společného vztahu nepodílel a jemuž byla zrušením partnerského vztahu způsobena závažná újma, může soud přiznat proti druhému bývalému partnerovi až na dobu tří let od zrušení partnerského soužití výživné ve stejném rozsahu, v jakém by vznikla vyživovací povinnost v případě, že partnerské soužití by nebylo zrušeno. Vyživovací povinnost mezi bývalými partnery předchází vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům. Právo na výživné mezi bývalými partnery zaniká dnem smrti povinného partnera, nebo jeho prohlášením za mrtvého, anebo kdy oprávněný bývalý partner uzavře manželství nebo nové partnerské soužití. Právo na výživné zanikne též dnem vyplacení jednorázové částky na základě písemné smlouvy mezi bývalými partnery.“

⁸⁸ Míra nezaměstnanosti 15–64letých v ČR činila v roce 2009 ve 2. čtvrtletí 6,4 %, z toho nezaměstnanost mužů činila 5,6 % a žen 7,5 %. Celková zaměstnanost se ve 3. čtvrtletí 2010 snížila proti stejnému období roku 2009 o 10,1 tis. osob, míra zaměstnanosti 15–64letých dosáhla 65,4 % a meziročně vzrostla o 0,2 procentního bodu. Počet nezaměstnaných osob se meziročně snížil o 12,4 tis. osob, počet dlouhodobě nezaměstnaných se ale zvýšil o 52,3 tis. osob. Obecná míra nezaměstnanosti 15–64letých meziročně klesla o 0,2 procentního bodu na 7,2 %. Viz oficiální stránky Českého statistického úřadu [online], dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/kalendar/aktual-zam.>>

postaveno najisto, v kterých případech a za jakých podmínek nárok na výživné vzniká. Spornou by pak mohla být pouze otázka výše výživného.

5.2 Vznik výživného mezi rozvedenými manžely

5.2.1 Úvod do problematiky

Vznik nároku na výživné je totožný se vznikem vyživovacího vztahu. Vyživovacím vztahem se rozumí vyživovací povinnost povinného subjektu a jí odpovídající právo na výživné oprávněného subjektu. Vyživovací povinnost vzniká povinnému subjektu rodinněprávního vztahu ze zákona⁸⁹, ale za předpokladu, že jsou splněny zákonem stanovené předpoklady, resp. podmínky jejího vzniku.⁹⁰ Neztotožňuji se s názorem⁹¹, že výživné mezi rozvedenými manžely vzniká až tehdy, když se na tom bývalí manželé dohodnou, resp. až rozhodnutím soudu. S ohledem na účel institutu výživného a znění zákona jsem přesvědčena, že vyživovací povinnost vzniká ze zákona⁹², pokud jsou splněny zákonem přesně určené podmínky.⁹³

5.2.2 Vznik výživného

Tyto podmínky lze rozdělit do dvou skupin, na negativní a pozitivní.⁹⁴

Negativní podmínkou je soulad výživného s dobrými mravy⁹⁵. Slovenský a polský zákonodárce explicitně zakotvil příčiny rozvratu manželství jako jedno z hledisek posuzování dobrých mravů speciálně při podmínkách vzniku samotného nároku. Český zákonodárce

---

⁸⁹ Podobné názory nalezneme i mezi polskými autory. Viz SZPUNAR, A. *Obowiązek alimentacyjny między małżonkami po rozwodzie*. SC, 1981.T. XXX1. s. 62.

⁹⁰ PLANKOVÁ, Olga In: ČEŠKA, Zdeněk. *Československé rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1985, s. 219.; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 246.

⁹¹ Dle Schillera povinnost přispívat na výživu rozvedeného manžela nevyplývá přímo ze zákona, a tím se podstatně odlišuje od všech shora uvedených ostatních druhů vyživovacích povinností. Tato povinnost vzniká až tehdy, když se na tom bývalí manželé dohodnou, anebo kdy o této povinnosti je rozhodnuto soudem. Takové soudní rozhodnutí má konstitutivní účinek, rozvodem manželství tedy tato povinnost nevzniká, předpokládá se, že jde o určitou morální zásadu. SCHILLER, Milan. Několik poznámek k výkladu ustanovení zákona o rodině, která upravují příspěvek na výživu rozvedeného manžela. *Socialistická zákonnost*, č. 1, 1965, s. 45.

⁹² Podobný názor In: GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego*. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, s. 581 „Výživné mezi rozvedenými manžely představuje trvání povinnosti vzájemné pomoci v rozsahu vzniklém uzavřením manželství. Neexistuje tedy z důvodu rozvodu, jenž nevytváří novou vyživovací povinnost, ale vede k modifikaci povinnosti existující v době trvání manželství.“

⁹³ Kdy vzniká nárok na samotnou dávku výživného? Dohodou bývalých manželů, resp. soudním rozhodnutím? Podle mne je vznik nároku na dávku totožný se vznikem vyživovací povinnosti, neboť rozhodnutí zde má deklaratorní účinky.

⁹⁴ PLANKOVÁ, Olga In: ČEŠKA, Zdeněk. *Československé rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1985, s. 219.

⁹⁵ Výslovně je tato negativní podmínka zakotvena v ČR a SR. V Polsku není upraveno výslovně, ale jako obecná právní zásada.

toto neřeší ani v novém občanském zákoníku a ponechává tak volnost v úvaze soudu, což vede ve svých důsledcích nezřídka k odlišným rozhodnutím v jednotlivých krajích.⁹⁶

Shodně je v rozebíraných právních úpravách **pozitivní podmínkou** (a dle mého názoru podmínkou elementární) předchozí existence manželství⁹⁷ (tedy existence zákonem stanoveného rodinněprávního vztahu), kdy účastníky tohoto manželského svazku musí být osoba povinná výživou rozvedeného manžela a osoba touto výživou oprávněná. Další pozitivní podmínky vyplývají z jednotlivých dikcí právních úprav.

Výše nastíněné podmínky (negativní i pozitivní) musí být splněny kumulativně.

5.2.3 *Pozitivní podmínky vzniku dle jednotlivých právních úprav*

V **České republice**⁹⁸ mezi pozitivní podmínky vzniku výživného mezi rozvedenými manžely řadíme jednak již zmiňovanou předchozí existenci manželství (existence zákonem stanoveného rodinněprávního vztahu, mezi jehož subjekty vyživovací povinnost vzniká), rozvod manželství, neschopnost sám se živit na straně subjektu z výživného oprávněného (tzv. odkázanost na výživu) a dále předchozí žádost o poskytování výživného, a to ze strany oprávněného subjektu směřující k subjektu z výživného povinnému⁹⁹. Za další z pozitivních podmínek je nutno považovat schopnosti a možnosti povinného subjektu výživné poskytovat, jakož i jeho majetkové poměry.¹⁰⁰ **NOZ** v ustanovení § 761¹⁰¹ a § 762¹⁰² klade důraz na předchozí snahu manželů se na výživném, resp. na rozsahu a způsobu poskytování výživného dohodnout. Bývalí manželé by byli nuceni komunikovat mezi sebou a snažit se

---

⁹⁶ Viz poznámka pod čarou č. 22.

⁹⁷ Aplikuje se i na vztahy mezi manžely, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné.

⁹⁸ § 92 ZOR.

⁹⁹ Nejedná se však o obligatorní podmínku, jako je tomu na Slovensku, kde rozvedení manželé, resp. Oprávněný rozvedený manžel musí prokazovat snahu se s bývalým manželem dohodnout.

¹⁰⁰ NOZ: Právo na výživné v přiměřeném rozsahu vzniká rozvedenému manželovi, který není schopen sám se živit, tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním a lze-li to na povinném rozvedeném manželovi spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů.

¹⁰¹ § 761 NOZ: „Rozsah vyživovací povinnosti a způsob poskytování výživného se řídí dohodou manželů nebo rozvedených manželů; ujednají-li si, že se výživné nahradí odbytným, zanikne právo rozvedeného manžela na výživné poskytnutím odbytného. Nedojde-li k dohodě rozvedených manželů o výživném, může potřebný bývalý manžel navrhnout, aby o vyživovací povinnosti druhého manžela rozhodl soud.“

¹⁰² § 762 odst. 1 NOZ: „Nedohodnou-li se manželé nebo rozvedení manželé o výživném, může manžel, který rozvrát manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, navrhnout, aby soud stanovil vyživovací povinnost bývalého manžela i v takovém rozsahu, který zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň. Právo rozvedeného manžela na výživné lze v tomto případě považovat za důvodné jen po dobu okolnostem přiměřenou, nejdéle však po dobu tří let od rozvodu.“

vyřešit věc mimosoudně¹⁰³. Myslím, že zákonodárce by měl klást větší důraz na to, aby docházelo k mimosoudnímu vyřešení sporů.¹⁰⁴

Na Slovensku¹⁰⁵ patří mezi pozitivní podmínky předchozí existence manželství, které bylo rozvedeno, dále neschopnost oprávněného subjektu sám se živit a existence takových schopností, možností a majetkových poměrů na straně povinného subjektu, aby mohl výživné rozvedenému manželovi poskytovat. Slovenský zákonodárce, na rozdíl od českého, polského a německého, výslovně zakotvil jako jednu z pozitivních podmínek vzniku výživného mezi rozvedenými manžely předchozí snahu účastníků výživného mezi rozvedenými manžely se na tomto druhu výživného dohodnout. Slovy zákona, rozsah příspěvku na výživu určí na návrh některého z bývalých manželů soud až tehdy, pokud se tito nedohodnou.¹⁰⁶ SZRO nestanoví ani formu, ani podstatné náležitosti takové dohody¹⁰⁷. Dle Horvátha

---

¹⁰³ Dle mého názoru by postačovala prokazatelná snaha se s bývalým manželem dohodnout, např. písemné výzvy (do vlastních rukou) apod. Pokud by tedy byl bývalý manžel nekontaktní, například by ani nepřebíral poštu, pak by oprávněný subjekt k žalobě o výživné rozvedeného manžela přiložil jako důkaz písemnou výzvu adresovanou povinnému subjektu, včetně doručky.

¹⁰⁴ Otázkou zůstává, jak. V první řadě by to mělo být výslovné zákonné zakotvení povinnosti bývalého oprávněného manžela se na výživném s povinným bývalým manželem dohodnout (viz výše). Ostatně podobně je tomu nyní, od 1. 1. 2013, v exekučním řádu. Byla přijata novela zákona č. 120/2011 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2013. Tato novela přinese několik změn, zejména v regulaci vymáhání pohledávek. Novela exekučního řádu zavádí takzvanou předžalobní výzvu, kde stanoví povinnost věřitelům kontaktovat dlužníka ještě předtím, než podají návrh na zahájení exekučního řízení a vyzvat je k úhradě. Motivací k mimosoudnímu vyřešení sporů by také mohla být otázka nákladů řízení, pokud se bývalý manžel nesnaží spor vyřešit mimosoudně (myslím tím, že nevyvíjí žádnou aktivitu k takovému vyřešení), projevilo by se to v otázce přiznání náhrady nákladů řízení, resp. jejich výši.

¹⁰⁵ „Príspevok na výživu rozvedeného manžela § 72 SZOR: Rozvedený manžel, ktorý nie je schopný sám sa živiť, môže žiadať od bývalého manžela, aby mu prispieval na primeranú výživu podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov. Ak sa bývalí manželia nedohodnú, určí rozsah príspevku na výživu na návrh niektorého z nich súd. Prihliadne pritom aj na príčiny, ktoré viedli k rozvratu vzťahov medzi manželmi. Príspevok na výživu rozvedeného manžela možno priznať najdlhšie na dobu piatich rokov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o rozvoде. Súd môže výnimočne túto dobu predĺžiť, ak rozvedený manžel, ktorému súd príspevok priznal, nie je z objektívnych dôvodov schopný sám sa živiť ani po uplynutí tejto doby, najmä ak ide o toho manžela, ktorému bolo v konaní o rozvod manželstva zverené do osobnej starostlivosti dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom, alebo o manžela, ktorý má sám dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom vyžadujúci sústavnú opateru.“

¹⁰⁶ Srov. § 50 ZOR: „Nežijí-li rodiče nezletilého dítěte spolu a nedohodnou-li se o úpravě výchovy a výživy dítěte, může soud i bez návrhu rozhodnout, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.“ V ČR se však toto ustanovení nevykládá tak, že by dohoda byla podmínkou.

¹⁰⁷ Edmund Horváth a Erig Varga ve svém komentáři k SZOR hovoří o tom, že ideální je uzavřít takovou dohodu písemně, ale nevylučují ani ústní či konkludentní podobu. Postupovalo by se podle právní úpravy obsažené ve slovenském občanském zákoníku, zákona č. 40/1964 Z.z., občanský zákoník, ve znění zákona č. 69/2012, § 40 a § 36, § 40: *Ak právny úkon nebol urobený vo forme, ktorú vyžaduje zákon alebo dohoda účastníkov, je neplatný. Písomne uzavretá dohoda sa môže zmeniť alebo zrušiť iba písomne. Písomný právny úkon je platný, ak je podpísaný konajúcou osobou; ak právny úkon robia viaceré osoby, nemusia byť ich podpisy na tej istej listine, ibaže právny predpis ustanovuje inak. Podpis sa môže nahradiť mechanickými prostriedkami v prípadoch, keď je to obvyklé. Písomná forma je zachovaná, ak je právny úkon urobený telegraficky, ďalekopisom alebo elektronickými prostriedkami, ktoré umožňujú zachytenie obsahu právneho úkonu a určenie osoby, ktorá právny úkon urobila. Písomná forma je zachovaná vždy, ak právny úkon urobený elektronickými prostriedkami je podpísaný zaručeným elektronickým podpisom. Na právne úkony uskutočnené elektronickými prostriedkami, podpísané zaručeným elektronickým podpisom a opatrené časovou pečiatkou sa*

a Vargy¹⁰⁸, pokud se bývalí manželé dohodnou na placení, ale spornou zůstává výše plnění, nelze hovořit o dohodě a oprávněný manžel se může se svým nárokem obrátit na soud, naopak žaloba soudu podaná, aniž by jí předcházela snaha se s bývalým manželem nějakým způsobem dohodnout, bude pro svou předčasnost a vzhledem k nenaplnění hmotněprávních podmínek soudem zamítnuta¹⁰⁹. Pokud se tedy slovenští bývalí manželé nedohodnou na rozsahu vyživovací povinnosti, pak rozvedený manžel, který není schopen sám se živit, na základě návrhu adresovaného soudu požádá, aby bylo o výživném rozhodnuto soudem. V Čechách a Polsku, jak bylo uvedeno shora, se dohoda, resp. snaha o dohodu nevyžaduje¹¹⁰, proto rozvedený manžel, který není schopen sám se živit (v Polsku s výjimkou tzv. zvláštního výživného), může bývalého manžela o poskytování výživy požádat až prostřednictvím soudu, tj. doručením žaloby o určení výživného.

V **Polsku**, jak bylo uvedeno shora, musíme u vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely rozlišit mezi tzv. obvyklým výživným¹¹¹ a tzv. sankčním výživným.¹¹² Mezi pozitivní podmínky vzniku tzv. *obvyklého výživného mezi rozvedenými manžely* řadíme vedle předchozí existence manželství a jeho rozvodu i skutečnost, že oprávněný bývalý manžel nebyl uznán vinným na rozvodu manželství. Tento oprávněný bývalý manžel se musí nacházet v hmotné nouzi (nedostatku), což znamená, že tento manžel není schopen dostatečně uspokojit své přiměřené potřeby z vlastních zdrojů a vlastním úsilím.¹¹³ U *tzv. sankčního výživného* pak hovoříme o těchto pozitivních podmínkách vzniku: předchozí existence manželství a jeho rozvod, vina na rozpadu manželství pouze na straně jednoho z manželů a

---

osvedčenie pravosti podpisu nevyžaduje. Na písomné právne úkony tých, ktorí nemôžu čítať a písať, je potrebná úradná zápisnica. Úradná zápisnica sa nevyžaduje, ak má ten, kto nemôže čítať alebo písať, schopnosť oboznámiť sa s obsahom právneho úkonu s pomocou prístrojov alebo špeciálnych pomôcok alebo prostredníctvom inej osoby, ktorú si zvolí, a je schopný vlastnoručne listinu podpláť.“ § 36 „, § 36 Vznik, zmenu alebo zánik práva či povinnosti možno viazať na splnenie podmienky. Na nemožnú podmienku, na ktorú je zánik práva alebo povinnosti viazaný, sa neprihliada. Podmienka je odkladacia, ak od jej splnenia závisí, či právne následky úkonu nastanú. Podmienka je rozvázovacia, ak od jej splnenia závisí, či následky, ktoré už nastali, pominú. Ak účastník, ktorému je nesplnenie podmienky na prospech, jej splnenie zámerne zmarí, stane sa právny úkon nepodmieneným. Na splnenie podmienky sa neprihliada, ak jej splnenie spôsobí zámerne účastník, ktorý nemal právo tak urobiť a ktorému je jej splnenie na prospech. Ak z právneho úkonu alebo z jeho povahy nevyplýva niečo iné, predpokladá sa, že podmienka je odkladacia.“

¹⁰⁸ HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodine. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 382.

¹⁰⁹ Horváth s Vargou hovoří o tom, že žaloba v takovém případě musí být zamítnuta proto, že byla podána předčasně. Tento závěr má vyplývat ze skutečnosti, že zákon předchází snahu bývalých manželů se na příspěvku na výživu dohodnout výslovně zakotvil jako jednu z podmínek vzniku tohoto druhu výživného. Pokud není tato podmínka splněna, musí být taková skutečnost určitým způsobem „sankcionována“.

¹¹⁰ V souvislosti s ČR srovnej poznámku pod čarou č. 103 a otázku náhrady nákladů řízení, viz ustanovení § 142a o.s.ř. a rovněž NOZ.

¹¹¹ Článek 60. § 1 KRO.

¹¹² Článek 60. § 2 KRO.

podstatné zhoršení životní materiální situace na straně oprávněného subjektu vznikuvší rozvodem manželství.

Stejně jako ve shora rozebíraných právních úpravách je v **SRN** základním předpokladem pro vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely předchozí existence manželství a jeho následný rozvod. Jediným důvodem pro rozvod manželství je podle § 1565 odst. 1 věta první BGB rozvrat manželství. Zavinění rozvratu není zkoumáno, a to ani k prokázání existence rozvratu manželství jako zákonného předpokladu pro rozvod, ani jako námitka proti návrhu na rozvod manželství. Zavinění rozvratu manželství může mít právní důsledky pouze při uplatnění tzv. „tvrdozní klauzule“, která vylučuje nárok na výživné (§ 1565 odst. 2 a § 1568 BGB), jiné právní důsledky nemá. Ustanovení § 1566 odst. 1 a odst. 2 BGB specifikuje nevyvratitelné právní domněnky existence rozvratu manželství (pokud spolu manželé jeden rok nežijí a společně rozvod navrhují nebo odpůrce s návrhem souhlasí; manželé spolu tři roky nežijí).¹¹⁴ V **SRN** se vychází z předpokladu, že po rozvodu manželství je každý z manželů povinen zajišťovat si svou vlastní výživu. Vyživovací povinnost nevzniká, pokud se oprávněný manžel může živit ze svých vlastních příjmů nebo ze svého majetku. Není-li samostatně výživy schopen, může mu vzniknout nárok na výživné, a to jen pokud je dán některý z důvodů stanovených v zákoně, konkrétně v § 1570 až § 1576 BGB. Pokud je k zahájení výdělečné činnosti zapotřebí doplnění vzdělání, je oprávněný manžel povinen se vzdělávat, zdokonalovat a přeškolovat (§ 1574 BGB).

5.2.4 Neschopnost sám se žít (resp. hmotná nouze)

Neschopnost sám se žít je jak v Čechách, tak na Slovensku i v Polsku a obdobně i v Německu vnímána v podstatě stejně. Rozumí se jí situace, kdy člověk není schopen vlastními silami uspokojit své odůvodněné potřeby, a to jak celkově, tak i jen částečně. Hovoříme o odkázanosti na výživu. Vyžadována je existence kvalifikované míry odkázanosti na straně rozvedeného oprávněného manžela. Autorky Radvanová se Zuklínovou ve svých dílech rozlišují objektivní a subjektivní neschopnost sám se žít.¹¹⁵ Pod objektivní neschopnost zařazují například nedostatek vhodných pracovních příležitostí v místě, nedostatek míst v dětských zařízeních apod. Za subjektivní neschopnost pak považují věk

---

¹¹³ Oficiální internetová stránka Evropské komise – Evropská soudní síť., dostupná z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/maintenance_claim/maintenance_claim_pol_cs.htm>. [ke dni 22. 1. 2012].

¹¹⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 197.

a zdravotní stav oprávněného subjektu, neschopnost vykonávat soustavnou pracovní činnost z důvodů péče o malé děti apod.¹¹⁶ Typickým příkladem, kdy vzniká nárok na výživné rozvedeného manžela, je situace, kdy se manželka díky nemoci nebo ztrátě zaměstnání či samotné potřebné kvalifikaci v důsledku péče o děti a o rodinu dostává do stavu odkázanosti na výživu.

Neschopností sám se živit se věnovala **judikatura** všech čtyř rozebíraných právních úprav. **Česká a slovenská judikatura**¹¹⁷ je totožná například v tom, že za osobu, která není schopna sama se živit, lze považovat zejména toho, kdo pečuje o dítě mladší tří let¹¹⁸ nebo o dítě starší, avšak invalidní nebo vyžadující zvláštní péči. **Polský**¹¹⁹ Nejvyšší soud v jednom ze svých rozhodnutí¹²⁰ zdůraznil, že v nedostatku se nachází nejenom takový oprávněný, který nedisponuje žádnými prostředky obživy, ale také ten, jehož odůvodněné potřeby nejsou plně uspokojeny. V polském komentáři k rodinnému právu¹²¹ jsou mezi

---

¹¹⁵ Viz RADIMSKÝ, Jaroslav; RADVANOVÁ, Senta. *Zákon o rodině: komentář*. Praha: Panorama, 1989, s. 434.; RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 185.

¹¹⁶ „Neschopnost rozvedeného manžela sám se živit není dána jen subjektivními skutečnostmi, ale může spočívat i v jiné objektivní okolnosti, jakou je např. péče o invalidní dítě nebo o dítě vyžadující stálou péči.“ Mezi nejtypičtější subjektivní skutečnosti patří nepříznivý zdravotní stav, pokročilý věk oprávněného a neschopnost živit se vlastní prací anebo výnosem z vlastního majetku.

¹¹⁷ Např. Usnesení Nejvyššího soudu 1 Cz 5/1975 ze dne 28. 2. 1975 (získáno 17. 8. 2010 z databáze ASPI), nebo R 3/1976, R 3/1978.

¹¹⁸ Je otázkou, zda právě taková věková hranice je dostačující. Vychází se pravděpodobně ze skutečnosti, že se jedná o věk, kdy děti mohou zpravidla začít navštěvovat mateřskou školu a kdy rodič může opět nastoupit do svého zaměstnání. Nemyslím si však, že by se okamžikem, kdy dítě dovrší 3 let, nějak podstatněji snížilo úsilí, které musí být na péči o dítě vynaloženo. Rodič musí obětovat např. svůj volný čas, své koníčky právě péči o dítě, nemůže věnovat volný čas např. tomu, aby se více vzdělával a zlepšil tak svou případnou kvalifikaci a platové ohodnocení. Neměla by být tato skutečnost vykompenzována právě dávkou výživného mezi rozvedenými manžely? Věkovou hranicí by mohl být 9. nebo 10. rok dítěte. Domnívám se, že v tomto věku jsou děti již více samostatné a přehnaná péče ze strany rodičů je jim spíše protivná. Domnívám se však, že tyto okolnosti by měly být podrobeny spíše sociologickému nebo psychologickému bádání.

¹¹⁹ V Polsku je vlastně skutečnost, zda se manžel nachází v nedostatku, tedy zda není schopen sám se živit, zkoumána jen u tzv. obvyklého výživného, tzn. tam, kde nebyl rozvedený manžel shledán výlučně vinným na rozvratu manželství. Tehdy, když jeden z manželů byl shledán výlučně vinným na rozvratu manželství a rozvod má za následek **podstatné zhoršení materiální situace** nevinného manžela, soud může na návrh nevinného manžela rozhodnout, že výlučně vinný manžel je povinen přispívat na výživu, i přestože se tento manžel nenachází v nedostatku. **Zhoršení materiální situace** nelze ztotožňovat s neschopností sám se živit, neboť pak by byl popřen zákonodárcův úmysl potrestat toho z manželů, který zavinil rozvrat manželství, placením výživného v rozšířeném rozsahu, resp. chránit nevinného manžela, ekonomicky slabšího. Materiální nedostatek se zjišťuje srovnáním životní situace, ve které se nevinný manžel ocitl v důsledku rozhodnutí o rozvodu, se situací, ve které by se nacházel, kdyby nebylo rozhodnuto o rozvodu a kdyby manželství řádně fungovalo. Při hodnocení, zda nastalo podstatné zhoršení materiální situace nevinného manžela, je zapotřebí posoudit u tohoto manžela materiální situaci, jaká by zde byla, kdyby druhý manžel řádně plnil své povinnosti a manželství by pokračovalo.

¹²⁰ V nedostatku je také ten, kdo není schopen vlastními silami uspokojit své odůvodněné potřeby, a to jak celkově, tak i jen částečně. Rozsudek Nejvyššího soudu PL ze dne 5. 7. 2000 sp.zn. 226/1960. In GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego*. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, s. 584.

¹²¹ GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego*. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, s. 584.

příčiny nedostatku zařazovány nemožnost nástupu do placeného pracovního poměru s ohledem na nutnost péče o děti, chybějící odborná kvalifikace pro výkon práce odpovídající věku, zdravotnímu stavu a schopnostem¹²². Ve zmiňovaném komentáři je rovněž vysloven názor, že jestliže výživné požaduje manžel, který s ohledem na věk, síly (psychické i fyzické) a rodinné vztahy může započít vzdělávací proces určený k nabytí potřebné kvalifikace, tak v tomto případě mu výživné náleží pouze po dobu nezbytně nutnou k nabytí takovéto kvalifikace.¹²³

V **německém** soudním řízení o výživné musí oprávněný manžel prokázat nemožnost zajistit si odpovídající zaměstnání, zejména musí prokazovat, že se pokoušel vyhovující zaměstnání získat. Reálná možnost získání zaměstnání se v řízení o výživné zásadně předpokládá.¹²⁴ Vyhovující zaměstnání je takové zaměstnání, které odpovídá kvalifikaci oprávněného manžela, jeho schopnostem, věku a zdravotnímu stavu. Oprávněný manžel není povinen vykonávat jakékoliv zaměstnání. Pokud si nemůže zajistit odpovídající zaměstnání, je sice dán důvod pro nárok na výživné, oprávněný manžel má však povinnost dalšího vzdělávání (rekvalifikace, studium apod.).¹²⁵ V případě, že oprávněný manžel po rozvodu pracoval a po čase o práci přišel, je pro posouzení vyživovací povinnosti rozhodná doba, po kterou pracoval. Délka pracovní činnosti je úměrná poklesu nároku na výživné od bývalého manžela. Rozvedený manžel nemůže požadovat výživné, pokud se ze svých příjmů a svého majetku může sám živit. Je při tom nerozhodné, o jaké příjmy se jedná (z výdělečné činnosti, z vlastního majetku). Dobrovolná plnění poskytovaná třetími osobami (zejména finanční výpomoc příbuzných oprávněnému manželovi) nemají pro nárok na výživné žádný význam, s výjimkou případů, kdy jsou hrazeny za povinného manžela jako jím hrazené výživné. Oprávněný má povinnost snížit pro zajištění své výživy i rozsah svého majetku. Bylo-li v době rozvodu zřejmé, že výživa oprávněného bude dostatečně zajištěna

---

¹²² Např. když oprávněný manžel v rámci dělby povinností v manželství byl tím, kdo vedl domácnost a vychovával děti.

¹²³ S takovým názorem se ztotožňují. Na oprávněného manžela, který se nestará o děti útlého věku, děti nemocné, invalidní apod., by měla být kladena větší zodpovědnost za svůj další budoucí život. In GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego*. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, s. 584.

¹²⁴ Oficiální internetová stránka týkající se výživného rozvedeného manžela, dostupná z: <<http://familienrecht24.com/unterhalt.htm>>. [ke dni 5. 11. 2010].

¹²⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 202.

z masy jeho majetku, pak, pokud později majetku pozbude nebo se jeho hodnota sníží, nárok na výživné nemá. To však neplatí pro opatrovnické výživné.¹²⁶

5.2.5 *Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného subjektu*

Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného rozvedeného manžela jsou zkoumány jak v České republice, tak na Slovensku. V Polsku jsou kritériem jen u tzv. obvyklého výživného, kdy zákon výslovně říká, že oprávněný manžel může žádat výživné v rozsahu odpovídajícímu mimo jiné výtěžkovým a majetkovým možnostem povinného. Existence požadovaných schopností, možností a majetkových poměrů na straně povinného rozvedeného manžela jsou tedy dalším předpokladem vzniku nároku na výživné rozvedeného manžela. Zkoumá se tedy nejen fakticita, ale i potencialita příjmů. Pokud povinný výše zmíněnými vlastnostmi nedisponuje, vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely nevzniká.

5.2.6 *Neschopnost sám se živit a společné jmění manželů*

S neschopností sám se živit úzce souvisí institut společného jmění manželů. Rozvodem manželství SJM zaniká a zpravidla¹²⁷ nastupuje institut vypořádání společného jmění manželů¹²⁸, kdy nejvýhodnější se jeví uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů. Lhůta pro vypořádání činí tři roky ode dne, kdy nabyl právní moci rozsudek o rozvodu manželství.¹²⁹ Spornou otázkou zůstává, zda v situaci, kdy oprávněnému rozvedenému manželovi, který není schopen sám se živit, náleží polovina společného jmění manželů, může tento manžel nárokovat výživné rozvedeného manžela, pokud povinný má

¹²⁶ Oficiální internetová stránka týkající se výživného rozvedeného manžela, dostupná z: <<http://familienrecht24.com/unterhalt.htm>>. [ke dni 5. 11. 2010].

¹²⁷ § 150 OZ: „Nedošlo-li do tří let od zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání dohodou nebo nebyl-li do tří let od jeho zániku podán návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu, platí ohledně movitých věcí, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci ze společného jmění manželů pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. O ostatních movitých věcech a o nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné; totéž platí přiměřeně o ostatních majetkových právech, pohledávkách a závazcích manželům společných.“

¹²⁸ § 149 OZ: „Společné jmění manželů zaniká zánikem manželství. Zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem. Při vypořádání se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti. V případech uvedených v § 143a odst. 1 a § 148 odst. 1 se použijí ustanovení odstavců 2 a 3 obdobně.“

¹²⁹ Podrobněji ke společnému jmění manželů viz ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. §1–487*. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2008, s. 640–691.

schopnosti a možnosti mu příspěvek na výživu poskytnout.¹³⁰ Tato otázka je judikaturou řešena odlišně a nejednotný názor panuje i u odborné veřejnosti. Dle starší judikatury¹³¹ není oprávněná osoba, která se ocitla ve stavu odkázanosti na výživu, povinna uspokojit své potřeby na výživu prodejem vlastního nemovitého majetku a stejně je tomu v případě věci movitých, které oprávněnému pomáhají spoluvytvářet přiměřenou životní úroveň.¹³² U majetku, který zákonem stanovený přiměřený rámec přesahuje, to však již neplatí.¹³³ Stejně se podle tohoto názoru bude postupovat i tehdy, kdy oprávněný obdrží na základě smlouvy či dohody o vypořádání SJM jednorázovou částku, avšak není schopen sám se žít. I tehdy může oprávněný rozvedený manžel žádat po druhém bývalém manželovi výživné, za předpokladu, že to dovolují povinného schopnosti, možnosti a majetkové poměry. Docentka Králíčková¹³⁴ vyslovila názor, že základní podmínkou pro plnění vyživovací povinnosti je, že rozvedený manžel, který požaduje výživné, není schopen sám se žít. V důsledku nastalých společenských změn to ovšem znamená, že tento manžel není schopen sám se žít nejen vlastní prací, ale ani výnosem ze svého vlastního majetku. Tento závěr je opřen o judikaturu¹³⁵, kde soud považuje za schopnost rozvedeného manžela sám se žít nejen jeho výdělečné schopnosti, ale i jeho majetkové poměry a při rozhodování o výživném přihlédne rovněž k tomu, do jaké míry je zajištěna výživa rozvedeného manžela, který žádá o výživné, z jeho vlastního majetku. Soud přitom přihlédne také k celkovým poměrům rozvedeného manžela, k druhu majetku, k účelu, ke kterému byl určen, apod. Dle mého názoru při posuzování otázky odkázanosti nelze přihlížet k majetku, jenž slouží rozvedenému manželovi, který požaduje výživné, k zajištění přiměřeného životního standardu, jako například k důstojnému bydlení, dopravě do zaměstnání, sportovnímu a kulturnímu vyžití, a nelze tedy takového manžela nutit, aby tento majetek zpeněžil. Jiná situace by byla u majetku, který hranici přiměřeného životního standardu přesahuje. Co lze považovat za přiměřený životní standard, však musí vyhodnotit v rámci volného hodnocení důkazů soud,

---

¹³⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové 22 Co 611/1997 ze dne 19. 11. 1998 (získáno dne 2. 11. 2010 z databáze ASPI).

¹³¹ Např. rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 11. 1998 sp. zn. 22 Co 611/1997 (získáno z databáze ASPI dne 25. 1. 2013), rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 12. 1967, 5 Co 425/1967 (získáno z databáze ASPI).

¹³² Dle judikatury však oprávněný nemůže být nucen zpeněžovat svůj majetek tím, že by musel prodat rodinný dům, ve kterém bydlí, vlastní bytové zařízení a další věci, které patří k běžným životním standardům.

¹³³ Viz RADIMSKÝ, Jaroslav; RADVANOVÁ, Senta. *Zákon o rodině: komentář*. Praha: Panorama, 1989, s. 434.; RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 185.

¹³⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In. HRUŠÁKOVÁ, Milana: *Zákon o rodině, komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 400.

¹³⁵ R 56/1968.

který musí posoudit osobu oprávněného manžela, jeho životní podmínky, zdravotní stav apod. Vždy bude třeba posuzovat, jaký dům či auto vlastní, zda nevládní luxusní nemovité či movité věci, které by mohl zpeněžit, apod.

5.3 Korektiv dobrých mravů

5.3.1 Úvod do problematiky

Jak je uvedeno výše, negativní podmínkou vzniku výživného mezi rozvedenými manžely¹³⁶ je soulad s dobrými mravy. Slovy zákona¹³⁷ výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy. Pojem „dobré mravy“ je v normách rodinného práva užíván, avšak zákonná definice chybí¹³⁸.

5.3.2 Dobré mravy

Pojem „dobré mravy“ je vykládán podle všeobecně uznávaných a platných norem morálky, u kterých je dán obecný zájem na jejich respektování. Dobré mravy mají sociálně a kulturně neutrální povahu, je nutno je hodnotit podle požadavku obvyklého očekávání většinové společnosti. Posouzení tohoto pojmu v souvislosti s jeho významem a konkrétním případem náleží vždy soudci.¹³⁹

5.3.3 Poskytování výživného v souladu s dobrými mravy

Odůvodněnost tohoto tzv. negativního předpokladu pro poskytování všech druhů¹⁴⁰ výživného je dána prioritním předmětem úpravy rodinného práva, kterým jsou osobní vztahy mezi subjekty rodinného práva, na které se vyživovací vztahy vážou. Narušení příslušných rodinných vztahů z relevantních důvodů zákon sankcionuje tím, že nepovažuje za

---

¹³⁶ Jedná se vlastně o obecnou negativní podmínku – obecnou zásadu – vzniku výživného vůbec.

¹³⁷ § 96 odst. 2 ZOR: „Výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy.“ § 75 odst. 2 SZOR „Výživné nemožno priznat', ak by to bolo v rozpore s dobrými mravmi; to neplatí, ak ide o výživné pre maloleté dieťa.“ Polský KRO tuto negativní podmínku výslovně nezakotvuje, jedná se o obecnou zásadu. Ve Spolkové republice Německo lze nárok na výživné omezit nebo vyloučit, pokud by jeho poskytování bylo v rozporu s dobrými mravy, nikoliv však v případě, že oprávněný manžel má v péči společné nezletilé dítě. In WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. *Právní fórum*. 2006, roč. 3, č. 6, s. 202.

¹³⁸ Definici pojmu dobré mravy v českém právním řádu nenalezneme.

¹³⁹ „V právní praxi se dobrými mravy rozumí souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence sdílené rozhodující částí společnosti a mající povahu norem základních.“ In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. §1 – 487*. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2008, s. 56. Stejný je závěr uvedený v nálezu Ústavního soudu, podle něhož je za dobré mravy považován souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecně morálními zásadami demokratické společnosti. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 249/1997 ze dne 26. 2. 1998 uveřejněný pod č. 14 Sbirky nálezů a usnesení ústavního soudu, ročník 1998, svazek 10 (získáno 31. 8. 2010 z databáze NALUS).

¹⁴⁰ Rozuměj v ČR. Na Slovensku se tohoto korektivu neužije u výživného pro nezletilé dítě. V Německu pak tehdy ne, když má oprávněný rozvedený manžel v péči společné nezletilé dítě.

spravedlivé, aby osoba, která se takového jednání dopustila, požadovala plnění založené na takovém osobním vztahu.¹⁴¹

Soud přihlíží k případnému rozporu s dobrými mravy z úřední povinnosti. Ve smyslu striktního znění zákona, soud v případě zjištění rozporu s dobrými mravy nemá jinou možnost než výživné nepřiznat.¹⁴²

Otázkou je, zda při posuzování, zda poskytování výživného rozvedeného manžela je v souladu s dobrými mravy, by měly soudy zkoumat příčiny, které vedly k rozvratu manželství. Slovenský a polský zákonodárce příčiny rozvratu manželství jako jedno z hledisek posuzování dobrých mravů upravil speciálně při podmínkách vzniku samotného nároku.¹⁴³ Dle BGB nejsou příčiny rozvodu pro určení výživného rozvedeného manžela právně významné. Český zákonodárce příčiny rozvratu manželství zkoumá toliko u výživného dle § 93 ZOR, tj. výživného v rozsahu stejné životní úrovně. V ostatních případech by měl soud podle míry zavinění a podílení se na kvalifikovaném rozvratu manželství vyvodit, zda by bylo v souladu s obecně platnými pravidly morálky nárok na výživné rozvedeného manžela přiznat či nikoli.

Novela **BGB** účinná k 1. 1. 2008 zdůraznila princip vlastní zodpovědnosti po rozvodu jako základní princip a potlačila zásadu solidarity mezi bývalými manžely.¹⁴⁴ Po rozvodu si každý z bývalých manželů má zajišťovat svou vlastní výživu. S ohledem na tyto skutečnosti BGB ve svém ustanovení § 1579 obsahuje tzv. „tvrdoštní klauzuli“, kdy pod body 1 až 8 je uveden výčet okolností majících za následek pozbytí nároku na výživné. První z těchto okolností dopadá na manželství, jež trvala krátkou dobu. Dále nárok na výživné nevzniká (resp. zaniká), pokud oprávněný žije ve stabilním životním společenství, tedy zejména pokud oprávněný manžel žije s jiným partnerem. Rovněž nevzniká, pokud se oprávněný dopustil zločinu nebo těžkého úmyslného přestupku vůči povinnému nebo jeho blízkému příbuznému, dále pokud oprávněný svoji potřebnost úmyslně způsobil¹⁴⁵. Stejně tak je tomu, pokud oprávněný úmyslně nedbal závažných majetkových zájmů povinného, pokud

---

¹⁴¹ VARGA, Erik In HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodině. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 408.

¹⁴² Takto tomu je v České republice, na Slovensku a v Polsku. V Německu lze nárok na výživné jen omezit. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 426–420 a dále s. 463.

¹⁴³ § 72 odst. 2 SZOR – soud přihlédne i na příčiny, které vedly k rozvratu vztahů mezi manžely. Polské rodinné právo rozlišuje podle zavinění rozpadu manželství tzv. obvyklé výživné a výživné manžela výlučně vinného na rozvratu manželství (zvláštní výživné).

¹⁴⁴ Důvodová zpráva německého Spolkového sněmu k návrhu zákona Spolkové vlády o změně práva upravující výživné, 16/1980.

¹⁴⁵ Nejčastější jsou případy, kdy oprávněný manžel odmítne zaměstnání, které se mu naskýtalo a bylo pro něj vhodné.

oprávněný před rozvodem po delší dobu hrubě zanedbával svoji povinnost přispívat k obživě rodiny, přičemž mezi povinnosti přispívat k obživě rodiny patří i péče o domácnost, pokud oprávněnému lze vytknout zřetelně velmi závažné, jednoznačně jím zaviněné nesprávné chování vůči povinnému nebo pokud existuje jiný důvod, který je stejně závažný jako důvody uvedené pod body 1 až 7¹⁴⁶. Důkazní břemeno k prokázání existence některého z uvedených důvodů leží na povinném manželovi.¹⁴⁷

NOZ bono mores konkretizuje a vykládá v podobě demonstrativního výčtu skutečností, které musí soud při rozhodování o výživném nebo o jeho výši vzít na zřetel. Vedle doby, po kterou manželství trvalo, a doby, po kterou je manželství rozvedeno, je to okolnost, zda:

- a) si rozvedený manžel neopatřil přiměřené zaměstnání, přestože mu v tom nebránila závažná překážka,
- b) si rozvedený manžel mohl výživu zajistit řádným hospodařením s vlastním majetkem,
- c) se rozvedený manžel podílel v době trvání manželství na péči o rodinnou domácnost,
- d) se rozvedený manžel nedopustil vůči bývalému manželovi nebo osobě mu blízké činu povahy trestného činu nebo
- e) je dán jiný obdobně závažný důvod.

Výčet těchto hledisek tedy není uzavřený, když zákonodárce uložil soudu povinnost zohlednit i jiné obdobně závažné skutečnosti. Dle Zuklínové má být tímto podrobnějším výčtem nahrazeno¹⁴⁸ obecné neurčité kritérium dobrých mravů, neboť ze soudní praxe vyplývá, že posuzování dobrých mravů není pro judikaturu dostatečným vodítkem.¹⁴⁹ Dle mého názoru se jedná o interpretaci korektivu dobrých mravů výslovným zakotvením skutečností, které postupem času vymezila soudní judikatura jakožto obsah pojmu dobré mravy posuzovaného při nároku na výživné mezi rozvedenými manžely. Přesto, že výslovné zakotvení hodnotím pozitivně, nemyslím si, že by došlo k nějaké převratné změně při rozhodování soudů o nároku na tento druh výživného. Nová právní úprava výživného mezi rozvedenými manžely tak de facto v praxi aplikované zásady zakotvila přímo do znění zákona.

---

¹⁴⁶ Jedná se o tzv. generální klauzuli, která zahrnuje další, výslovně neuvedené případy, které svědčí o tom, že by přiznání nároku na výživné bylo pro povinného manžela nepřiměřeně tvrdé.

¹⁴⁷ Oficiální internetová stránka týkající se výživného rozvedeného manžela, dostupná z: <<http://familienrecht24.com/unterhalt.htm>>. [ke dni 5. 11. 2010].

¹⁴⁸ Lépe by bylo uvést, že tímto výčtem má být korektiv dobrých mravů konkretizován a interpretován.

5.3.4 *Judikatura a dobré mravy*

Jedním ze zajímavých rozhodnutí¹⁵⁰ zabývajících se rozporu s dobrými mravy je rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích. Okresní soud v Českých Budějovicích zamítl žalobu, již se žalobkyně domáhala na žalovaném příspěvku na výživu rozvedené manželky. Okresní soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že by přiznání tohoto práva žalobkyni bylo v rozporu s dobrými mravy (tehdy v rozporu se zásadami socialistické morálky), neboť žalobkyně se dopustila v nedávné době trestné činnosti, v jejímž důsledku byla propuštěna ze zaměstnání. Okresní soud dospěl k závěru, že ztrátu zaměstnání si žalobkyně způsobila sama, svým vlastním přičiněním, a jen ona sama zapříčinila stav, kdy její výživa není zajištěna. Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně odvolání, ve kterém poukazovala na to, že její zdravotní stav je natolik nepříznivý, že ji neumožňuje, aby byla výdělečně zaměstnána. Podle jejího názoru by bylo naopak v rozporu s dobrými mravy, kdyby rozvedený manžel nepřispíval na výživu své bývalé manželky, jestliže ta není schopna se sama živit, protože v případě, že bude zbaven této povinnosti, by tato povinnost byla přenesena na stát. Odvolací soud se však v tomto případě ztotožnil se závěry soudu prvního stupně a uzavřel, že způsob života, kterým žalobkyně do svého zatčení žila, byl zcela jasně v rozporu s dobrými mravy (zásadami socialistické společnosti), a přičilo by se proto zákonu, kdyby za těchto okolností jí měl být poskytován žalovaným příspěvek na výživu.¹⁵¹

Významný je rovněž závěr soudu, že důvodem pro nepřiznání výživného manželovi může být i porušení manželské věrnosti; skutečnost, že i druhý manžel ještě dříve porušil manželskou věrnost, odepření výživného nemůže ovlivnit.¹⁵²

Dle jiného rozhodnutí k tomu, aby byly splněny předpoklady pro aplikaci § 96 odst. 2 ZOR, nestačí pouhé zjištění, že došlo k narušení manželského vztahu z důvodu chování manžela, který se domáhá přiznání výživného, ale až při prokázání takových okolností, které – poměřováno korektivem dobrých mravů – nebudou dávat žádné pochybnosti o nezbytnosti nepřiznání takto uplatněného výživného. Tak by tomu mohlo být např. při zjištění porušení manželské věrnosti manželem domáhajícím se přiznání

---

¹⁴⁹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela In ELIÁŠ, Karel a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Praha: Sagit, 2012, s. 332.

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR 33 Odo 642/2002 ze dne 29. 11. 2002 (získáno dne 28. 8. 2010 z databáze ASPI).

¹⁵¹ Rozhodnutí Krajského soudu České Budějovice 3 Co 266/1965 ze dne 22. 6. 1965 (získáno 17. 8. 2010 z databáze ASPI).

¹⁵² Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem 10 Co 150/2004 ze dne 5.1. 2004 (získáno dne 28. 6. 2010 z databáze ASPI).

výživného, který fakticky rozvrátil manželství, opustil druhého manžela i děti, vede nemorální život atd.¹⁵³

Se závěry soudů ve výše uvedených případech se ztotožňuji. Jsem přesvědčena, že rozpor s dobrými mravy může mít svůj základ v chování rozvedeného oprávněného manžela, jehož se dopustil během manželství (např. psychické a fyzické týrání) nebo v jeho chování po rozvodu (např. žije s druhem/družkou v nesezdaném soužití). Domnívám se, že rozpor s dobrými mravy jako důvod nepřiznání výživného by neměl být spjat výlučně s chováním osoby, která se přiznání výživného domáhá. Jsem totiž přesvědčena, že o rozpor s dobrými mravy se nejedná tehdy, jestliže povinný, v jehož prospěch by porušení dobrých mravů svědčilo, sám není zcela zachovalý z hlediska dodržování svých právních povinností. Mám na mysli například situace, kdy povinný sám za trvání manželství dříve než oprávněný manžel navázal jinou známost, kdy se opakovaně dopouštěl fyzického či psychického násilí vůči oprávněnému manželovi apod. Dle mého názoru by mělo být považováno za rozpor s dobrými mravy zejména, když oprávněný rozvedený manžel naváže za trvání manželství jinou známost a od rodiny odejde, když páchá trestnou činnost či žije nezřízeným životem, či když se dopustí fyzického či psychického násilí vůči povinnému manželovi.

5.3.5 Dílčí závěr

Ústavou je na právní řád i na jeho aplikaci kladen požadavek v podobě právní jistoty. Právní jistotou se rozumí nezbytnost učinit objektivní i subjektivní práva fyzických i právnických osob ustálenými, jednotnými a zejména předvídatelnými.¹⁵⁴ Bohužel však v našem právním řádu není mnohdy principu právní jistoty učiněno zadost. Právní předpisy jsou často dosti nejasné. Cílem zákonodárce je zřejmě učinit zákony pružnějšími, flexibilnějšími a ponechat tak soudům větší prostor pro aplikaci práva. Ve věcech upravených zákonem o rodině, kde není až na výjimky¹⁵⁵ dovolání přípustné a kde u soudů krajských jako odvolacích instancí zpravidla neexistují speciální rodinněprávní senáty, je otázkou, zda je takový přístup zákonodárců správný a v souladu s právní jistotou. Nejširší výkladový prostor mají dle mého názoru soudy v případě posuzování korektivu dobrých mravů. Avšak ani zákon o rodině, ani občanský zákoník (ani NOZ) dobré mravy nedefinují. Zákon

---

¹⁵³ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem 12 Co 364/2004 ze dne 30. 8. 2005 (získáno dne 28. 6. 2010 z databáze ASPI).

¹⁵⁴ FILIP, J. *Ústavní právo České republiky 1. Základní pojmy a instituty. Ústavní základy ČR*. 4. doplněné a opravené vydání, Brno: Doplněk, 2003, s. 218.

o rodině pak navíc ani taxativně, ani demonstrativně nestanoví, jaké chování by bylo vždy třeba posuzovat jako „rozpor s dobrými mravy“, a kdy tedy soud nemůže výživné přiznat. Je však třeba konstatovat, že ačkoli tento stav není v souladu s právní jistotou, otázka dobrých mravů nečiní soudům větší potíže a stávající právní úprava jim dovoluje lépe reagovat a zohlednit okolnosti toho kterého případu.

Problematiku souladu s dobrými mravy bych uzavřela citací z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR: „Použití korektivu dobrých mravů při výkonu práva za účelem dosahování ideje spravedlnosti (*aequum en bonum*) v konkrétním případě nesmí vést na druhé straně k oslabení principu právní jistoty (bezpečnosti) občanskoprávního styku.“¹⁵⁶

---

¹⁵⁵ § 237 odst. 2 písm. b) o.s.ř. stanovuje, ve kterých rodiněprávních věcech je dovolání přípustné. Jedná se o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení.

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR 33 Odo 642/2002 ze dne 29. 11. 2002 (získáno dne 28. 6. 2010 z databáze ASPI).

5.4 Rozsah

5.4.1 *Úvod do problematiky*

Rozsah neboli výše dávky výživného nastupuje až tehdy, kdy je dán nárok na výživné. Ve sledovaných právních úpravách, vyjma SRN, je však předmětem velkých diskusí¹⁵⁷ způsob určení výše dávky výživného. Debatuje se o tom, zda má zákon stanovit zcela přesná kritéria s minimální možností odchylek, nebo zda mají být vymezeny jen neurčité hranice a soudům ponechán prostor pro vlastní uvážení.

5.4.2 *Rozsah*

Stěžejní otázkou je, v jakém rozsahu má být výživné poskytováno. Kromě SRN a SR¹⁵⁸ se v rozebíraných právních úpravách s tzv. objektivizací výše výživného nesetkáme.¹⁵⁹

Česká i slovenská právní úprava upravuje rozsah vyživovací povinnosti nejprve obecně v ustanoveních společných pro všechny druhy výživného. Soud je tak při určení rozsahu

---

¹⁵⁷ V ČR byla otázka určení výše dávky výživného (ovšem jen pro nezletilé děti ze strany jejich rodičů) předmětem celospolečenských debat za éry ministryně spravedlnosti Kovářové, což vyvrcholilo zveřejněním tzv. ministerských tabulek. Viz <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&k=5280&d=311445>> [dostupné dne 7. 6. 2012]. Otevření této diskuse ohledně určení výše dávek výživného vyústilo i v debaty o dalších tématech, která jsou s výživným úzce spojena, např. minimální výše výživného, zjišťování příjmu povinného rodiče nebo výkon rozhodnutí dávek výživného a odměny advokáta a exekutora v exekučním řízení, jehož předmětem je vymáhání dávek výživného, nebo snaha prosadit právní úpravu obdobnou právní úpravě slovenské a polské, tedy odebrání řidičského oprávnění u rodiče neplatiče. §62 odst. 3 SZOR „*Každý rodič bez ohledu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové pomery je povinný plniť svoju vyživovaciú povinnosť v minimálnom rozsahu vo výške 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené neplnoleté dieťa alebo na nezaopatrené dieťa podľa osobitného zákona.*“ Tímto zvláštním zákonem je zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 372/2004 Z. z.; Viz <<http://www.novinky.cz/domaci/267437-neplatic-alimentu-by-mel-prijit-o-ridicak-navrhuje-ministr-pospisil.html>>. [dostupné dne 13. 1. 2013]. Novela zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, č. 390/2012 Sb., účinná k 1. 10. 2012, včlenila do zákona ustanovení § 196a: „§ 196a Zvláštní ustanovení o trestání: Pachatel trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196) může soud uložit jako přiměřené omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 i přiměřené omezení, aby se zdržel řízení motorových vozidel. Toto přiměřené omezení soud uloží zejména tehdy, je-li důvodná obava, že povinnost uhradit dlužné výživné bude mařena nebo ztěžována.“ In ŠMÍD, Ondřej. *Výchova a výživa k nezletilým dětem a řízení o nich. Disertační práce.* Olomouc, 2012.

¹⁵⁸ Viz shora, § 62 odst. 3 SZOR.

¹⁵⁹ Na území naší republiky byly snahy o objektivizaci výživného. Významnou metodu pro určování výše výživného vypracoval již za první republiky nejvyšší soud, je známa jako *Gerlichova metoda*. Výživné se podle ní počítalo tak, že příjem povinného se rozdělil na díly, z nichž některé náležely povinnému a vždy po jednom dílu se dostalo osobám, ke kterým měl vyživovací povinnost. Tato metoda ovlivňuje praxi ještě dnes. U Okresního soudu v Liberci a Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci je tato metoda stále užívanou pomůckou pro určení výše výživného (netvrdím, že u jiných soudů nikoli). Odkaz na tuto metodu v odůvodnění rozsudku sice nenalezneme, ale soudci uvedených soudů o ní otevřeně hovoří a upozorňují na ni i nás advokátní koncipienty a advokáty.

výživného povinen přihlédnout k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Prokazuje se i skutečnost, zda se povinný bez důležitého důvodu nevzdal výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika¹⁶⁰. Uvedená obecná kritéria platí kumulativně.¹⁶⁶ Břemeno výkladu obecných ustanovení a jejich aplikace na konkrétní případ leží na soudní praxi a judikatuře¹⁶¹. Vedle obecných kritérií existují kritéria speciální, jež platí pro jednotlivé druhy vyživovací povinnosti a jež mají před užitím obecného ustanovení přednost. Český i slovenský rozvedený manžel má nárok, aby mu povinný manžel přispíval na přiměřenou výživu (stejně tak tomu je i dle NOZ¹⁶²). Rozsah této vyživovací povinnosti je určen úžeji, než je tomu u vzájemné vyživovací povinnosti mezi manžely. Tento rozsah je považován za užší i než slušná výživa.¹⁶³

Polský zákon o rodině a opatrovnictví upravuje ve svém článku 135 obecně rozsah vyživovací povinnosti, když stanoví, že rozsah jednotlivých druhů vyživovací povinnosti závisí na oprávněné potřebě oprávněného a na majetkových schopnostech a možnostech povinného.¹⁶⁴ Vyživovací povinnost mezi manžely po skončení manželství – jestliže je jeden z manželů zodpovědný za rozpad manželství a rozvod znamená podstatné zhoršení hmotné situace druhého z manželů, může tento podle článku 60 KRO žádat uspokojení svých

---

¹⁶⁰ „Ještě v 70. letech 20. století považovala soudní praxe za odůvodněné potřeby jen potřeby minimální, nezbytné ke každodennímu životu. S ekonomickým růstem a se zvyšováním životní úrovně se tento postoj pozvolna začal měnit a při posuzování odůvodněných potřeb se vychází ze společenských poměrů a průměrného standardu. Zkoumá se věk oprávněné osoby, její zdravotní stav, způsob života, přičemž další okolnosti záleží na konkrétním druhu vyživovací povinnosti. Při posuzování schopností, možností a majetkových poměrů na straně povinného je rozhodující stav existující v době, kdy se zkoumá, zda tu povinnost je, nebo není. V úvahu se berou momenty subjektivní (věk, zdravotní stav, vzdělání, aj.) a rovněž momenty objektivní (z hlediska zeměpisného, sociálního, demografického). Nezkoumá se jen skutečnost či fakticita, ale i potencialita.“ In RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 169. Např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR č.j. 1 Cz 85/1974.

¹⁶¹ V odborné literatuře se střetávají názory na to, zda taková právní úprava je vyhovující. V publikaci RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 168 se píše, „výslovné obecné pravidlo jak určit rozsah výživného není potřebné, taková pravidla jsou dána životem, životní zkušeností, výživné se poskytuje podle toho, jak lidé žijí, jaký mají majetek, jaké příjmy, jaký mají životní styl, jak jsou staří, jaký je jejich zdravotní stav, apod. Např. členové rodiny pastýře v horách mají jiný životní styl než rodina úředníka žijící ve městě. Avšak taková vytvořená pravidla nejsou u nás empirií dosud obecně přijímána.“ Opačný názor vyslovila Hana Nová ve svém příspěvku v *Bulletinu advokacie* v roce 2008. Viz NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1–2, s. 31.

¹⁶² § 760 odst. 1 NOZ: „Není-li rozvedený manžel schopen sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost. Lze-li to na něm spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů.“

¹⁶³ VARGA, Erik In HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodině. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 374.

¹⁶⁴ GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego*. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, s. 1111.

přiměřených potřeb, a to i když není ve hmotné nouzi. Podle polských právních předpisů a judikatury pojem hmotná nouze znamená neschopnost samostatně dostatečně uspokojovat své vlastní přiměřené potřeby z vlastních zdrojů a vlastním úsilím.

Při stanovení výše výživného se v **SRN** vychází z životních potřeb oprávněného manžela. Mezi životní potřeby jsou zahrnovány zejména náklady na potraviny, ošacení, hygienické potřeby, bydlení, náklady na lékařskou péči, kulturní potřeby, sociální a penzijní připojištění, náklady na studium.¹⁶⁵ Rozsah vyživovací povinnosti je určován životní úrovní v manželství tak, aby oprávněný manžel po rozvodu žil na stejné životní úrovni jako za trvání manželství. Pro rozpor s dobrými mravy může soud tento rozsah časově omezit a po uplynutí stanovené doby snížit výši výživného tak, aby zajišťovalo jen přiměřenou výživu. Přiměřená výživa se určuje podle životní úrovně, jakou by měl oprávněný manžel, pokud by manželství neuzavřel. Přiměřené výživné je však vyšší než životní minimum. Životní úroveň v manželství se posuzuje do zániku manželství.¹⁶⁶ Pokud povinný manžel nedosahuje vysokého příjmu, nemůže hradit vyživovací povinnost v plném rozsahu. Soud musí v rozsudku vždy stanovit minimální částku, která musí zůstat povinnému manželovi. Byly vytvořeny dvě tabulky - Düsseldorfská a Berlínská - pro rozvržení měsíčního příjmu pro odděleně žijící manžely, pro rozvedené manžely a pro výživné na děti. Tabulky stanoví minimum, které musí zůstat jak oprávněnému, tak povinnému manželovi. Je třeba zdůraznit, že tabulky nepředstavují text zákona. Podle § 1610 BGB se výše výživného stanovuje podle životní situace potřebných osob. Nicméně pro soudní praxi jsou tabulky důležitým východiskem při rozhodování.

Žádná z posuzovaných právních úprav neurčuje striktně způsob plnění vyživovací povinnosti. Výživné může být plněno v penězích, v naturáliích, výkonem osobní péče o oprávněnou osobu, ale i poskytováním bydlení, jídla, ošacení a jiných služeb.¹⁶⁷

Nová právní úprava výživného rozvedeného manžela obsažená v **NOZ** primárně předpokládá, že se bývalí manželé na vyživovací povinnosti dohodnou. Dohoda se má týkat nikoli jen samotného rozsahu vyživovací povinnosti, ale i způsobu jejího plnění. Tato může být plněna v opakujících se dávkách jako důchod, nebo jako tzv. odbytné (odstupné). Odbytné představuje změnu dosavadní terminologie, kdy doposud je používán pojem

---

¹⁶⁵ § 1578 BGB.

¹⁶⁶ Oficiální internetová stránka Evropské soudní sítě, Evropská komise, dostupná z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_ger_cs.htm>. [ke dni 13. 7. 2010].

¹⁶⁷ Článek 135 odst. 2 KRO – v případě vyživovací povinnosti rodičů vůči dětem se při určení vyživovací povinnosti přihlídně k péči o dítě. § 62 odst. 4 SZOR – při určení rozsahu výživného soud přihlídně k tomu,

jednorázové plnění. Odbytné má tedy být jednorázovým plněním, a to bez ohledu na to, zda toto bude plněno ve splátkách, po částech, anebo najednou. Nová právní úprava již nenormuje povinnost písemné formy této dohody. Avšak písemnou smlouvu lze jen doporučit, neboť emocionálně a důkazně nejsou spory o výživné nikterak jednoduché a důkazní situace bude při existenci písemné smlouvy jednoznačná. Tuto dohodu mohou uzavřít i manželé. Podmínkou ovšem je, že manželství bude rozvedeno, bez ohledu na to, o jakou variantu řízení o rozvod půjde.¹⁶⁸ Až pokud mezi bývalými manžely nedojde k dohodě o rozsahu a způsobu plnění výživného, nastupuje rozhodovací činnost soudů.

5.4.3 *Dílčí závěr*

V případě výživného mezi rozvedenými manžely neexistuje v posuzovaných právních úpravách, s výjimkou SRN (u SR u výživného dle § 62 odst. 3 SZOR), tzv. objektivizace výživného¹⁶⁹ např. formou tabulek určujících základní způsob výpočtu výživného, v nichž by bylo stanoveno rozmezí pro stanovení výživného s tím, že soud by určil jeho výši v tomto rozmezí podle okolností daného případu. Takováto úprava by byla v souladu se zásadou předvídatelnosti soudních rozhodnutí. Za současné právní úpravy se rozhodovací praxe soudů v jednotlivých krajích značně liší, stanoviska, pohledy a názory soudců se často velmi různí a jsou sjednocovány pouze rozhodovací praxí soudů krajských. Na druhou stranu objektivizace výživného, zejména formou fixní částky nebo procentem z příjmů povinné osoby, s sebou nese riziko „zákonného bezpráví“, a to nedostatečným zohledněním všech okolností případu.

5.4.4 *Judikatura*

Ukázkou toho, jak se **slovenské soudy** vypořádávají s problematikou určení rozsahu výživného, je následující rozhodnutí Okresného soudu v Trenčíně¹⁷⁰. Navrhovatelka se svým návrhem ze dne 15. 2. 2006 domáhala po svém bývalém manželovi výživné rozvedené manželky od 1. 12. 2005 ve výši 2.000 Sk měsíčně. Uvedla, že jejich manželství bylo rozvedeno rozsudkem Okresného soudu v Novom Meste nad Váhom ze dne 3. 5. 2004, nezletilé děti byly svěřeny do její výchovy, odpůrci byla uložena vůči nezletilým dětem

---

který z rodičů a v jaké míře se o dítě stará, a pokud žijí rodiče ve společné domácnosti, přihlédne soud také k tomu, kdo se stará o domácnost.

¹⁶⁸ ELIÁŠ, Karel a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Praha: Sagit, 2012, s. 333.

¹⁶⁹ RADVANOVÁ, Senta. Vyživovací povinnost s otazníky. *Právo a zákonnost*, 1990, roč. 38, č. 8, s. 440.

vyživovací povinnost a že navrhovatelce byl přiznán příspěvek na výživu od bývalého manžela ve výši 300 Sk měsíčně. Navrhovatelka je nezaměstnaná, je vedena jako uchazečka o zaměstnání, pobírala dávky v hmotné nouzi. Poslední dávka ji byla vyplacena v prosinci 2005 ve výši 3.060 Sk, jejím jediným příjmem jsou přídavky na děti ve výši 2.700 Sk a výživné na děti ve výši 2.150 Sk, což nestačí na pokrytí přiměřené výživy rodiny. Okresním soudem bylo zjištěno, že odpůrce pracuje, jeho čistý měsíční příjem činí 8.007 Sk, má vyživovací povinnost ke čtyřem nezletilým dětem, bývalé manželce přispívá na její výživu částkou 300 Sk měsíčně, měsíčně mu tak zbývá 5.357 Sk. Za nájem a služby s nájmem bytu spojené platí měsíčně 3.000 Sk, měsíčně splácí 1.000 Sk na půjčku.

Okresný soud dospěl k závěru, že potřeby navrhovatelky jako rozvedené manželky nasvědčují tomu, že je potřebné určit odpůrci povinnost platit jí výživné ve smyslu zákona o rodině. Při určení rozsahu příspěvku na výživné rozvedené manželky však soud musel zvážit schopnosti a možnosti povinného, tedy jeho příjmy, plnění vyživovací povinnosti ke svým nezletilým dětem a rovněž musel zvážit zásadu, že plnění vyživovací povinnosti nezajišťuje úhradu všech životních potřeb navrhovatelky, ale jen přiměřenou výživu. Soud vzal do úvahy rovněž skutečnost, že odpůrce má jako zaměstnaný nevyhnutelné náklady vyšší než navrhovatelka. Na základě všech uvedených skutečností soud přiznal navrhovatelce, jako rozvedené manželce, výživné ve výši 300 Sk měsíčně, a to od 15. 2. 2006 po dobu pěti let od rozvodu manželství. Návrh navrhovatelky, aby byla odpůrci uložena povinnost platit jí výživné od 1. 12. 2005, soud zamítl, neboť příspěvek na výživu rozvedené manželky může soud přiznat až s účinností do podání žaloby na soud.

5.4.5 Dílčí závěr k judikatuře

Pokud jde o samotný rozsah příspěvku na výživné rozvedené manželky, domnívám se, že úvahy soudu byly správné, když zohlednil schopnosti a možnosti povinného, správně interpretoval pojem přiměřená výživa a zohlednil skutečnost, že rozvedený manžel, který na rozdíl od toho druhého chodí do zaměstnání, musí mít náklady vyšší. Rovněž jsem přesvědčena, že časové ohraničení poskytování plnění je dobrým řešením, a to mimo jiné proto, že pět let považuji za poměrně dlouhou dobu k tomu, aby děti odrostly, mohly začít navštěvovat předškolní či školní zařízení a oprávněný manžel našel zaměstnání, popř. navázal jiný vztah.

---

¹⁷⁰ Rozsudek Okresného soudu Trenčín č.j. 11 C 28/2006 ze dne 30. 5. 2006. Dostupné z : <<http://www.judikaty.info/>>. [dostupné dne 3. 9. 2012].

Avšak co se týče celkového rozhodování soudu o výživném rozvedené manželky, jsem toho názoru, že soudy by měly zkoumat, jak staré jsou děti narozené v manželství, o které se musí oprávněný rozvedený manžel starat. Dále by se měl soud zabývat otázkou, zda neschopnost rozvedeného manžela sám se živit má svůj původ v manželství a zda není za daných podmínek schopen sám se živit. Ovšem takový postup soudu dosavadní právní úprava ani česká, ani slovenská nepřikazuje.

5.5 Výživné v rozsahu stejné životní úrovně

5.5.1 Úvod do problematiky

Již shora bylo nastíněno, že česká a polská právní úprava obsahují vlastně dva druhy výživného. Uvedeno shora, stěžejní otázkou se v Polsku stává, který z bývalých manželů je vinen rozvratem manželství. V České republice je vina na rozvratu manželství zohledňována u tzv. sankčního výživného, tedy výživného v rozsahu stejné životní úrovně¹⁷¹. Slovenská právní úprava sice soudu ukládá povinnost přihlídnout k příčinám rozvratu, ale rozsah vyživovací povinnosti se tím nijak nemění.

5.5.2 Tzv. sankční výživné

Novela zákona o rodině z roku 1998¹⁷² přinesla zakotvením nového § 93 možnost rozšíření nároku na výživné mezi manžely až na rozsah stejné životní úrovně, avšak na časově omezenou dobu.¹⁷³ Podle ustanovení § 93 ZOR může soud rozvedenému manželovi, který se porušením manželských povinností na rozvratu manželství převážně nepodílel a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, přiznat proti jeho bývalému manželovi výživné ve stejném rozsahu, jako je vyživovací povinnost mezi manžely, tj. aby hmotná a kulturní úroveň obou manželů byla zásadně stejná.¹⁷⁴ Výživné v rozsahu stejné životní úrovně lze přiznat na

---

¹⁷¹ § 93 ZOR: „Soud může rozvedenému manželovi, který se porušením manželských povinností na rozvratu manželství převážně nepodílel a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, přiznat proti jeho bývalému manželovi výživné ve stejném rozsahu, jako je vyživovací povinnost mezi manžely podle § 91 odst. 2. Výživné podle odstavce 1 lze přiznat nejdéle na dobu tří let od rozvodu.“

¹⁷² „Bylo-li manželství rozvedeno před 1. 8. 1998, nevzniká rozvedenému manželovi nárok na výživné podle § 93 ZOR, ve znění zákona č. 91/1998 Sb.“ Rozhodnutí Městského soudu v Praze 14 Co 523/1998 ze dne 15. 12. 1998 (získáno 3. 9. 2010 z databáze ASPI).

¹⁷³ Novelizace v této sféře úzce souvisí zejména s novou koncepcí rozvodu podle § 24b ZOR¹⁷³ (sporný s tzv. tvrdostní klauzulí neboli ztíženým rozvodem, více k rozvodu podle § 24b KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 87–88.). V případě ztíženého rozvodu musí oprávněný prokazovat, že mu rozvodem vznikla „zvlášť závažná újma“ (v takovém případě soud manželství nerozvede), a v případě uplatňování nároku na výživné musí prokazovat „závažnou újmu“.

¹⁷⁴ Nový občanský zákoník upravuje sankční výživné obdobně: Nedohodnou-li se manželé nebo rozvedení manželé o výživném, může manžel, který rozvrat manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, navrhnout, aby soud stanovil vyživovací povinnost bývalého manžela i v takovém rozsahu, který zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň. Právo rozvedeného manžela na výživné lze v tomto případě považovat za důvodné jen po dobu okolnostem přiměřenou, nejdéle však po dobu tří let od rozvodu. Dopustil-li se bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, nemá právo na výživné podle odstavce 1, ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval. § 762 NOZ.

dobu nejdéle tři let¹⁷⁵ od rozvodu¹⁷⁶. Po uplynutí této doby může oprávněný žádat výživné podle § 92 ZOR, pokud jsou pro to splněny zákonné podmínky.¹⁷⁷

V praxi se vzhledem k samotnému znění § 93 ZOR používá pro toto výživné označení „sankční výživné“. Touto možností se zabývala i odborná literatura¹⁷⁸. Smyslem tohoto ustanovení není, aby manžel, který porušoval své manželské povinnosti a zapříčinil tak rozvrat manželství, musel nutně platit, ale jedná se o materiální ochranu toho z manželů, jemuž druhý manžel způsobil závažnou újmu tím, že došlo k rozvodu manželství, přičemž oprávněný manžel se na rozvratu manželství převážně nepodílel. Rozvodem manželství bývají ekonomicky nejčastěji postiženy především ženy a také právo na výživné po rozvodu uplatňují v převážné většině případů právě ony¹⁷⁹, v literatuře se hovoří o tzv. feminizaci chudoby¹⁸⁰.

Samostatnou otázkou je, zda pro přiznání tohoto výživného musí být splněna podmínka, že oprávněný manžel není schopen sám se živit. Rozhodovací praxe soudů se v této otázce liší. Část odborné veřejnosti zastává názor, že neschopnost sám se živit je základní podmínkou pro přiznání výživného rozvedenému manželovi¹⁸¹, druhá¹⁸² pak zastává názor, že se jedná o sankční výživné a že tedy nárok na něj má rozvedený manžel bez ohledu na skutečnost, zda je schopen sám se živit či nikoli. Mně osobně je bližší názor první skupiny. Domnívám se, že neschopnost sám se živit je jedním ze základních předpokladů pro vznik výživného mezi rozvedenými manžely.

---

¹⁷⁵ Stejně jako původní časový limit pěti let je nutno považovat tento limit za maximální a zároveň nelze vyloučit, aby soud přiznal nárok na dobu kratší nebo aby soud povinného v případě změny poměrů jeho povinnosti před uplynutím této doby zbavil.

¹⁷⁶ Lhůta počíná dnem následujícím po dni právní moci rozvodového rozsudku, nikoli až dnem zahájení soudního řízení o určení výživného. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 444.

¹⁷⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely podle velké novely zákona o rodině účinné k 1. 8. 1998. *Právní rozhledy*, roč. 6, č. 8, 1998, s. 392.

¹⁷⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 445.; HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi. Rozvod – děti – výživné*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 20.; HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. Praha: Computer Press, 2001, s. 65–66.

¹⁷⁹ K tomu výklad v podkapitole Obecná charakteristika právní úpravy.

¹⁸⁰ RADVANOVÁ, Senta. Vyživovací povinnost s otazníky. *Právo a zákonnost*, roč. 38., č. 8, 1990, s. 443.

¹⁸¹ Např. rozhodnutí Okresního soudu v České Lípě č.j. 12 C 97/2010 (získáno v rámci praxe advokátního koncipienta v AK).

¹⁸² Tato druhá část odborné veřejnosti je přesvědčena, že § 93 ZOR je lex specialis ve vztahu k ustanovení § 92 ZOR. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely podle velké novely zákona o rodině účinné k 1.8.1998. *Právní rozhledy*, roč. 6, č. 8, 1998, s. 394.

5.5.3 *Závažná újma ve světle judikatury*

Interpretace pojmu „závažná újma“ je ponechána na úvaze soudu v konkrétním případě.¹⁸³ V této souvislosti bych ráda zmínila náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 531/2006 ze dne 27. 9. 2007. Ústavní stížností stěžovatelka napadla rozhodnutí okresního a krajského soudu, neboť byla přesvědčena, že při rozhodování o jejím nároku na výživné rozvedené manželky podle ustanovení § 93 ZOR soudy obou stupňů porušily její základní, ústavou zaručená práva.

Stěžovatelka (žalobkyně) se žalobou podanou Okresnímu soudu v Jihlavě domáhala po svém bývalém manželovi výživného rozvedené manželky ve výši 5.000 Kč měsíčně s účinností od podání žaloby, neboť podle jejího názoru byly v dané situaci splněny podmínky pro jeho přiznání ve smyslu ustanovení § 93 ZOR. Okresní soud však žalobu zamítl. Soudem prvního stupně bylo zjištěno, že manželství účastníků bylo rozvedeno, příčinou rozpadu jejich manželství byla jeho bezdětnost a známost žalovaného s jinou ženou, návrh na rozvod podal žalovaný, avšak stěžovatelka se k němu připojila. V průběhu dokazování stěžovatelka doložila rozhodnutí OSSZ z roku 1999, jímž bylo rozhodnuto o změně její pracovní schopnosti, v jejímž důsledku má omezenou možnost pracovního uplatnění. V písemném odůvodnění rozsudku soud prvního stupně zdůraznil, že rozvodem manželství zanikají všechny dosavadní osobní a právní vztahy, což prakticky znamená, že se oba dřívější partneři musí postarat sami o sebe, a to ve všech sférách života. Prvostupňový soud měl za prokázané, že stěžovatelka dosahuje výdělku odpovídajícího celorepublikovému průměru, i když je delší dobu v pracovní neschopnosti, a že možnosti vyhovění žalobě nespovídají ani fakt, že výhradně sama užívá byt s veškerým vybavením, který za dobu trvání manželství užívali a zařídili společně se žalovaným, byt se nachází v domě, jenž vlastní žalovaný a náklady spojené s užíváním bytu hradí rovněž on. Proto podle názoru okresního soudu nelze dospět k závěru, že se stěžovatelka není schopna sama žít. Okresní soud nepovažoval za závažnou újmu vzniklou rozvodem stěžovatelčiny zdravotní potíže ani náklady s tím spojené, neboť stěžovatelka trpěla zdravotními potížemi již od počátku manželství. Závěr okresního soudu spočíval v tom, že jestliže se po rozvodu manželství musí stěžovatelka vyrovnávat se všemi obtížemi a problémy sama, neboť s pomocí bývalého manžela již nemůže počítat, nejde o problémy nijak nové, které by vyvstaly v důsledku rozvodu manželství, ale o opakující se situaci, kterou nyní musí řešit či zvládat sama.

---

¹⁸³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 445.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podala stěžovatelka odvolání. Krajský soud v Brně však rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud doplnil dokazování v otázkách materiální sféry stěžovatelky, zejména zprávou o přiznání invalidního důchodu stěžovatelce a dohodou o vypořádání společného jmění manželů, kdy žalovaný stěžovatelce vyplatil na dorovnání podílu částku 700.000 Kč. Odvolací soud zdůraznil, že podmínkou úspěšného uplatnění nároku na výživné podle ustanovení § 93 ZOR je závěr o tom, že rozvedený manžel se porušením manželských povinností převážně nepodílel na rozvratu manželství a že mu rozvodem byla způsobena závažná újma. Žádným v úvahu přicházejícím výkladem však podle názoru odvolacího soudu nelze dovodit závěr, že by postavení rozvedeného manžela, schopného si zajistit výživu vlastním přičiněním, bylo odlišné od postavení rozvedeného manžela, který tuto schopnost postrádá. Odvolací soud uzavřel, že u stěžovatelky nedošlo v důsledku rozvodu manželství ke snížení životní úrovně.

Stěžovatelka oběma obecným soudům vytýká, že se při svém rozhodování a při právním posouzení otázky závažné újmy omezily jen na zjišťování této újmy v majetkové sféře, a nikoliv ve sféře osobní. Stěžovatelka byla přesvědčena, že rozvodem manželství ztratila možnost podpory, ochrany a pomoci, které se jí za trvání manželství ze strany žalovaného dostávalo, a v důsledku toho se dostala do takové osobní situace, kterou je nutno podle jejího názoru podřadit pod pojem závažné újmy ve smyslu ustanovení § 93 ZOR.

Se stěžovatelčíným názorem se však Ústavní soud ČR neztotožnil a vyslovil stanovisko, že pojem závažná újma je nutno vykládat úzce, s ohledem na možné dopady na životní podmínky výhradně v oblasti materiální.¹⁸⁴

5.5.4 Dílčí závěr k uvedené judikatuře

Jsem přesvědčena, že soudy obou stupňů postupovaly správně, když u žalobkyně zkoumaly, zda tato je, či není schopna se sama žít. Jak jsem uváděla již shora, domnívám se, že neschopnost sám se žít je obecnou podmínkou, která musí být naplněna i v případě výživného mezi rozvedenými manžely dle ustanovení § 93 ZOR.

Dle mého názoru obecné soudy v daném případě nepochybily, když pojem „závažná újma“ v souvislosti s ustanovením § 93 ZOR interpretovaly ve světle dopadů do majetkové sféry rozvedené manželky. Širší interpretací by byla narušena kritéria pro stanovení tohoto druhu výživného mezi rozvedenými manžely a tento institut by mohl být snadněji zneužitelný, neboť pojem osobní újmy je jen těžko měřitelný a hodnotitelný.

---

¹⁸⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. III ÚS 531/2006 ze dne 27. 9. 2007 (získáno 10. 9. 2012 z databáze NALUS).

Co se týče okamžiku vzniku závažné újmy, pak se domnívám, že závažná újma, tak jak ji předpokládá ustanovení § 93 ZOR, resp. § 762 NOZ musí existovat ke dni rozvodu manželství a musí mít svůj původ v manželství. Podle mne by tyto dvě skutečnosti měly být splněny kumulativně.

5.5.5 Výživné v rozsahu stejné životní úrovně dle NOZ

Podle ustanovení § 762 odst. 1 NOZ nedohodnou-li se manželé nebo rozvedení manželé o výživném, může manžel, který rozvrat manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, navrhnout, aby soud stanovil vyživovací povinnost bývalého manžela i v takovém rozsahu, který zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň. Ač má úprava výživného v rozsahu stejné životní úrovně víceméně stejnou podobu i podmínky jako v dosud platné právní úpravě, několik odchylek, avšak velice významných, nalezneme. V první řadě je stejně jako u „standardního“ výživného kladen primární důraz na povinnost bývalých manželů se o výživném dohodnout. Až pokud není taková dohoda možná, rozhodne na návrh potřebného manžela soud. Další významná odlišnost spočívá v tom, že právo rozvedeného manžela na výživné v rozsahu stejné životní úrovně lze považovat za důvodné jen po dobu okolnostem přiměřenou, nejdéle však po dobu tří let od rozvodu manželství. Není tedy nezbytné, aby tento druh výživného pokrýval celé tříleté období. Soud rozhodující o výživném v rozsahu stejné životní úrovně bude muset určit dobu jeho poskytování s tím, že může být stanovena nejdéle na dobu tří let od rozvodu manželství. Nicméně po plynutí této doby (tříleté nebo kratší) může oprávněný znovu podat návrh na určení výživného, tentokrát běžného výživného dle ustanovení § 760 NOZ. Tuto změnu považuji za pozitivní. Lze však předpokládat, že alespoň v počátcích platnosti nové právní úpravy bude rozhodování soudů ztíženo nutností stanovit délku trvání této vyživovací povinnosti, přičemž zákonodárce neposkytuje žádná vodítka pro její určení. Kritériem se nejspíš stane věk dětí, o které potřebný manžel pečuje, popř. jeho zdravotní stav, doba trvání manželství apod. Rozhodovací činnost soudů bude opět sjednocována jen rozhodnutími odvolacích soudů.

Oproti dosavadní právní úpravě výživného v rozsahu stejné životní úrovně je nová právní úprava rozšířena o odstavec zcela nového znění. Podle něho, dopustí-li se bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, nemá právo na výživné v rozsahu stejné životní úrovně, i když by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval. Takovou úpravu považuji za nadbytečnou. Ze samotné dikce ustanovení

§ 760 odst. 1 NOZ zakotvující podmínky vzniku tohoto druhu výživného vyplývá, že výživné v rozsahu stejné životní úrovně může požadovat manžel, který rozvrat manželství převážně nezapříčinil, a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně. Myslím, že těžko si lze představit situaci, kdy by soud dospěl k závěru, že manžel, kterému byla způsobena rozvodem manželství závažná újma, je ten manžel, který se dopouštěl vůči bývalému manželovi domácího násilí, a že právě tento manžel se na rozvratu manželství převážně nepodílel. Z důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku navíc není zřejmé, proč se musí jednat jen o jednání naplňující znaky domácího násilí. Navíc nový občanský zákoník pojem „domácí násilí“ blíže nevynezuje, je tedy třeba vycházet z definice tohoto pojmu tak, jak ji stanovil Nejvyšší správní soud¹⁸⁵. V ustanovení § 760 odst. 2 písm. c) NOZ je zakotvena povinnost soudu při rozhodování o výživném nebo o jeho výši vzít zřetel mimo jiné na to, zda se rozvedený manžel nedopustil vůči bývalému manželu nebo osobě mu blízké činu povahy trestného činu. Pokud se oprávněný bývalý manžel dopustil vůči povinnému bývalému manželu nebo osobě mu blízké činu povahy trestného činu, musí na tuto skutečnost soud vzít zřetel, což ovšem neznamená nutně ztrátu práva rozvedeného manžela na výživné, a to zřejmě ani na výživné v rozsahu stejné životní

---

¹⁸⁵ Co se rozumí jednáním, které naplňuje znaky domácího násilí? Obsahem širokého pojmu domácího násilí se zabýval Nejvyšší správní soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 31. března 2008. Dle tohoto rozhodnutí lze domácí násilí nejvýstižněji přirovnat k šikaně. Domácí násilí, jakožto šikanování ve vztahu dvou blízkých osob, zahrnuje širokou škálu útoků proti důstojnosti a zdraví člověka – od verbálních útoků, urážek, zesměšňování, ponižování, vyhrožování různými újmy nebo násilím, přes ničení věcí, omezování pohybu, neustálou kontrolu, omezování kontaktů s rodinou a přáteli, až po fyzické napadání ve formě pohlavků, kopání, bití, vyhrožování nebo ohrožování zbraní, popřípadě až po použití zbraně. V každém případě jde vždy o jednání svévolné. Pachatel může své jednání ovlivnit, určuje, zda se bude násilně chovat, či nikoli. Primárním ukazatelem domácího násilí je nerovné postavení mezi pachatelem a obětí. Pachatel má nad obětí zjevnou nebo i nevyzrašenou či obětí nepřiznanou převahu. Je to vždy pachatel, který určuje pravidla. Postavení oběti je tak podřízené a odvozené od nároků, požadavků a hrozeb pachatele. Dalším znakem domácího násilí je opakovanost. Jeden pohlevek ještě nutně neznamená, že jde o domácí násilí. Pokud však již takových jednání bylo více i v minulosti, jejich četnost se zvyšuje, již je nutno posuzovat, zda nedosáhla stupně domácího násilí. Skutková podstata domácího násilí se nevztahuje na ojedinělé roztržky či pŕtky, ani na argumentační konflikty mezi partnery, které sklouznou do násilné povahy. Domácím násilím se míní velmi tvrdá a nezdravá podoba partnerských vztahů, označovaná jako zneužívání partnera. Z pohledu oběti jde nejdříve o lidskou důstojnost, pak o bezpečí, a nakonec o život. Charakteristická pro domácí násilí je postupná eskalace, může zpravidla začínat drobným omezováním osobní svobody, pokračuje urážkami, zesměšňováním, přerůstá ve fyzické násilí, a v horších případech končí i vážnými formami ublížení na zdraví. Mezi rizikové faktory, které by měly upozornit na nebezpečnost pachatele, patří zejména držení zbraně, nadměrné užívání alkoholu, drog, opakované násilné chování v minulosti, žárlivost, apod. Základní zvláštností domácího násilí je i to, že k takovým případům dochází zpravidla v soukromí, nejčastěji v soukromí společného obydlí. Na základě výše uvedeného lze tedy shrnout, že domácí násilím se zpravidla označuje týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými, žijícími spolu ve společné domácnosti, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu. I přes uvedené vymezení je složitou otázkou, jak rozpoznat domácí násilí, kdy by měly pověřené instituce účinně zasáhnout a kdy jde o zneužití sociální síť pod záminkou domácího násilí či vyřizování si účtů mezi partnery. Viz Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR, č.j. 5 As 84/2008, ze dne 31. 3. 2008 (získáno dne 10. 9. 2012 z databáze ASPI).

úrovně.¹⁸⁶ Pokud se manžel požadující výživné v rozsahu stejné životní úrovně dopustí vůči bývalému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, právo na výživné v rozsahu stejné životní úrovně mu nevzniká, ač by jinak podmínky pro jeho přiznání splňoval, mohl by mu však vzniknout nárok na výživné podle ustanovení § 760 NOZ.

5.5.6 Dílčí závěr

Jsem přesvědčena, že nárok na tzv. sankční výživné je dán bez ohledu na skutečnost, zda je oprávněný manžel schopen sám se živit. Smyslem tohoto institutu podle mého názoru je „odškodnit“ manžela, který na rozvratu manželství nenese vinu. Faktem však zůstává, že tato problematika není vykládána jednotně a například v našem regionu¹⁸⁷ se soudy častěji přiklání k názoru, že i pro přiznání tohoto druhu výživného musí být splněna podmínka neschopnosti sám se živit.

5.6 Doba trvání vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely

5.6.1 Úvod do problematiky

Současná právní úprava vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely neobsahuje **časové ohraničení**, po které může rozvedený manžel žádat přiznání nároku na výživné rozvedeného manžela¹⁸⁸. Skutečnost, že po případném rozvodu manželství může kterýkoli z rozvedených manželů uplatnit vůči druhému kdykoli právo na výživné, může působit již při úvaze, zda uzavřít manželství, či žít v druženeckém svazku, jako demotivující. Jedná se o riziko, kterým je zatíženo každé manželství již při jeho uzavření.

5.6.2 Časové omezení poskytování výživného rozvedenému manželovi

Sledované právní úpravy se v otázce doby, po kterou lze právo na výživné rozvedeného manžela přiznat, více či méně **odlišují**.

---

¹⁸⁶ Podle mého názoru by zde nárok na výživné rozvedeného manžela nebyl dán, neboť jeho přiznání by bylo v rozporu s dobrými mravy.

¹⁸⁷ Např. rozhodnutí Okresního soudu v České Lípě č.j. 12 C 97/2010 (získáno v rámci praxe advokátního koncipienta v AK Česká Lípa).

¹⁸⁸ Výjimkou je ust. § 93 odst. 2 ZOR „Soud může rozvedenému manželovi, který se porušením manželských povinností na rozvratu manželství převážně nepodílel a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, přiznat proti jeho bývalému manželovi výživné ve stejném rozsahu, jako je vyživovací povinnost mezi manžely podle § 91 odst. 2 ZOR: „Výživné podle odstavce 1 lze přiznat nejdéle na dobu tří let od rozvodu.“

V Polsku o časovém ohraničení rozebírané vyživovací povinnosti hovoříme pouze v souvislosti s obvyklým neboli prostým výživným¹⁸⁹, tedy výživným, kdy povinný manžel nebyl shledán vinným na rozvratu manželství. V takovém případě vyživovací povinnost zaniká uplynutím pěti let od rozhodnutí soudu o rozvodu manželství, ledaže s ohledem na výjimečné okolnosti soud na návrh oprávněného tuto pětiletou lhůtu prodlouží.¹⁹⁰ Zakotvení takovéto právní úpravy je principem aplikování zásad společenské spravedlnosti. Zánik vyživovací povinnosti uplynutím uvedené pětileté lhůty je pravidlem, z něhož zákon připouští odchylky v podobě „výjimečných okolností“, nijak je však nespécifikuje a ponechává tak prostor pro výklad tohoto pojmu soudům. Soudy¹⁹¹ mezi tyto „výjimečné okolnosti“ řadí takové okolnosti, které se v lidském životě běžně vyskytují, zejména stárnutí, s nímž souvisí postupné ubývání fyzických sil, či onemocnění závažnou chorobou. Naproti tomu za výjimečné okolnosti nelze považovat pouze náhlé nehody, které neočekávaně nastaly u jednoho z bývalých manželů. Polský Nejvyšší soud¹⁹² dospěl k závěru, že při hodnocení existence výjimečných okolností je zapotřebí vzít do úvahy situaci obou manželů, a nejenom toho z nich, který se domáhá prodloužení této lhůty, a že výjimečné okolnosti musí existovat již před jejím uplynutím. Prodloužení stanovené lhůty může být řešeno již v rámci řízení rozvodu, jestliže již v této době existují výjimečné okolnosti a jejich trvalá povaha odůvodňuje závěr, že budou existovat i po uplynutí pěti let od rozhodnutí o rozvodu.¹⁹³ Návrh na prodloužení lhůty trvání vyživovací povinnosti může být spojen v jedno soudní řízení s návrhem na rozhodnutí o výživném. V judikatuře¹⁹⁴ se má za to, že samostatný návrh na výživné pro dobu po uplynutí pětileté lhůty v sobě implicitně zahrnuje i návrh na prodloužení této lhůty. Prodloužení zákonem stanovené lhůty lze dosáhnout i dohodou stran. Avšak pouhý fakt placení výživného povinným manželem po uplynutí pětiletého období není tacitním projevem vůle po jeho prodloužení.¹⁹⁵ Pokud soud dospěje k závěru, že jsou zde takové výjimečné okolnosti, kvůli kterým má být výživné rozvedenému manželovi

---

¹⁸⁹ Článek 60 § 1 KRO.

¹⁹⁰ Článek 60 § 3 KRO: „*Obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązany jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkladu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozvodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.*“
„Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely zaniká uzavřením nového manželství. V případě, že se tak nestane, tento závazek trvá po dobu pěti let od právní moci rozsudku o rozvodu manželství, ledaže oprávněný rozvedený manžel prokáže, že vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely by měla dále trvat. Soud pak může rozhodnout o prodloužení této lhůty.“

¹⁹¹ Rozsudek Polského NS ze dne 28.1.1999, III CKN 1041/98, ONS 1999, Nr 9, poz. 149.

¹⁹² Rozsudek Polského NS ze dne 28.1.1999, III CKN 1041/98, ONS 1999, Nr 9, poz. 149.

¹⁹³ Usnesení Polského NS ze dne 26.2.1970, II CZP 106/69, OSN 1970, Nr 10, poz. 181.

¹⁹⁴ Rozsudek Polského NS ze dne 24.11.1981, III CRN 239/81, OSN 1982, Nr 7, poz. 106.

¹⁹⁵ Rozsudek Polského NS ze dne 24.11.1981, III CRN 239/81, OSN 1982, Nr 7, poz. 106.

poskytováno i po uplynutí pětileté lhůty, stanoví v rozhodnutí i dobu, na niž byla lhůta prodloužena. Pokud však s ohledem na okolnosti případu není možné konec lhůty stanovit, soud rozhodne o prodloužení lhůty bez jakéhokoli časového omezení. V případě pominutí výjimečných okolností, které zapříčinily prodloužení lhůty, povinný manžel může navrhnout změnu rozhodnutí podáním návrhu na zkrácení lhůty trvání vyživovací povinnosti.¹⁹⁶

Obdobná je právní úprava **slovenská**. Příspěvek na výživu rozvedeného manžela lze přiznat nejdéle na dobu pěti let ode dne právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství. Soud může výjimečně tuto dobu prodloužit, pokud oprávněný rozvedený manžel není z objektivních důvodů schopný sám se živit ani po uplynutí této doby, zejména tehdy, jedná-li se o manžela, kterému bylo svěřeno do péče dítě s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem, anebo o manžela, který má sám dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav vyžadující soustavnou péči druhé osoby.¹⁹⁷ Slovenský, stejně jako polský zákonodárce považuje pětiletou lhůtu za dostatečně dlouhou k tomu, aby oprávněný rozvedený manžel získal potřebné návyky nutné k samostatné výživě (zaměstnání, vzdělání, rekvalifikaci), zabezpečil péči o dítě a alespoň do určité míry byly odstraněny rozdíly vyvolané zpravidla manželstvím. Ohraničení doby vyživovací povinnosti rozvedeného manžela však není ani na Slovensku absolutní, ve výjimečných případech, přičemž zákon taxativně uvádí dva, lze tuto lhůtu prodloužit. Návrh na prodloužení však musí být podán před uplynutím zákonné pětileté lhůty. Zákon nestanoví, o jakou maximální dobu lze pětiletou lhůtu prodloužit. Horváth s Vargou ve svém komentáři k SZOR tvrdí, že prodloužení by nemělo přesáhnout základní pětiletou výměru.¹⁹⁸ S tímto názorem se ztotožňuji, neboť jsem přesvědčena, že celkovou dobu 10 let od zániku manželství je možno považovat za maximální dobu, kdy lze ještě, byť i jen z morálního hlediska, vycházet z předpokladu, že životní situace oprávněného manžela má původ v manželství. Jedná se o dostatečně dlouhou dobu na to, aby oprávněný manžel změnil svou ekonomickou závislost na povinném manželovi, aby se začlenil do pracovního procesu, získal potřebné pracovní dovednosti, kvalifikaci a pracovní návyky. Po 10 letech od zániku

---

¹⁹⁶ GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego*. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, s. 589.

¹⁹⁷ § 72 odst. 3 SZOR „Príspevok na výživu rozvedeného manžela možno priznať najdlhšie na dobu piatich rokov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o rozvode. Súd môže výnimočne túto dobu predĺžiť, ak rozvedený manžel, ktorému súd príspevok priznal, nie je z objektivných dôvodov schopný sám sa živiť ani po uplynutí tejto doby, najmä ak ide o toho manžela, ktorému bolo v konaní o rozvod manželstva zverené do osobnej starostlivosti dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom, alebo o manžela, ktorý má sám dlhodobou nepriaznivý zdravotný stav vyžadujúci sústavnú opateru.“

¹⁹⁸ VARGA, Erik In HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodine. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 384.

manželství k sobě již bývalí manželé nemohou mít žádné citové vazby a nebylo by spravedlivé dále finančně zatěžovat povinného manžela.¹⁹⁹

Odlišná je právní úprava **česká**. V 60. letech minulého století bylo teorií i praxí pohlíženo na vyživovací povinnost mezi manžely jako na něco zcela výjimečného. Zákon o rodině z roku 1963 označoval tuto povinnost za „příspěvek na výživu rozvedeného manžela“, a stanovil maximální dobu, po kterou mohlo být právo na výživné přiznáno, a to pět let od právní moci rozvodového rozsudku.²⁰⁰ Doba pěti let byla považována za postačující k tomu, aby oprávněný rozvedený manžel byl schopen začít sám se žít, tedy najít si vhodné zaměstnání a stát se ekonomicky soběstačným. U rozvedených oprávněných manželek starajících se o malé děti měla být tato doba dostatečně dlouhá na to, aby děti mohly být umístěny do předškolních nebo školních zařízení. Podle uvážení soudu a okolností daného případu mohla být stanovena i doba kratší.²⁰¹ Ve zvlášť výjimečných případech, kdy rozvedený manžel nebyl stále schopen sám se žít, mohla být doba pěti let prodloužena, resp. mohla být vyživovací povinnost mezi manžely určena bez časového omezení²⁰². Praxe ukázala, že podmínky pro stanovení vyživovací povinnosti mezi manžely trvaly ve většině případů i po uplynutí doby pěti let.²⁰³ Novelou zákona o rodině provedenou zákonem č. 132/1982 Sb. bylo vypuštěno ustanovení § 93, které zakotvovalo časový limit pěti let. Taková právní úprava přetrvává a vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely tedy není, až na výjimku vztahující se k tzv. výživnému v rozsahu stejné životní úrovně, časově omezena.

V **SRN** obecně platí, že nárok na konkrétní výživné je dán pouze v případě, že podmínky pro jeho vznik jsou dány již během manželství. Pokud důvody nastanou později, nemá povinný manžel hospodářskou spoluzodpovědnost a nemusí hradit žádné výživné (nemoc, která nastane až po rozvodu, případně po ukončení péče nebo výchovy společného

---

¹⁹⁹ Samozřejmě by z tohoto časového omezení měly existovat výjimky, kdy by vyživovací povinnost nijak časově ohraničena nebyla. Např. rozvedený oprávněný manžel pečuje o nemocné, či invalidní dítě, nebo je sám nemocen.

²⁰⁰ Nejednalo se o prekluzivní dobu určenou k podání návrhu na přiznání vyživovacího příspěvku, ale o dobu, po kterou měla vyživovací příspěvková povinnost rozvedeného manžela nejvýše trvat. In SCHILLER, Milan. Několik poznámek k výkladu ustanovení zákona o rodině, která upravují příspěvek na výživu rozvedeného manžela. *Socialistická zákonnost*, č. 1, 1965, s. 43–47.

²⁰¹ Viz RADVANOVÁ, Senta. *Manželství a rodina v ČSSR*. Praha: Orbis, 1964, s. 120.; SCHILLER, Milan. Několik poznámek k výkladu ustanovení zákona o rodině, která upravují příspěvek na výživu rozvedeného manžela. *Socialistická zákonnost*, č. 1, 1965, s. 43–47.

²⁰² Např. případ, kdy se žena po dobu existence manželství starala o děti, domácnost a manžela a nebyla z toho důvodu samostatně výdělečně činná, a ztratila tak původní kvalifikaci. Po rozvodu manželství, které trvalo dlouhou dobu, byla žena v pokročilém věku a nemohla získat přiměřené zaměstnání.

²⁰³ REIS, Ota. Jiný pohled na výživné rozvedené manželky. *Právník*, č. 7, 1969.

dítěte nebo ukončení předpokladů pro nárok na výživné podle § 1570 a násl. BGB).²⁰⁴ Časově omezené je jen výživné z důvodu rozdílu v příjmech § 1573 odst. 2 BGB, při ostatních nárocích na výživné může být výživné časově omezeno jen rozhodnutím soudu. Zpravidla je nárok na výživné po rozvodu stanoven na určitou dobu v takové výši, aby výživné odpovídalo životní úrovni za trvání manželství. Po uplynutí této doby je snižováno, případně úplně zrušeno. Nejčastěji je časové omezení výživného aplikováno při krátkých manželstvích (podle judikatury od 3 do 10 let).²⁰⁵ Nárok na výživné je možné omezit nebo vyloučit, pokud by bylo v rozporu s dobrými mravy, nikoliv však v případě, že oprávněný manžel má v péči společné nezletilé dítě.²⁰⁶ Pokud manželství od jeho uzavření do podání návrhu na rozvod netrvalo déle než 3 roky, jsou nároky na výživné po rozvodu zpravidla vyloučeny. Totéž platí, pokud oprávněný manžel žije 2 až 3 roky s jiným partnerem.²⁰⁷

Rovněž v **NOZ** chybí časové ohraničení práva na výživné rozvedeného manžela.²⁰⁸ Zásadní omezení dobou pěti let po dobu po rozvodu, které dosud platí v polském a slovenském rodinném právu, bylo u nás zrušeno novelou v roce 1982.²⁰⁹ Zákonodárce se k obdobné úpravě nevrací. Bohužel v důvodové zprávě nijak blíže neobjasňuje, jaké skutečnosti jej k takové úpravě vedou. V ustanovení § 760 odst. 2 NOZ je pouze soudu dána povinnost při rozhodování o výživném, případně jeho výši, vzít na zřetel, jak dlouho je manželství rozvedeno. Můj názor na to, zda je taková právní úprava správná, není jednoznačný. Jsem přesvědčena, že doba například pěti let by měla být dostatečně dlouhá na to, aby se oprávněný manžel stal ekonomicky soběstačným. Během takové doby mohou být děti umístěny v předškolním či školním zařízení, rozvedený manžel si může zvýšit svou kvalifikaci a zajistit si odpovídající zaměstnání, popř. se přestěhovat do jiného bydliště, kde je více pracovních nabídek, či navázat nový vztah. Lze si pochopitelně představit i situace, kdy neschopnost rozvedeného manžela sám se žít mající původ v manželství existuje i po uplynutí této doby. Jeví se mi však vhodnější úprava, kdy bude poskytování

---

²⁰⁴ Oficiální internetová stránka týkající se výživného rozvedeného manžela, dostupná z: <<http://familienrecht24.com/unterhalt.htm>>. [ke dni 5. 11. 2010].

²⁰⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 202.

²⁰⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 202.

²⁰⁷ Oficiální internetová stránka týkající se výživného rozvedeného manžela, dostupná z: <<http://familienrecht24.com/unterhalt.htm>>. [ke dni 5. 11. 2010].

²⁰⁸ Výjimkou je výživné v rozsahu stejné životní úrovně, kdy právo rozvedeného manžela na výživné lze požadovat za důvodné jen po dobu okolnostem přiměřenou, nejdéle však po dobu pěti let. Dobu poskytování zde určuje soud. Po uplynutí stanovené doby však oprávněný může žádat o výživné dle § 760 NOZ.

²⁰⁹ ELIÁŠ, Karel a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Praha: Sagit, 2012, s. 5 a s. 332–333.

výživného časově omezeno s tím, že na návrh oprávněného rozvedeného manžela může být tato doba prodloužena, a to i opakovaně. Jen ve zcela výjimečných případech by mohlo být výživné stanoveno na dobu časově neomezenou. Domnívám se, že v budoucnu bude soudní judikaturou stanovena doba uplynulší od rozvodu manželství, kdy soudy již nárok na výživné rozvedeného manžela nepřiznají. Jsem přesvědčena, že v případech, kdy povinnost platit rozvedenému manželovi výživné je uložena v časové návaznosti po rozvodu a není dle platné a účinné právní úpravy ani dle NOZ nijak časově ohraničena, by měl soud při rozhodování o návrhu povinného manžela na zrušení vyživovací povinnosti jakožto okolnost zakládající změnu poměrů zohlednit i dobu, která od rozvodu manželství uplynula.

5.6.3 *Dílčí závěr*

Naše²¹⁰ právní úprava a německá²¹¹ právní úprava výživného mezi rozvedenými manžely oproti úpravě slovenské a polské neobsahuje obecné časové omezení pro poskytování výživného rozvedenému manželovi. Nový občanský zákoník zakotvuje pouze povinnost soudu zohlednit při rozhodování o výživném dobu, po kterou je manželství rozvedeno. Tato doba má však význam pouze pro určení, zda je nárok na výživné dán, neopravňuje však soud k časovému ohraničení doby trvání nároku, pokud je přiznán.

Jsem přesvědčena, že v tomto směru je zvýhodněna osoba oprávněná pro přiznání výživného rozvedeného manžela v rozsahu uvedeném v ustanovení § 92 ZOR. Časově omezeno je pouze výživné podle ustanovení § 93 ZOR, jenž lze přiznat na dobu nejdéle tří let od rozvodu, přičemž tuto dobu nelze prodloužit. V České republice je tak vina na rozvratu manželství zohledňována při určování výživného mezi rozvedenými manžely v rozsahu stejné životní úrovně. Pro výživné mezi rozvedenými manžely v rozsahu výživy přiměřené, tedy tam, kde se vina nezkoumá jako právně relevantní skutečnost, žádné časové omezení stanoveno není. Pokud by se chtěl povinný manžel domoci zrušení vyživovací povinnosti, musel by podat návrh na zrušení výživného z důvodu změny poměrů. Pokud i po uplynutí např. deseti let od rozvodu manželství budou splněny zákonné podmínky pro přiznání tohoto druhu vyživovací povinnosti, bude nárok na výživné trvat a soud vyživovací povinnost nezruší. Je nerozhodné, že od rozvodu manželství uplynula dlouhá doba a že se jedná o osoby, které k sobě nemají žádné vazby. Nárok na trvání nároku na přiměřené výživné je při otrokové aplikaci zákona již dán tím, že tyto osoby spolu kdysi uzavřely manželství, byť by

---

²¹⁰ V ČR je časově omezeno jen výživné v rozsahu stejné životní úrovně, § 93 ZOR.

²¹¹ V SRN je časově omezeno jen výživné z důvodu rozdílu v příjmech § 1573 odst. 2 BGB, při ostatních nárocích na výživné může být výživné časově omezeno jen rozhodnutím soudu.

manželství trvalo jen krátkou dobu. Sama skutečnost, že od rozvodu manželství uplynula dlouhá doba a že tyto osoby k sobě nemají žádný právní ani jiný vztah, nemá pro rozhodnutí žádný význam.

Finanční zatížení stanoveným výživným se tak může stát pro povinného manžela, a případně jeho novou rodinu, velmi zásadní a finančně náročné. Taková právní úprava není v souladu s účelem vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, neboť tento druh vyživovací povinnosti má reagovat na následky vyvolané rozvodem manželství, které se projeví v určitém časovém období po jeho zániku. Přesouvat ekonomickou zodpovědnost za poměry oprávněného manžela na bývalého manžela bez časového omezení je nepřiměřeným zatěžováním a nemá oporu ani v principech rodinného práva. Neschopnost sám se živit by měla být v příčinném vztahu s existencí manželství a jeho rozpadem. Nastane-li tato neschopnost po uplynutí delší doby od rozvodu manželství, je zřejmé, že s existencí ani zánikem manželství nikterak nesouvisí. Rozvodem manželství se mezi bývalými manžely ruší veškeré vazby, jedná se o osoby s vlastním ekonomickým postavením a rodinnými vztahy, a proto není důvodné, aby nesly jakoukoli odpovědnost za ekonomické postavení bývalého manžela i s delším časovým odstupem od zániku manželství.

Považuji tedy za spravedlivé určit okamžik, stejně jako je tomu v BGB, ke kterému musí okolnost zakládající nárok na výživné existovat. Podle mého soudu je naprosto nelogické, aby vznikl nárok na výživné manželovi proto, že za delší dobu po rozvodu onemocní, ztratí zaměstnání nebo nastane jiná okolnost, pro niž není schopen sám se živit. Bývalí manželé rozvodem ztratili umělé založený příbuzenský vztah, domnívám se tedy, že čím delší doba od rozvodu uplyne, tím spíše ztrácí nárok na výživné své opodstatnění, byť i jen morální. Stejně tak naše právní úprava nezohledňuje délku trvání manželství. Z jakého důvodu by měl mít manžel po rozvodu manželství, které trvalo např. do jednoho roku, nárok na výživné ve stejné výši jako v případě, že manželství trvá více než 10 let (s výjimkou případů zohledňujících společné dítě, zdravotní stav apod.)? Podle mého názoru je dle současné úpravy nedostatečně kladen důraz na odpovědnost oprávněného za vlastní výživu. V řízení o výživném není oprávněný manžel povinen prokazovat, jakým způsobem se snažil zajistit si zaměstnání, jaké kroky podnikl k tomu, aby vhodnou prací získal, nemusí absolvovat žádné rekvalifikační kurzy, ani se dále vzdělávat či jinak připravovat, aby se mohl lépe uplatnit na trhu práce. Naopak důkazní břemeno by bylo v tomto případě na povinném manželovi, který by musel prokazovat, že by přiznání nároku na výživné za tohoto stavu bylo v rozporu s dobrými mravy.

5.7 Zánik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely

5.7.1 *Úvod do problematiky*

Pro úspěšné uplatnění nároku na výživné rozvedeného manžela musí být splněny zákonem přesně stanovené podmínky. Vedle toho zákon stanovuje i případy, kdy naopak vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely **zaniká**.

5.7.2 *Zánik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely*

Rozebírané právní úpravy se v otázce zániku vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely téměř **shodují**. Shodná je skutečnost, že vyživovací povinnost mezi manžely zaniká, jestliže **oprávněný uzavře nové manželství**. Uzavřením nového manželství vzniká vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely v novém manželství. Nebylo by spravedlivé, aby právo na výživné rozvedeného manžela přetrvávalo. V praxi však není výjimkou, že oprávněný rozvedený manžel žije v nesezdaném soužití, kde vzájemná vyživovací povinnost mezi partnery, tedy druhem a družkou, nevzniká, a nadále tak nárokuje výživné po svém bývalém manželovi. Zde by pak bylo na místě nárok na výživné nepřiznat pro rozpor s dobrými mravy.²¹² Tato skutečnost by byla podle mne například důvodem ke zrušení soudním rozhodnutím přiznané vyživovací povinnosti z důvodu změny poměrů. V praxi však bývá problematické prokazovat, že oprávněný manžel žije s jinou osobou ve společné domácnosti, a pokud není povinný manžel s oprávněným manželem v kontaktu, mnohdy ani tuto skutečnost nezjistí.

Polská a slovenská právní úprava oproti naší právní úpravě jako další způsob zániku vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely uvádějí **uplynutí zákonné pětileté lhůty**, s možnými výjimkami.²¹³

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely zaniká též **smrtí** jednoho z bývalých manželů. Jedná se o způsob zániku, jenž žádná z rozebíraných právních úprav výslovně nestanoví. Povinnost poskytovat výživné nebo právo na plnění nepřechází na dědice, neboť

---

²¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 445.

²¹³ Viz podkapitolu „Časové omezení poskytování výživného rozvedenému manželovi“.

„právo na výživné je právem majetkovým a právem osobním, které zaniká smrtí oprávněného i smrtí povinného.“²¹⁴

Dle **BGB** nárok na výživné zaniká smrtí oprávněného manžela anebo uzavřením sňatku oprávněným manželem. Pokud by bylo nové manželství rozvedeno, může vzniknout nárok na výživné proti dřívějšímu manželovi v případě, že po rozvodu nového manželství není oprávněný manžel schopen pracovat z důvodu péče o dítě pocházejícího z předchozího manželství. Smrtí povinného manžela vyživovací povinnost nezaniká, přechází na dědice podle § 1586b BGB. Vyživovací povinnost dědice zanikne, jakmile zaplatí jako výživné jednorázově částku, která by představovala podíl oprávněného manžela na dědictví, pokud by manželství existovalo v době smrti povinného manžela. Nárok na výživné může vzniknout podle § 1318 odst. 2 BGB i v případě, že bylo manželství prohlášeno za neplatné.²¹⁵

NOZ nepřináší v otázkách zániku práva rozvedeného manžela na výživné žádné změny. Ustanovení § 763 NOZ přebírá dosavadní právní úpravu, je pouze formulačně upravené a říká, že právo na výživné zanikne, uzavře-li oprávněný rozvedený manžel nové manželství, nebo vstoupí-li do registrovaného partnerství. Vyživovací povinnost zanikne bez ohledu na to, o jaké výživné jde – běžné, nebo v rozsahu stejné životní úrovně. Uzavřením manželství, resp. registrovaného partnerství, vzniká mezi manžely, resp. partnery, vzájemná vyživovací povinnost. Manželé, resp. partneři, mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Není žádoucí, aby povinnost vyživovat potřebného rozvedeného manžela trvala i poté, co tento uzavře nové manželství. Vyživovací povinnost předchozího rozvedeného manžela zaniká jednou provždy. Lze si sice představit situaci, kdy rozvedený oprávněný manžel uzavřel nové manželství, po krátké době se opět rozvedl, neschopnost sám se žít u něho trvala např. z důvodu péče o nezletilé dítě z původního svazku, tedy z důvodu, který má původ v prvním manželství. Je sice zřejmé, že jeho neschopnost sám se žít vzniká z důvodu péče o nezletilé dítě narozené z prvního manželství a má svůj původ právě v tomto manželství, ovšem právo na výživné zaniklo uzavřením nového manželství, a pokud jeho neschopnost se žít nemá žádný původ v novém manželství, nárok na výživné rozvedeného manžela mu nevznikne. Z logiky věci je zřejmé, že výživné rozvedeného manžela zaniká rovněž smrtí povinného i oprávněného manžela, ačkoli zákon výslovnou úpravu tohoto způsobu zániku vyživovací povinnosti neobsahuje.

---

²¹⁴ Dávky výživného splatné ke dni smrti mohou být předmětem dědictví, neboť jako dluh či pohledávka přecházejí na právní nástupce zemřelého. Usnesení Nejvyššího soudu 30 Cdo 2128/2003 ze dne 20. 4. 2004 (získáno dne 6. 9. 2010 ze systému ASPI).

V současné době, kdy je trendem manželství neuzavírat a žít v nesezdaném soužití, se domnívám, že zákonodárce měl výslovně zakotvit i zánik práva na výživné rozvedeného manžela, který žije s druhem či družkou. Kritériem pro posouzení, zda se jedná o nesezdané soužití, by mohla být ta skutečnost, zda dotyční žijí ve společné domácnosti, společně hospodaří, mají spolu děti, tvoří rodinu. Dle nové právní úpravy bude takový stav posuzován podle ustanovení § 760 odst. 2 NOZ, tedy jako jiný obdobně závažný důvod. Ovšem jak vyplývá z důvodové zprávy, skutkové důvody uvedené v ustanovení § 760 odst. 2 NOZ nezpůsobují ztrátu práva na výživné, soud na ně musí pouze brát zřetel.²¹⁶ Faktem je, že v soudní praxi soudy běžně v případě, kdy je prokázáno, že oprávněný manžel žije s druhem, nárok na výživné nepřiznávají pro rozpor s dobrými mravy. Musí se však jednat o soužití trvalé, nikoli o vztah, kdy spolu dva lidé udržují poměr, aniž by vedli společnou domácnost.

5.7.3 Poskytnutí jednorázového plnění

Český zákonodárce vychází ze základního předpokladu, že se bývalí manželé o vyživovací povinnosti dohodnou, a to nejen pokud jde o její rozsah, ale také pokud se jedná o způsob jejího plnění.²¹⁷ Vyživovací povinnost může být plněna jako důchod, nebo v podobě jednorázového plnění, tzv. odstupného. Odstupné je výjimkou ze zásady, že výživné je třeba platit v pravidelných opětuujících se částkách.

Jednorázové plnění může být poskytováno ve splátkách, po částech, anebo se může jednat o skutečně jednorázovou úhradu. Poskytnutí jednorázového plnění představuje možnost složit na vyrovnání v budoucnu splatného výživného rozvedeného manžela dohodnutou částku jednou provždy. Není ovšem vyloučeno, aby se v budoucnu některá ze stran domáhala určení neplatnosti této smlouvy pro rozpor s dobrými mravy existujícími v době jejího uzavření, anebo pro případnou vadu právního úkonu. Jiné v budoucnu nastalé okolnosti, které nemohly být v době uzavření smlouvy předvídané, jsou zcela irelevantní. Bývalí manželé mohou takovou dohodu uzavřít kdykoli po rozvodu, anebo v souvislosti s rozvodem dle § 24a odst. 1 písm. a) ZOR.²¹⁸ Dle současné právní úpravy musí být smlouva

---

²¹⁵ Oficiální internetová stránka Evropské soudní sítě, Evropská komise, dostupná z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_ger_cs_htm>. [ke dni 13. 7. 2010].

²¹⁶ ELIÁŠ, Karel a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Praha: Sagit, 2012, s. 332 a 333.

²¹⁷ § 94 odst. 2 ZoR, § 628 odst. 2 NOZ.

²¹⁸ K ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) ZOR v souvislosti s výživným mezi rozvedenými manžely se váže zajímavý náleží Ústavního soudu I. ÚS 534/2005 ze dne 22. 5. 2006. Spor se týkal výživného rozvedené manželky, kdy tato byla s manželem rozvedena dle ustanovení § 24a ZOR. Smlouva podle § 24a odst. 1 písm. a)

písemná. Nový občanský zákoník již tuto povinnost nestanoví. Bývalí manželé by však měli zvážit výhody i nevýhody takového postupu. V budoucnu může oprávněný manžel nabýt schopnost sám se živit, a to dříve, než povinný manžel předpokládal, a jednorázová částka může být neadekvátní, a naopak. Naproti tomu nelze pominout fakt, že bývalí manželé zpravidla chtějí začít „od nuly“, a proto z důvodu psychického lze tuto smlouvu jen doporučit. Výhodou je, že z této smlouvy lze žalovat na plnění, nebude-li povinnost z ní splněna dobrovolně. V praxi k uzavření takovéto smlouvy rozvedení manželé přistupují zpravidla v situaci, kdy je povinný manžel schopen poskytnout oprávněnému manželovi vysokou částku, což však nebývá příliš časté.

5.7.4 Dílčí závěr

Zákon se snaží stanovit mantinely vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. Tyto mantinely by měly být odrazem vyváženosti mezi potřebami oprávněné osoby a zatížením povinné osoby, měly by být stanoveny přesně, jasně a určitě. Zákonné stanovení způsobů zániku vyživovací povinnosti mezi manžely je rovněž jedním z mantinelů. Jsou sice stanoveny přesně i určitě, ovšem nikterak nemotivují osobu oprávněnou, aby se snažila o svou výživu postarat sama vlastní ekonomickou činností. Oprávněná osoba nemůže mít zájem na tom, aby uzavřela nové manželství, popř. vstoupila do registrovaného partnerství. Rovněž tak nejsou často uzavírány dohody o jednorázovém plnění, ačkoli by pro oprávněného manžela mnohdy znamenaly možnost zajistit si výhodnější bydlení, dopravní prostředky k dojíždění za prací apod. Nezařazením uplynutí doby mezi způsoby zániku vyživovací

ZOR uzavřená mezi účastníky neobsahovala nic o případném výživném mezi rozvedenými manžely. Manželka se po určitém čase domáhala u soudu, aby byla jejímu rozvedenému manželovi stanovena povinnost platit jí výživné v určité výši. Avšak okresní soud její žalobu zamítl a krajský soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil. Oba soudy byly toho názoru, že pro rozhodnutí o žalobě o výživné pro rozvedenou manželku se považuje za právně významnou pouze skutečnost, zda a v jakém rozsahu se účastníci v rámci řízení o rozvod manželství dohodli na takové vyživovací povinnosti, a pokud ji nesjednali, nemůže se žádný z nich za trvání stejných poměrů, jaké zde byly v době rozvodu, úspěšně domáhat u soudu v době po rozvodu manželství stanovení výživného rozvedeného manžela. Stěžovatelka byla přesvědčena, že takové závěry soudů jsou v rozporu s logickou interpretací ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) ZOR. Podle stěžovatelky jeho znění nelze vykládat tak, že v případě absence úpravy vyživovací povinnosti ve smlouvě se má za to, že tato povinnost při neexistenci změny poměrů oproti době rozvodu zanikla. Dle názoru stěžovatelky by to účastníky stavělo do neřešitelné situace, pokud by v případě nalezení shody v otázkách majetku a bydlení a sporu o vyživovací povinnosti nemohli uzavřít předmětnou smlouvu, protože by si tím do budoucna uzavřeli cestu požadovat výživné soudní cestou a museli by absolvovat klasické rozvodové řízení. Smysl citovaného ustanovení spatřuje stěžovatelka v přednosti úpravy vyživovací povinnosti ve smlouvě před úpravou zákonnou a domnívá se rovněž, že pokud se o vyživovací povinnosti pro dobu po rozvodu ve smlouvě účastníci nezmíní, je to proto, aby tuto otázku nechali otevřenou a případnou vyživovací povinnost nechali na úvaze soudu. V této otázce se přikláním k názoru Ústavního soudu ČR. Smyslem úpravy § 24a odst. 1 písm. a) je dosažení dohody manželů o všech otázkách, které by mohly být předmětem sporu v souvislosti s rozvodem, tedy včetně případné vyživovací povinnosti pro dobu po rozvodu. Taková úprava má účinky cum clausula rebus sic stantibus, tedy změní-li se poměry, nebrání nic tomu, aby se rozvedený manžel domáhal úpravy vyživovací povinnosti u soudu.

povinnosti mezi rozvedenými manžely se výživné rozvedeného manžela může stát skutečností demotivující jej ve snaze zajistit si ekonomickou soběstačnost vlastními příjmy a posouvá jej do pozice osoby pasivně přijímající plnění, osoby nesnažící se zlepšit svou ekonomickou situaci získáním vyšší kvalifikace, pracovních dovedností a dalších atributů nutných k lepšímu zařazení se na trhu práce.

Domnívám se, že by bylo vhodné výživné mezi rozvedenými manžely časově omezit s možností prodloužení ve výjimečných případech, jakými jsou např. péče o dítě útlého věku, nemoc, stáří. Rozhodnutí ve věcech výživného jsou sice vydávána *clausus rebus sic stantibus*, ale mohou být měněna nebo zrušena vždy, změní-li se poměry, bez ohledu na to, zda ke změně dojde na straně povinného nebo oprávněného manžela. K takové změně však prakticky po velice dlouhou dobu dojít nemusí a vyživovací povinnost může být vůči bývalému rozvedenému manželovi, který se nesnaží zajistit si odpovídající zaměstnání a ke kterému již neexistuje příbuzenský vztah, prakticky trvalá. Pokud by však bylo stanoveno výživné na konkrétní dobu s možností jejího prodloužení a bylo-li by to spravedlivé a v souladu s dobrými mravy, oprávněný rozvedený manžel by tak byl nucen, aby během takto stanovené doby podnikal kroky k zabezpečení své výživy z vlastních příjmů. Nutilo by jej to k aktivitě ohledně vzdělání, přestěhování se do místa, kde se nabízí více pracovních příležitostí, apod.

6. ZÁVĚR

V předložené rigorózní práci s názvem *Výživné mezi rozvedenými manžely ve srovnání se zahraniční právní úpravou* jsem se zabývala zajímavou a v souvislosti s novým občanským zákoníkem aktuální problematikou, které však není dle mého názoru v odborných kruzích věnována dostatečná pozornost. Překládaná práce je zaměřena na **hmotněprávní aspekty dané problematiky**.

V jednotlivých částech práce je daný institut analyzován s ohledem na **úpravu de lege lata a de lege ferenda ve světle úpravy obsažené v novém občanském zákoníku a ve světle zahraničních právních úprav** (slovenské, polské a v menší míře úpravě německé).

Při rozboru a analýze zvoleného tématu byla využívána i dostupná **judikatura** tuzemských a zahraničních soudů. Tuzemská judikatura se z důvodu nepřipustnosti dovolání ve věcech výživného mezi rozvedenými manžely v posledních letech vyvíjela spíše na poli rozhodovací činnosti nižších soudů, což nelze považovat za pozitivní, a činí to tak judikaturu z posledních let v rozebírané problematice takřka nedostupnou.

Celá práce je vedena snahou jednotlivé úvahy týkající se rozebírané problematiky uvádět v podobě **dílčích závěrů** u jednotlivých kapitol, resp. podkapitol. Na tomto místě tedy nemám v úmyslu opětovně všechny dílčí závěry a úvahy zmínit, ale pouze shrnout postupně získané poznatky a zhodnotit dosažení cíle práce.

O kritickou analýzu zvolené problematiky ve světle platných a účinných posuzovaných právních úprav, ale i úpravy de lege ferenda, jsem se snažila na pozadí metod a argumentů. Mým cílem bylo vnést do zkoumané problematiky nové světlo a podívat se na některé otázky jiným úhlem pohledu, hlavně pohledem laické veřejnosti, se kterou se při výkonu praxe advokátního koncipienta nejvíce setkávám.

Předmětem zájmu je především analýza problematických míst tuzemské právní úpravy s tím, že inspiračním východiskem byla právní úprava slovenská (např. časové omezení poskytování výživného), německá (např. tzv. opatrovnické výživné) a polská (např. otázka zavinění rozvratu manželství).

Na prvním místě jsem se v práci zaměřila na **základní objasnění** daného institutu „výživného“. Zákonná definice tohoto pojmu chybí a, jak bylo uvedeno shora, v teorii se setkáváme s několika různými, byť jen nepatrně odlišnými definicemi. Nad to ZOR užívá

pojmu výživné a vyživovací povinnost promiscue, na některých místech pak užívá pojmu dalšího, naprosto odlišného v podobě „příspěvku na výživu“. Dospěla jsem k závěru, že výživné je rodinněprávní institut, jehož obsahem je souhrn zákonem upravených práv a povinností zákonem přesně určených osob (tyto osoby musí být subjekty specifikovanými zákonem o rodině, například manželé, rozvedení manželé, rodiče a děti, prarodiče) při zabezpečování úhrad oprávněných osobních potřeb v materiální i nemateriální sféře, především v oblasti výživy, ošacení, bydlení, péče o zdraví, vzdělávání, výchovy, kulturního a sportovního života a v oblasti zájmů. Z definice pojmu výživného jsem dovodila jeho pojmové znaky, tedy existenci rodinněprávního vztahu a odkázanosti na výživu na straně osoby oprávněné.

Dále jsem v práci nastínila **charakteristiku a podstatu právní úpravy** výživného mezi rozvedenými manžely. Jsem přesvědčena, že základním smyslem platné a účinné právní úpravy je chránit sociálně a ekonomicky slabší subjekty. NOZ tuto základní tezi sice nepopírá, ale snaží se zdůraznit výjimečnost tohoto druhu výživného, blíže určuje, kdo je sociálně a ekonomicky slabším subjektem, vychází z faktu, že mezi bývalými manžely se ruší rodinné i právní vazby. Domnívám se, že snahou zákonodárce bylo nalézt vyváženost mezi dvěma mantinely: na jedné straně stojí výživné rozvedeného manžela jako finanční příspěvek na podporu ve špatné životní situaci mající původ v manželství, na druhé odpovědnost každého z manželů za svůj další život, nesnáze, majetkovou a sociální situaci.

Po tomto obecném úvodu byla pozornost věnována **vzniku výživného mezi rozvedenými manžely**, tj. podmínkám vzniku. Tyto podmínky jsou dvojího typu, negativní a pozitivní. Negativní podmínkou je soulad výživného s dobrými mravy. Definicí pojmu dobré mravy v českém²¹⁹ právním řádu nenalezneme, proto je hledisko bona mores obtížně uchopitelné. Otázka dobrých mravů si podle mne zaslouží větší pozornost, a proto je jí věnována samostatná podkapitola. Pozitivními podmínkami jsou existence (zde předchozí existence) zákonem stanoveného rodinněprávního vztahu a odkázanost na výživu. Při rozhodování o výživném je stěžejní otázkou, zda neschopnost rozvedeného manžela sám se živit je skutečně stavem objektivním, anebo zda tento rozvedený manžel má reálnou možnost zajistit si příjem vlastním přičiněním, zejména vlastní prací. Pokud jsou soudu předloženy důkazy o tom, že oprávněný rozvedený manžel by si odpovídající zaměstnání zajistit mohl (a to i bez ohledu na to, zda má v péči dítě útlého věku, invalidní dítě apod.), a z těchto důkazů je vyvozen závěr, že by mohl dosahovat příjmů pro zajištění svých potřeb,

---

²¹⁹ Ostatně definici dobrých mravů neobsahuje žádná ze sledovaných právních úprav rodinného práva.

pak důsledkem je zamítnutí žaloby o přiznání výživného mezi rozvedenými manžely. Dospěla jsem k závěru, že za současného právního stavu, kdy platná právní úprava neobsahuje alespoň demonstrativní výčet případů, kdy nárok na výživné rozvedenému manželovi vzniká vždy, se takovouto aplikací práva stává institut výživného mezi rozvedenými manžely opatřením zcela výjimečným. Ve své práci se rovněž zabývám otázkou vztahu neschopnosti sám se živit a institutu společného jmění manželů. K této otázce bych závěrem uvedla, že dle mého názoru při posuzování otázky odkázanosti nelze přihlížet k majetku, jenž slouží rozvedenému manželovi, který požaduje výživné, k zajištění přiměřeného životního standardu, jako například k bydlení, k dopravě do zaměstnání, a nelze tedy takového manžela nutit, aby tento majetek zpeněžil.²²⁰

Další z otázek, jež si zasluhují pozornost, je **problematika určení rozsahu a výše jednotlivých dávek výživného**. Základní koncepční otázkou tohoto dílčího tématu je tzv. objektivizace výživného. U nás se takový princip určování výše výživného neuplatní. V souvislosti s problematikou výživného mezi rozvedenými manžely nepovažují takové řešení za nijak špatné²²¹. Domnívám se, že v případě určení výše jednotlivých dávek výživného pro rozvedeného manžela by měla být soudům ponechána větší volnost pro rozhodování a zvážení konkrétních okolností případu.

Další zajímavou rozebíranou otázkou bylo **trvání** a s tím související **zánik** výživného mezi rozvedenými manžely. Ve své práci jsem dospěla k závěru, že de lege ferenda by bylo správné stanovit maximální dobu, na kterou by bylo možno výživné přiznat, s možností jejího prodloužení. Jak oprávněný, tak povinný manžel by měli postaveno najisto, do kdy bude vyživovací povinnost trvat, což by motivovalo oprávněného manžela k tomu, aby se snažil zabezpečit svou výživu vlastními silami. Možnost prodloužení doby by měla být omezena na výjimečné případy, jakými by měla být péče o společné dítě útlého věku nebo o dítě vyžadující zvláštní péči. Rovněž tak by mělo být stanoveno, do jaké maximální doby od rozvodu manželství může být nárok na výživné rozvedeného manžela uplatněn. Je zřejmé, že pokud by nárok byl uplatněn delší dobu od rozvodu manželství, nemusí mít neschopnost sám se živit původ v manželství, a je proto nesmyslné zatěžovat povinností

---

²²⁰ Odlišná situace by byla u majetku, který hranici přiměřeného životního standardu přesahuje. Co lze považovat za přiměřený životní standart, však musí vyhodnotit v rámci volného hodnocení důkazů soud, který musí posoudit osobu oprávněného manžela, jeho životní podmínky, zdravotní stav apod. Vždy bude třeba posuzovat, jaký dům či auto vlastní, zda nevlastní luxusní movité věci, které by mohl zpeněžit, apod.

²²¹ Jiný názor zastávám v souvislosti s výživným pro děti. Vydání tzv. doporučujících tabulek ministerstva spravedlnosti považuji za správný krok.

hradit výživné manžela, který nemůže mít na životní situaci oprávněného manžela žádný podíl.

Ve své práci jsem **dospěla k závěru**, že od roku 1989, kdy došlo v naší republice ke změně poměrů, dostala problematika výživného mezi rozvedenými manžely značných změn, vyvolaných tržním hospodářstvím, které přineslo značné rozdíly v příjmech. Přesto, že se snažíme o přiblížení právní úpravy vyspělým evropským zemím, stále podle mne v této oblasti právní úprava zaostává. Domnívám se, že nikterak není zvýhodněn rodič pečující o dítě nízkého věku nebo dítě zdravotně postižené. Jsem přesvědčena, že pokud po rozvodu jeden z manželů má takové společné dítě ve své výlučné péči, měla by být uložena povinnost druhému manželovi poskytovat mu určité finanční částky, kterými by byla kompenzována péče o takové dítě, a to bez ohledu na skutečnost, zda je oprávněný manžel schopen sám se živit a jaký příjem má. Náš právní řád žádným způsobem rodiče za péči o takové dítě nezvýhodňuje. I v takovém případě je povinností soudu nejprve zkoumat, zda je splněn základní předpoklad pro přiznání výživného, tj. neschopnost sám se živit, a teprve poté může posuzovat ostatní zákonná kritéria pro přiznání nároku. Potřeby a výdaje nezletilých nebo zdravotně postižených dětí nemají pro přiznání výživného mezi manžely a na jeho výši žádný význam, ta mohou být hodnocena pouze při stanovení výživného otci či matce vůči těmto dětem. Podle mne by měla právní úprava výživného mezi rozvedenými manžely stanovit přesné hranice tohoto druhu výživného, ale zároveň by měla nalézt vyváženost mezi potřebami osoby oprávněné a zatížením osoby povinné. Měly by být stanoveny přesné podmínky vzniku nároku na výživné, a to tak, aby se z výživného nestala pouhá odplata oprávněného rozvedeného manžela za rozvod manželství, aniž by oprávněný manžel byl jakýmkoli způsobem nucen k tomu, aby se o svou výživu postaral především sám vlastní ekonomickou činností. Rovněž je však třeba zabránit situacím, aby ekonomicky úspěšnější partner opustil ekonomicky závislého partnera, který si z objektivních důvodů není schopen v plné míře zajistit vlastní výživu, aniž by mu byla uložena povinnost určitého finančního zabezpečení. Musí být stanoveny jednoznačné podmínky manželské zodpovědnosti, přičemž tyto by měly být natolik jasné a jednoznačné, aby eliminovaly množství soudních sporů.

V naší právní úpravě zpravidla v řízení o výživném není oprávněný manžel povinen prokazovat, jakým způsobem se snažil zajistit si zaměstnání, jaké kroky podnikl k tomu, aby vhodnou práci získal. Oprávněný manžel nemusí absolvovat žádné rekvalifikační kurzy, ani se dále vzdělávat či jinak připravovat, aby se mohl lépe uplatnit na trhu práce. Důkazní břemeno je zpravidla v tomto případě na povinném manželovi, který by musel

buď prokazovat, že oprávněný manžel je schopen sám se živit a že bez závažného důvodu na své straně nepracuje, nebo že by přiznání nároku na výživné vzhledem ke všem okolnostem bylo v rozporu s dobrými mravy. Jsem přesvědčena, že důkazní břemeno by naopak mělo ležet na oprávněném manželovi, který by měl prokazovat, že vyvinul veškerou v úvahu přicházející snahu zajistit si zaměstnání, a přesto není schopen sám se živit. Na druhé straně opakují, že naše právní úprava nezabezpečuje dostatečně rozvedeného manžela, u něhož je dána taková okolnost, že by po rozvodu manželství měl mít nárok na výživné vždy, a to podle mého názoru dokonce na vyšší výživné než výživné odpovídající přiměřené výživě. Jsem přesvědčena, že minimálně rozvedenému manželovi, který má ve své péči dítě útlého věku²²², rozvedenému manželovi, který je nemocný nebo příliš starý na to, aby mohl pracovat, by po rozvodu manželství měl vznikat nárok na výživné, aniž by musel prokazovat, že není schopen sám se živit, pokud se nejednalo jen o krátkodobé manželství. Tyto osoby by neměly být vystavovány povinnosti prokazovat podmínky pro přiznání výživného, nárok na výživné by jim měl být přiznán vždy²²³, s výjimkou případu, kdy by přiznání výživného bylo v rozporu s dobrými mravy. Důkazní břemeno ohledně existence důvodů pro nepřiznání vyživovací povinnosti by pak mělo ležet na povinném manželovi. Řada lidí má obavy ze soudního řízení, finančními prostředky na právní zastoupení nedisponuje a možnost ustanovení zástupce z řad advokátů podle § 30 odst. 2 o.s.ř.²²⁴ jim není známa, nehledě na skutečnost, že zpravidla jsou spory o výživné obecnými soudy posuzovány jako „právně ne příliš složité“ a zástupci z řad advokátů nejsou často ani k žádostem žalobců ustanovováni. Obdobně by měly být stanoveny podmínky pro nárok na výživné v dalších případech (např. nemoc, stáří), kdy by za výživu primárně měl odpovídat bývalý manžel a rodinní příslušníci. Samostatným a mnohdy neřešitelným problémem je otázka dobytosti výživného, zejména u osob samostatně výdělečně činných, neboť nelze vést výkon rozhodnutí na pravidelný opakující se příjem, a není tak zajištěna opakovaná platba výživného.

---

²²² Jako odstrašující příklad lze uvést rozsudek Krajského soudu v Brně 19 Co 314/1975 ze dne 27. 8. 1975 (získáno dne 28. 6. 2010 z databáze ASPI). Navrhovatelka ve svém odvolání proti rozsudku prvního stupně považovala částku, kterou soud uložil odpůrci měsíčně ji poskytovat na její výživu, za příliš nízkou. Poukazovala na skutečnost, že pečuje o jejich společné dítě a kromě toho se stará ještě o další dítě ve věku 6 let. Z důvodu péče o obě děti si nemůže přidělovat. Soud však vyslovil názor, že „vzhledem k povaze a účelu mateřského příspěvku, který navrhovatelka pobírá, nelze vyloučit, aby se při určení rozsahu vyživovací povinnosti mezi manžely podle okolností konkrétního případu přihlíželo v rámci hodnocení odůvodněných potřeb a schopností a možností k mateřskému příspěvku; z tohoto příspěvku totiž oprávněná žena nepochybně, byť i z části, kryje své odůvodněné potřeby, třebaže jím zákon sleduje především zájem na zlepšení populačního vývoje.“

²²³ Pracuje-li taková osoba, nemělo by se k jejímu příjmu přihlížet, případně jen v redukované výši.

Závěrem lze tedy konstatovat, že v **oblasti hmotného práva má stávající právní úprava své rezervy**. Tyto byly do jisté míry vyřešeny judikaturou²²⁵ a výkladem²²⁶. Některé z těchto problému výslovně vyřešil ve své úpravě NOZ. Úprava vyživovací povinnosti v novém občanském zákoníku již není v jednom celku, je rozčleněna do kodexu tak, jak jsou systematicky upravena jiná práva a povinnosti daných osob. Výživné rozvedeného manžela je tak upraveno jako jeden z následků zániku manželství. Takový systém je charakteristický pro právní úpravu německou i polskou. Domnívám se, že uvedený přístup je logičtější a praktičtější. Tímto postupem byla dle mého názoru zdůrazněna výjimečnost tohoto druhu výživného, neboť výživné mezi rozvedenými manžely je jedním z možných následků zániku manželství, nikoli obligatorním následkem²²⁷, tedy nejedná se o obligatorní vyživovací povinnost, jako je tomu u vyživovací povinnosti mezi potomky a předky. Považuji za přínosné, že zákonodárce zakotvil přímo do zákona výčet skutečností, při jejichž existenci by neměl být nárok na výživné přiznán. Rovněž tak považuji za správné, že se jedná pouze o výčet demonstrativní a že není soudu striktně uložena povinnost za existence takových skutečností výživné nepřiznat, neboť soudům musí být dána možnost posoudit všechny okolnosti každého jednotlivého konkrétního případu a výživné nepřiznat, pokud existují i další skutečnosti v zákoně výslovně neuvedené, nebo naopak zákonem předvídané skutečnosti sice existují, ale soud dospěje k závěru, že není na místě výživné nepřiznat. Podle mého názoru například skutečnost, že rozvedený manžel udržuje známost s jinou osobou, která jej sice pravidelně navštěvuje a v jeho domácnosti i pravidelně pobývá a přespává, není důvodem pro nepřiznání výživného, neboť taková osoba nemá morální ani jinou povinnost přispívat na chod domácnosti oprávněného manžela.

Dospěla jsem k závěru, že právní úprava výživného mezi rozvedenými manžely, tak jak je zakotvena v **novém občanském zákoníku**, klade větší důraz na skutečnost, že rozvodem manželství se ruší rodinný i právní svazek mezi bývalými manžely, v jehož důsledku se z bývalých manželů stávají cizí lidé.²²⁸ Nová právní úprava se snaží, dle mého

---

²²⁴ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, § 18: „Advokát je oprávněn poskytnutí právních služeb odmítnout, pokud nebyl podle zvláštních předpisů ustanoven nebo Komorou k poskytnutí právních služeb podle odstavce 2 určen; ustanovení § 19 tím není dotčeno.“

²²⁵ Např. otázka souladu s dobrými mravy, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 642/2002 ze dne 29. 11. 2002.

²²⁶ Např. co se rozumí výživným, co jsou to dobré mravy.

²²⁷ Ani dle platné a účinné právní úpravy není výživné mezi rozvedenými manžely obligatorním následkem rozvodu manželství. Dle mého názoru je však tato skutečnost patrnější z nové systematiky obsažené v NOZ, což je přínosné s ohledem na laickou veřejnost.

²²⁸ ZUKLÍNOVÁ, Michaela In: ELIÁŠ, Karel a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Praha: Sagit, 2012, s. 332.

názoru, stanovit meze výživného mezi rozvedenými manžely, snaží se nalézt hranice mezi potřebami oprávněné osoby a zatíženém povinné osoby. Taxativně zakotvuje pravidla pro posouzení kritéria dobrých mravů jakožto důvodů, na které musí být brán zřetel. Nová právní úprava se snaží odrážet současný stav a potřeby společnosti. Ačkoli jsem přesvědčena, že právní úprava výživného mezi rozvedenými manžely, tak jak je zakotvena v NOZ, přináší do této problematiky nové světlo a má znatelná pozitiva, jak jsem je nastínila shora, myslím si, že rozhodování soudů se nijak zvlášť nezmění. **Rezervy nové úpravy** spatřuji hlavně v absenci stanovení maximální doby pro poskytování výživného a jsem přesvědčena, že tato otázka by měla být vyřešena de lege ferenda.

V předkládané rigorózní práci jsem si vytkla za **cíl** podrobit platnou a účinnou právní úpravu institutu výživného mezi rozvedenými manžely kritickému bádání se zaměřením na teoretické otázky a na problematiku aplikační praxe. Nezbyvá než shrnout, že vytčeného cíle bylo v práci dosaženo.

7. RESUMÉ

Důsledkem rozvodu manželství může mimo jiné být, v případě splnění zákonem stanovených podmínek, vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, tedy závazek jednoho z rozvedených manželů přispívat finančně druhému, který není schopen sám se živit, tedy tomu, kdo se ocitl v takové životní situaci, jež mu nedovoluje pokrýt své potřeby z vlastních zdrojů. Výživné může povinného manžela, na rozdíl od vypořádání společného jmění manželů, jenž představuje jednorázové vyrovnání, zatížit na mnoho let. V tržní ekonomice, která s sebou nese i institut nezaměstnanosti a vysoké rozdíly v příjmech, nabývá otázka výživného na významu. Odkázanost výživou některých členů rodiny na jiném členu rodiny je stále častější. Nejcitelnější je zřejmě odkázanost výživou mezi bývalými manžely, tedy vyživovací povinnost v situaci, kdy rozvodem manželství došlo k zániku rodinných a citových vazeb. Sporů o výživné přibývá a lze předpokládat nárůst tohoto trendu. Jsem přesvědčena, že jakkoli jsou emocionálně a důkazně náročné spory o vypořádání společného jmění manželů, mohou se postupně stávat spory o výživné, zejména mezi rozvedenými manžely, náročnějšími. Zatímco při vypořádání společného jmění manželů dochází k rozdělení toho, co manželé nabyli společně za dobu trvání právního institutu manželství, vyživovací povinnost vůči bývalému manželovi je plněna z příjmu povinného manžela, který nabyl až po rozvodu manželství svým vlastním přičiněním, bez podpory a zásluh oprávněného manžela, přičemž se jedná o opakující se dávku hrazenou zpravidla dlouhodobě. Zatížení se tak může stát pro povinného manžela a jeho novou rodinu citelnějším a finančně náročnějším než samotné vypořádání společného jmění manželů.

Ze všech shora uvedených důvodů jsem přesvědčena, že institut vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely patří k problematice v současné soudní praxi poměrně frekventované a společensky zajímavé, přesto jí však v odborné literatuře není věnována dostatečná pozornost. Jedná se rovněž o oblast právní úpravy, která není plně zmapována z hlediska komparačního.

8. ABSTRACT

The thesis bears the title “Obligation to Provide Maintenance between Divorced Husband and Wife in Comparison to Foreign Legal Regulations”. For comparison I chose Legal Regulations in Poland, Slovakia and Federal Republic of Germany. However, I have compared even the current Czech regulation of obligation to provide maintenance between divorced husband and wife with regulation contained in the New Czech Civil Code. My thesis focuses, therefore, on attempting a legal analysis and comparing the institutions of obligation to provide maintenance between a divorced husband and wife in the Czech Republic, Poland, Slovakia and in the Federal Republic of Germany. The thesis gives an overview of the Czech Legal Regulations and the Foreign Legal Regulations of obligation to provide maintenance between a divorced husband and wife and draws a comparison between this countries concept of maintenance between a divorced husband and wife *de lege lata* and *de lege ferenda*. From the above stated survey, it becomes clear that the compared legal regulations have the most essential parts in common. However, they differ from each other in some parts. After having done the comparison, I made the effort in the thesis conclusion to outline few suggestions *de lege ferenda*. Concerning the obligation to provide maintenance, our legal regulations should have, in my opinion, some restriction; these should be balanced between the needs of the beneficiary and the financial burden of the duty bound person. It will be necessary to lay out criteria for the concept of good manners as well as for defining reasons when a person can claim the aliments. Furthermore, some ambiguous conditions of the marital joint responsibility should be determined, these conditions should be so clear and unambiguous enough that they eliminate as many lawsuits as possible.

9. SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV

Výživné

Alimony

Vyživovací povinnost

Obligation to provide maintenance

Rozvedení manželé

Divorced spouses

Srovnání zahraničních právních úprav

Comparison legal regulations

De lege lata

De lege ferenda

Nový Občanský zákoník

The New Czech Civil Code

10. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

10.1 České zdroje

10.1.1 Monografie

1. ČEŠKA, Zdeněk a kol. *Československé rodinné právo*. Praha: Panorama, 1985, 307 s.
2. ELIÁŠ, Karel; GLOS, Josef; PLANKOVÁ, Olga; RADVANOVÁ, Senta. *Rodinné právo*. 2. přepracované vydání. Praha: Orbis, 1970, 305 s.
3. FILIP, J. *Ústavní právo České republiky 1. Základní pojmy a instituty. Ústavní základy ČR*. 4. doplněné a opravené vydání, Brno: Doplněk, 2003, s. 218.
4. DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana; FRANCOVÁ, Marie. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, 260 s.
5. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. Praha: Computer Press, 2001, 103 s.
6. HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2001, 384 s.
7. HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2001, 398 s.
8. HUNGR, Pavel; KUBŮ, Lubomír; OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha a.s., 2007, 335 s.
9. KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, 386 s.
10. KNAPP, Viktor. *O možnosti použití kybernetických metod v právu*. Praha: ČSAV, 1963, s. 120.
11. KNAPPOVÁ, Marta; RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2007, 343 s.
12. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 276 s.
13. NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha a.s., 1995, 226 s.
14. ŠMÍD, Ondřej. *Výchova a výživa k nezletilým dětem a řízení o nich. Disertační práce*. Olomouc, 2012.

15. RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Inštituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, 227 s.
16. RADVANOVÁ Senta; ŠTĚPINA, Jaroslav. *Majetkové otázky v manželství a rodině. Praktické příručky*. Praha: Orbis, 1967, 184 s.
17. RADVANOVÁ, Senta. *Manželství a rodina v ČSSR*. Praha: Orbis, 1964, 158 s.
18. TRÖSTER, Petr a kol.: *Právo sociálního zabezpečení*, 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. 367 s.
19. VÍTKOVÁ, Kamila. *Výživné mezi manžely a mezi rozvedenými manžely ve srovnání se zahraniční právní úpravou*. Olomouc, 2012.

10.1.2 Komentáře

1. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. I. svazek*. Praha: Linde Praha a.s., 2008, 1391 s.
2. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha: Sagit, 2012, 1118 s.
3. HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. 8. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2007, 751 s.
4. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 558 s.
5. RADIMSKÝ, Jaroslav; RADVANOVÁ, Senta a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: Panorama, 1989, 434 s.

10.1.3 Odborný časopis

1. ELIÁŠ, Josef; MÁSilKO, Vilém. Zpráva ÚSP ČSAV a PÚMS o výzkumu možností aplikace exaktních metod při stanovení výživného pro nezletilé děti. *Právník*, 1970, č. 3, s. 145.
2. DEL FAVERO, Marek. Příspěvek na výživu rozvedeného manžela pro dobu po rozvodu. *Právo a rodina*, 2004, č. 5, s. 15–18.
3. HADERKA, Jiří. Existuje v českém rodinném právu pořadí mezi osobami k výživě oprávněnými? *Socialistická zákonnost*, 1969, č. 4, s. 244–246.
4. KRÁLÍK, Michal. Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními zákona o rodině z pohledu soudní praxe. *Právní rozhledy*, č. 7, 1998, s. 352–359.

5. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely podle velké novely zákona o rodině účinné k 1. 8. 1998. *Právní rozhledy*, roč. 6, č. 8, 1998, s. 389–432.
6. NOVÁ, Hana. Výživné v nové úpravě rodinného práva (zejména z hlediska soukromých podnikatelů). *Obchodní právo*, roč. 34, č. 7–8, 1998, s. 34–40.
7. NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1–2, s. 31–41.
8. MAŠEK, Daniel. Výživné po rozvodu. *Rodinné právo*, 1999, č. 1, s. 14–17.
9. NYKODÝM, Jiří. Novela zákona o rodině (zákon č. 91/1998 Sb. zák.). *Bulletin advokacie*, č. 8, 1998, s. 12–23.
10. PLANKOVÁ, Olga. Úvahy nad novelizáciou úpravy rodinnoprávných vzťahov. *Právný obzor*, roč. 67, č. 4, 1984, s. 330–344
11. SVOBODA, Jaromír. O niektorých problémoch určovania výživného maloletým deťom. *Socialistické súdnictvo*, 1987, č. 8, s. 20.
12. RADVANOVÁ, Senta. Vyživovací povinnost s otazníky. *Právo a zákonnost*, roč. 38, č. 4, 1990, s. 440–449.
13. REIS, Ota. Jiný pohled na výživné rozvedené manželky. *Právník*, č. 7, 1969.
14. SCHILLER, Milan. Několik poznámek k výkladu ustanovení zákona o rodině, která upravují příspěvek na výživu rozvedeného manžela. *Socialistická zákonnost*, č. 1, 1965, s. 43–47.
15. WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 196–203.

10.1.4 Noviny a časopisy s nižší než 14denní periodicitou

1. KEJHOVÁ, Hana. Ženy berou menší platy než muži. Mzda podle pohlaví. Ženy si na startu kariery říkají o menší odměnu než muži, pak je ještě zbrzdí mateřská [online]. HN.IHNED.CZ, 14. 9. 2009 [cit. 12. 8. 2010]. Dostupné z: <<http://hn.ihned.cz/c1-38306020-zeny-berou-mensi-platy-nez-muzi>>.

10.1.5 Právní předpisy

1. Příloha císařského patentu z 1. 6. 1811, JGS. Nr. 964, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB), ve znění pozdějších předpisů.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině, ze dne 1. 11. 1963.

3. Novela zákona o rodině, zákon č. 91/1998 Sb.
4. Zákon č. 11/1918 Sb. zákonů a nařízení, o zřízení samostatného státu československého.
5. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, ve znění pozdějších předpisů.
9. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů.
11. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů.
12. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

10.1.6 Judikáty

1. Rozhodnutí Krajského soudu České Budějovice 3 Co 266/1965 ze dne 22. 6. 1965 (získáno 17. 8. 2010 z databáze ASPI).
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Cz 67/1967 ze dne 16. 6. 1967 (získáno dne 2. 11. 2010 z databáze ASPI).
3. Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR 2 Cz 44/1971 ze dne 15. 9. 1971 (získáno dne 2. 11. 2010 z databáze ASPI).
4. Usnesení Nejvyššího soudu 1 Cz 5/75 ze dne 28. 2. 1975 (získáno 17. 8. 2010 z databáze ASPI).
5. Rozsudek Krajského soudu v Brně 19 Co 314/1975 ze dne 27. 8. 1975 (získáno dne 28. 6. 2010 z databáze ASPI).
6. Stanovisko Nejvyššího soudu ČR Cpj 36/1977 ze dne 19. 12. 1977 (získáno dne 28. 6. 2010 z databáze ASPI).
7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 5 Cz 11/1992 ze dne 28. 4. 1992 (získáno dne 31. 7. 2010 z databáze ASPI).
8. Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové 22 Co 611/1997 ze dne 19. 11. 1998 (získáno dne 2. listopadu 2010 z databáze ASPI).
9. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 249/1997 ze dne 26. 2. 1998 uveřejněným pod č. 14 Sbírkou nálezů a usnesení ústavního soudu, ročník 1998, svazek 10 (získáno 31. 8. 2010 z databáze NALUS).
10. Rozhodnutí Městského soudu v Praze 14 Co 523/1998 ze dne 15. 12. 1998 (získáno 3. 9. 2010 z databáze ASPI).

11. Rozsudek Nejvyššího soudu 33 Odo 642/2002 ze dne 29. 11. 2002 (získáno 17. 8. 2010 z databáze ASPI).
12. Usnesení Nejvyššího soudu 30 Cdo 2128/2003 ze dne 22. 4. 2004 (získáno 6. 9. 2010 z databáze ASPI).
13. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem 10 Co 150/2004 ze dne 5. 1. 2004 (získáno dne 28. 7. 2010 z databáze ASPI).
14. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem 10 Co 459/2005 ze dne 5. 10. 2005 (získáno dne 28. 6. 2010 z databáze ASPI).
15. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem 10 Co 23/2005 ze dne 26. 4. 2005 (získáno dne 25. 1. 2013 z databáze ASPI).
16. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem 12 Co 364/2004 ze dne 30. 8. 2005 (získáno dne 25. 1. 2013 z databáze ASPI).
17. Nález Ústavního soudu sp. zn. III ÚS 531/2006 ze dne 27. 9. 2007 (získáno 10. 9. 2012 z databáze NALUS).
18. Nález Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 534/2005 ze dne 22. 5. 2006 (získáno 10. 9. 2012 z databáze NALUS).
19. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR č.j. 5 As 84/2008 ze dne 31. 3. 2008 (získáno dne 10. 9. 2012 z databáze ASPI).

10.1.7 Internetové odkazy

1. Oficiální internetová stránka Českého statistického úřadu, dostupná z: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/1415-08-2008>>. [ke dni 20. 7. 2010].
2. Oficiální internetová stránka Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, dostupná z: <<http://www.mpsv.cz/cs/3>>. [ke dni 15. 7 2012].
3. Oficiální stránky ministerstva spravedlnosti, tabulky výživného, dostupné z: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&k=5280&d=311445>>.
4. Seznam.cz zprávy <<http://www.novinky.cz/domaci/267437-neplatic-alimentu-by-mel-prijit-o-ridicak-navrhuje-ministr-pospasil.html>>. [dostupné dne 13. 1. 2013].
5. Nový občanský zákoník, důvodová zpráva, dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>.

6. Oficiální stránka Českého rozhlasu, dostupná z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/v-polsku-se-podle-pruzkumu-rozvadi-az-tricet-procent-manzelstvi--938329. [ke dni 3. 3. 2012].

10.2 Německé zdroje

10.2.1 Právní předpisy

1. Zákon ze dne 18. srpna 1896, RGBL. S. 195, Das Bürgerliche Gesetzbuch (BGB), ve znění pozdějších předpisů.
2. Důvodová zpráva německého Spolkového sněmu k návrhu zákona Spolkové vlády o změně práva upravující výživné, 16/1980.

10.2.2 Judikáty

1. Rozsudek Vrchního zemského soudu Mnichov 12 UF 1125/07 ze dne 4. 6. 2008 (získán dne 25. 10. 2010 z <http://www.juris.de/jportal/portal/t/1001/page/jurisw.psml?action=c>).
2. Rozsudek Spolkového soudního dvora XII ZR 74/08 ze dne 18. 3. 2009 (získáno dne 25. 10. 2010 z <http://www.juris.de/jportal/portal/t/zj1/page/jurisw.psml?action=co>).
3. Rozsudek Vrchního zemského soudu v Celle 17 UF 210/08 ze dne 6. 8. 2009 (získáno dne 25. 10. 2010 z <http://www.juris.de/jportal/portal/t/zwy/page/jurisw.psml?action=co>).
4. Rozsudek Spolkového soudního dvora XII ZR 109/05 ze dne 6. 5. 2009 (získáno dne 25. 10. 2010 z databáze juris.de).
5. Rozsudek Spolkového soudního dvora XII ZR 102/08 ze dne 17. 6. 2009 (získáno dne 25. 10. 2010 z <http://www.juris.de/jportal/portal/y7k/page/jurisw.psml?action=co>).
6. Rozsudek Spolkového soudního dvora XII ZR 14/06 ze dne 6. 2. 2008 (získáno dne 25. 10. 2010 z databáze juris.de).

10.2.3 Internetové odkazy

1. <http://familienrecht24.com/unterhalt.htm>.
2. Oficiální internetová stránka Evropské soudní sítě, Evropská komise, dostupná z: http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_ger_cs_htm. [ke dni 13. 7. 2010].

3. Oficiální internetová stránka Evropské soudní sítě, Evropská komise, dostupná z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/maintenance_claim/maintenance_claim_ger_cs.htm>. [ke dni 13. 7. 2010].

10.3 Slovenské zdroje

10.3.1 Monografie

1. ARNOLDOVÁ, Marianna. *Vyživovací povinnost rodičov voči deťom*. Bratislava: Právnický inštitút Ministerstva spravodlivosti SR, 1991, 43 s.

10.3.2 Komentář

1. HORVÁTH, Edmund; VARGA, Erik. *Zákon o rodine. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, 676 s.

10.3.3 Právní předpisy

1. Slovenský zákon č. 36/2005 Sb., o rodine, v znení neskorších predpisov.
2. Zákon č. 599/2003 Z.z., o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
3. Zákon č. 40/1964 Z.z., občanský zákoník, v znení neskorších predpisov.

10.3.4 Judikatura

1. Rozhodnutí Okresného súdu v Trenčíně 11 C 28/2006 ze dne 30. 5. 2006 (získáno 3. 9. 2012 z: <<http://www.judikaty.info/>>.).

10.4 Polské zdroje

10.4.1 Komentář

1. GAJDA Janusz; IGNATOWICZ, Jerzy a kol. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Pod redakcją Krzysztofa Pietrzykowskiego*. 2. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2010, 1248 s.

10.4.2 Právní předpisy

1. Kodex o rodzině o opatrovnictví. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59).

10.4.3 Judikatura

1. Rozsudek NS ze dne 28. 1. 1999, III CKN 1041/98, ONS 1999, Nr 9, poz. 149.
2. Usnesení NS ze dne 26. 2. 1970, II CZP 106/69, OSN 1970, NR 10, poz. 181.
3. Rozsudek NS ze dne 24. 11. 1981, III CRN 239/81, OSN 1982, Nr 7, poz. 106.
4. Rozsudek NS ze dne 24. 11. 1981, III CRN 239/81, OSN 1982, Nr 7, poz. 106.

10.4.4 Internetové zdroje

1. Oficiální internetová stránka Evropské komise – Evropská soudní síť., dostupná z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/maintenance_claim/maintenance_claim_pol_cs.ht>. [ke dni 22. 1. 2012].